

Møte tirsdag den 27. mai 2014 kl. 10

President: Ole Mic Thommessen

Dagsorden (nr. 74):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om redigert versjon av Grunnloven kapittel E og F som følge av vedtatte grunnlovsforslag om menneskerettigheter (Innst. 203 S (2013–2014))
2. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 20. mai 2014)
3. Interpellasjon fra representanten Stine Renate Håheim til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne ble vedtatt 13. desember 2006. Målet om økt tilgjengelighet i samfunnet ble prioritert høyt av den rød-grønne regjeringen, som bl.a. utformet en handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet. Universell utforming og tilgjengelighet er viktig for en bred samfunnsdeltakelse og for likestilling, og målet er at Norge skal være universelt utformet i 2025. Ett av flere viktige tiltak for å nå dette målet er flere tilgjengelige boliger.

Hvordan ser statsråden, som ansvarlig for koordinering av politikken når det gjelder inkludering og tilgjengelighet, for seg å realisere dette, når regjeringen ønsker å svekke kravene til tilgjengelige boliger?»
4. Interpellasjon fra representanten Morten Stordalen til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Antall omsorgstiltak i barnevernet har økt kraftig det siste tiåret, og tiltakene er alvorlige for barna og familiene. En rapport fra NOVA viser at syv av ti tidligere barnevernsbarn har dårligere helse, dårligere utdanning og lavere lønn enn gjennomsnittet. Omsorgsovertakelse er svært inngripende og bør kun brukes som «siste utvei», der omsorgssvikten er grov eller hjelpetiltak ikke virker. Der det er mulig, må vi forsøke å hindre omsorgsovertakelser og i stedet satse på hjelpetiltak i familiene. Regjeringsplattformen åpner for hjelpetiltak uten samtykke fra foreldrene. Dette vil sikre barnets rett til hjelp i hjemmet, samtidig som det vil kunne styrke familien og forebygge omsorgsovertakelser.

Vil statsråden medvirke til at det allerede nå i 2014 settes i gang et arbeid med en lovendring som gir barnevernet større mulighet til å gi nødvendig hjelpetiltak, også uten foreldrenes samtykke, i tråd med regjeringsplattformen?»
5. Interpellasjon fra representanten Geir Jørgen Bekkevold til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«I regjeringens voldsmåling fra 2012 framkommer det at mer enn 900 barn og unge var utsatt for vold den uken målingen fant sted. En undersøkelse fra NKVTS viser at én av fem jenter under 18 år blir utsatt for seksuelle overgrep. Dette viser en økning i avdekking av alvorlige saker med grov vold og overgrep mot barn,

ofte utført av foreldre. Det trengs en styrket satsing på bekjempelse av vold og overgrep mot barn, og den må tas på flere fronter. Ansvar for bekjempelse av dette blir lett skjøvet mellom ulike instanser, og dermed blir lite gjort. Det trengs en handlingsplan med tiltak som skal settes inn og hvor ansvaret for oppfølging er plassert.

Vil statsråden sette i gang arbeidet med en slik handlingsplan?»

6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om oppheving av bokloven (Innst. 181 L (2013–2014), jf. Prop. 33 L (2013–2014))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av endringer i EUs vernetidsdirektiv) (Innst. 201 L (2013–2014), jf. Prop. 54 L (2013–2014))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrykdløven (reduksjon av mødrekvoten og fedrekvoten) (Lovvedtak 48 (2013–2014), jf. Innst. 180 L (2013–2014) og Prop. 40 L (2013–2014))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i forurensningsloven (tilsyn med kommunene) (Lovvedtak 49 (2013–2014), jf. Innst. 196 L (2013–2014) og Prop. 56 L (2013–2014))
10. Stortingets vedtak til lov om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet (Lovvedtak 50 (2013–2014), jf. Innst. 179 L (2013–2014) og Prop. 39 L (2013–2014))
11. Referat

Presidenten: Representantene Ingebjørg Amanda *Godskesen*, Anette *Trettebergstuen*, Kjersti *Toppe*, Stefan *Heggelund* og Roy *Steffensen*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Mazyar *Keshvari* fra og med 27. mai og inntil videre
- fra representanten Arild *Grande* om foreldrepermisjon i tiden fra og med 28. mai til og med 3. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Oslo: Peter N. *Myhre* 27. mai og inntil videre

For Nord-Trøndelag fylke: Jorid Holstad *Nordmelan* 28. mai–3. juni

Presidenten: Peter N. Myhre er til stede og vil ta sete.

Statsråd Vidar Helgesen overbrakte 11 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at sak nr. 11, Referat,

tas opp til behandling før sak nr. 1. Bakgrunnen for dette er høring i en av sakene som skal oversendes komiteen. Denne bør være referert før høring finner sted.

– Det anses vedtatt.

Videre vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 11 [10:05:26]

Referat

1. (296) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i legemiddeloven (tiltak mot falske legemidler) (Lovvedtak 37 (2013–2014))
    - er sanksjonert under 23. mai 2014
    - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (297) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sveinung Rotevatn, Pål Farstad, Andre N. Skjelstad og Abid Q. Raja om utgreiing av lovfesting av nasjonal minsteløn (Dokument 8:74 S (2013–2014))
3. (298) Representantforslag fra stortingsrepresentanten Karin Andersen om å gi trygge vilkår og bedre samarbeid mellom Nav og befolkningen ved hjelp av opprettelse av et Nav-ombud (Dokument 8:75 S (2013–2014))
4. (299) Representantforslag fra stortingsrepresentanten Karin Andersen om å stoppe økt kommersialisering av arbeidsrettede tiltak for å sikre best mulig kvalitet og resultater i Nav (Dokument 8:76 S (2013–2014))
5. (300) Endringer i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven (forenkling av regelverket om oppfølging av sykmeldte arbeidstakere) (Prop. 102 L (2013–2014))
  - Enst.: Nr. 2–5 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
6. (301) Endringer i industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven, energiloven, elsertifikatloven og havenergilova (Prop. 109 L (2013–2014))
  - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
7. (302) Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Belgia, undertegnet i Oslo 23. april 2014 (Prop. 100 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes finanskomiteen.
8. (303) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Hadia Tajik, Ruth Mari Grung, Freddy de Ruiten, Audun Otterstad og Tove Karoline Knutsen om at Rettsgenetisk senter i Tromsø kan utføre DNA-analyser i straffesaker (Dokument 8:67 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for justiskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
9. (304) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Ruth Mari Grung, Freddy de Ruiten, Audun Otterstad og Torgeir Micaelsen om å unngå rolleblanding i helsetjenesten (Dokument 8:70 S (2013–2014))
10. (305) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Iselin Nybø og Abid Q. Raja om en

styrking av helse- og velferdstilbudet for studenter (Dokument 8:77 S (2013–2014))

Enst.: Nr. 9 og 10 sendes helse- og omsorgskomiteen.

11. (306) Endringer i panteloven m.m. (pant i patenter og planteforedlerretter) (Prop. 101 L (2013–2014))
  - Enst.: Sendes justiskomiteen.
12. (307) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av beslutning (EU) nr. 1313/2013 om EUs ordning for sivil beredskap (2014–2020) (Prop. 105 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
13. (308) Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2013 (Meld. St. 23 (2013–2014))
14. (309) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Hans Olav Syversen og Geir S. Toskedal om en miljøvennlig boligpolitikk (Dokument 8:72 S (2013–2014))
15. (310) Endringer i utlendingsloven (politiattest ved tilsetjing i mottak) (Prop. 103 L (2013–2014))
16. (311) Endringer i utlendingsloven m.m. (unntak fra taushetsplikt) (Prop. 104 L (2013–2014))
  - Enst.: Nr. 13–16 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
17. (312) Jordbruksoppgjøret 2014 – endringer i statsbudsjettet 2014 m.m. (Prop. 106 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes næringskomiteen.
18. (313) Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Costa Rica og Panama av 24. juni 2013 (Prop. 107 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
19. (314) Reindriftsavtalen 2014/2015, og endringer i statsbudsjettet 2014 m.m. (Prop. 108 S (2013–2014))
  - Enst.: Sendes næringskomiteen.
20. (315) Noregs deltaking i den 68. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) og vidareførte sesjonar av den 67. generalforsamlinga i FN (Meld. St. 22 (2013–2014))
21. (316) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Forsvarsdepartementet (Gjennomføring av Joint Strike Missile utvikling trinn 3) (Prop. 98 S (2013–2014))
  - Enst.: Nr. 20 og 21 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Sak nr. 1 [10:06:53]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om redigert versjon av Grunnloven kapittel E og F som følge av vedtatte grunnlovsforslag om menneskerettigheter (Innst. 203 S (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:07:13]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 20. mai 2014)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:08:35]: Jeg vil takke statsråden for en bredt anlagt redegjørelse om våre muligheter og utfordringer i europapolitikken. Dessverre er noen av utfordringene en repetisjon fra redegjørelsen i november i fjor.

Først det store bildet: De fleste EU-landene er i ferd med få et fastere fundament for at økonomien igjen kan vokse. De har forsterket og fordypet samarbeidet for å unngå en ny finanskriser, for bedre budsjettkontroll og for sterkere styring med finansinstitusjonene. De møtte krisen med et fordypet samarbeid. Det har virket.

Men alvorlige følger av finanskrisen er langt fra over. Det er 24–25 millioner arbeidsledige, og det er kjempehøy ungdomsledighet i flere av landene. Det skaper sosiale problemer, svekket tro på framtiden, en oppblomstring av nasjonalisme og rop om proteksjonisme.

Dette gjenspeilet seg også i resultatet ved valget til Europaparlamentet. Det er liten grunn til å glede seg over at høyreekstreme krefter er på frammarsj i flere land. Et mer splittet parlament gjør vår mulighet til å ivareta våre interesser enda mer krevende.

Utviklingen i Ukraina og spenningen mellom Europa og Russland minner oss om hvor viktig det er med samarbeidsstrukturene som er utviklet i Europa. Uten disse kunne situasjonen utviklet seg langt alvorligere.

Norge har valgt å følge EU når det gjelder tiltakene mot Russland. Statsråden understreket i redegjørelsen viktigheten av å vise solidaritet med våre allierte i NATO, og at vi koordinerer oss med våre partnere i EU.

Jeg vil legge til at dette ikke må være noe som går på autopilot. Erfaringen med Russland som nabo er ulik blant NATOs medlemsland. Vi kan ikke se bort fra hva som tjener norske interesser, like lite som andre land kan se bort fra hva som tjener deres.

En tilbakevendende og reell utfordring i vårt forhold til EU-samarbeidet de siste årene har vært vår evne til å ta

inn nytt regelverk fort nok. Jeg er enig med statsråden i at det er viktig for å sikre et felles regelverk i hele det indre marked.

Dessverre går utviklingen i feil retning. Køen av direktiver som venter på å bli tatt inn i EØS-avtalen, er blitt lengre. Det går tregere med å implementere nytt regelverk i norsk lovverk etter at det er tatt inn i EØS-avtalen. Da blir det et prokuratoroknep å trekke fram en tredje statistikk – den at Norge er raskere enn Island til å gi klarsignal for å ta nytt regelverk inn i EØS-avtalen. Noe av dette skyldes byråkratisk sommel. Det må løses på hjemmebane. Noe skyldes EU. Noe skyldes vår EFTA-partner Island.

EFTA-parlamentarikerkomiteen skal forsøke å bidra. På vårt møte på Island i juni skal vi drøfte rutinene i de ulike parlamentene. På den måten håper vi å inspirere kolleger til en mer politisk og mindre teknisk og detaljorientert gjennomgang for å få opp tempoet i behandlingen. Jeg håper også de nye prosedyrene EFTAs faste komité nylig vedtok, vil bidra.

Men en ikke ubetydelig andel av direktivene som henger igjen, skyldes de uløste problemene rundt vår deltakelse i de nye finansbyråene, telekom og energibyrået ACER. Her kunne jeg sitert meg selv fra innlegget etter redegjørelsen i november, for her kom det intet nytt fra statsråden. Spørsmålet er om det betyr at saken har stått på stedet hvil i et halvt år. I Europautvalget sa statsråden at målet var å løse dette under den nåværende kommisjon. Da haster det. Derfor må vi kunne forvente at det nå kan sies noe mer om hvorvidt regjeringen har en løsning i sikte, og når.

Utfordringene ved en løsning blir ikke borte om man skyver dem foran seg. Og det må finnes en løsning, for uten vil det bli et stort hull i EØS-avtalen. Hele finanssektoren blir stående utenfor det felles regelverket. Det vil true hele avtalen.

En annen voksende utfordring er EUs hang til å utvikle nytt regelverk knyttet til politikktutforming på brede og tverrgående felt. Energi- og klimapolitikken er et godt eksempel. Det er i vår interesse å bidra til et velfungerende europeisk energimarked. Men når EU setter seg politiske mål, som kutt i klimagassutslipp eller økt fornybarandel i energimiksen, er det politiske målsettinger som ikke kan være bindende for oss. Hvis EU-landene så blir enige om en byrdefordeling for å nå disse felles målene, kan det heller ikke være noen forpliktelse etter EØS-avtalen at vi skal være med og fordele byrdene.

Så kan det hende at virkemidlene EU-landene vedtar, er EØS-relevante, f.eks. krav til lavere utslipp fra biler, energikrav til elektriske artikler, osv. Det er bra at statsråden også understreket dette i sin redegjørelse, for det var grunn til å bekymre seg for at en regjering som startet sin europapolitikk med å ville bli dgyø Brussel, skulle tenke annerledes.

En tredje utfordring statsråden tar opp i redegjørelsen, er den såkalte eksport av trygdeytelser. Debatten går i mange land – også reist under vår regjering. Det er viktig at denne debatten føres på et godt, gjennomtenkt grunnlag – her hos oss og ellers i Europa. Hvis ikke kan den lett næres av misforståelser og nøre opp under politiske

krefter som vi så fikk altfor stor oppslutning i valget til Europaparlamentet forleden.

Torsdag i forrige uke var det 60 år siden vi fjernet grensene og skapte et felles arbeidsmarked i Norden. Allerede i 1962 ga vi våre nordiske arbeidsinnvandrere omfattende rettigheter fra dag én. De behandles som oss, fullt ut.

I Nordisk råd gir vi utvalg etter utvalg i oppgave å fjerne grensehindre, få bort alt som skaper problemer for mennesker som bor, arbeider og lever på tvers her i Norden. Det har i snitt vært 100 svenske foreldre som mottar norsk barnetrygd i Sverige årlig de siste ti år, uten at det har vekket bekymring.

Statsråden nevner også dagpenger. Dette er rettigheter man opparbeider seg gjennom arbeid. Det er – heldigvis, vil jeg si – ikke tillatt å diskriminere på grunnlag av nasjonalitet. Regelverket for dagpenger er slik at skal man ha dagpenger i Norge, må man bli her. Reiser man hjem, f.eks. til Polen, får man dagpenger fra Polen. Det må ikke få danne seg en oppfatning om at man kan trampe Europa rundt på norske dagpenger, om man mister jobben i Norge.

Det kan hende det er sider ved noen av de sosiale ytelsene som må ses på i lys av et felles europeisk arbeidsmarked, men la oss ikke glemme det grunnleggende: at rettigheter man har opparbeidet seg gjennom å jobbe, skal man ha rett på, at likebehandling er grunnleggende.

Det er riktig, som statsråden sier: EØS-avtalen innskrenker ikke norske borgeres og bedrifters rettigheter og muligheter. Det er motsatt.

For noen år siden traff jeg en eldre mann på hjelpemiddelsentralen i Fredrikstad. Han skulle reparere konas rullator, før de skulle av sted til et tre måneders opphold i leiligheten i Spania. Og vet du hva, sa han, der nede slipper vi å betale egenandel når vi går til legen. Dette er dagens Europa – et Europa som har tatt etter det vi har nytt godt av i Norden i 50–60 år. La oss ta vare på det.

Den største utfordringen med arbeidsinnvandring ligger uansett ikke i eksport av trygdeytelser; den ligger i faren for sosial dumping, for at useriøse firmaer skal få fotfeste og svekke anstendigheten i norsk arbeidsliv. Det burde statsråden brukt tid på i sin redegjørelse.

EU ber oss bidra med midler til å bekjempe den store og alvorlige ungdomsledigheten, i tillegg til en videreføring av de økonomiske bidragene til utjevning av sosiale forskjeller mellom nye og eldre medlemsland. Kanskje det beste svaret på den utfordringen er å vise til at vi tilbyr svenske ungdommer noe som er enda bedre, nemlig en jobb – her hos oss. Og vi tilbyr titusenvis av polakker og baltere en godt betalt jobb. Det er bra for dem, og det er bra for oss. Jeg tror statsråden har tverrpolitisk støtte her i Stortinget for å gi beskjed til EU om at det må være en grense for hvor spenstige de skal være i kravene om bidrag fra oss til sosial utjevning i Europa. Vi ønsker å bidra, men det må være en balanse i det.

Til slutt: Statsråden bruker flere steder en retorisk velklingende formulering:

«Regjeringens europapolitikk dreier seg om de verdier vi tror på, den verdiskaping vi lever av, og de venner vi er avhengige av.»

Jeg mener vår europapolitikk skal handle om at Norge

skal være en konstruktiv bidragsyter for å skape et solidrisk og trygt Europa, i samarbeid med naboland vi har et interessefelleskap med. Europapolitikken fremste oppgave må være å ivareta våre interesser i dette samarbeidet.

Det er ikke bare vennlighet vi møter. Jeg minner om dumpinganklagene mot norsk lakseproduksjon.

Elin Rodum Agdestein (H) [10:17:59]: Statsråd Vidar Helgesen innledet sin grundige redegjørelse sist uke med et tilbakeblikk på vår nære historie: på begivenhetene i Europa de siste 25 år. Jeg tror mange av oss som vokste opp under den kalde krigen, og som så på nyhetssendingene og fulgte med på begivenhetene i november 1989, kan svare like sikkert på spørsmålet om hvor vi var da Muren falt, som på spørsmålet om hvor vi var da Brå brakk staven. Det var nærmest uvirkelig, det som skjedde – et tidskille av dimensjoner i vår felles europeiske historie. Og for en utvikling Europa har gjennomlevd i løpet av de 25 årene som har gått! Det er en historie om demokrati, vekst og utvikling i mange av de landene som tidligere var fanget bak jernteppet. Og Norge har blitt nærmere knyttet til EU gjennom 20 år med EØS-avtalen og har fått en stadig større europeisk familie.

Nå er unionen oppe i 28 medlemsstater. Siden 2004 har Polen mer enn fordoblet sitt BNP. Medlemskapet har hatt en formidabel sosial og økonomisk effekt. Selv om EU har vært nede i en dyp bølgedal siden finanskrisen startet i 2008, har unionen fortsatt en tiltrekningskraft på nye stater.

Betydningen av en aktiv norsk europapolitikk forsterkes i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen Europa er inne i etter Russlands intervensjon i Ukraina – den mest spente og krevende perioden siden den kalde krigen, med EU som sentral aktør både i opptakten til og i løsningen på Ukrainas fremtid. Det betyr at sikkerhetspolitikken har vendt tilbake til Europa.

Utviklingen viser at vi ikke kan ta vårt demokrati for gitt, den viser at det fortsatt er nødvendig å slå ring om felles verdier, ytringsfrihet og bærebjelkene i rettsstaten. Vi må stå opp mot krenkelser av fundamentale folkerettslige prinsipper og framfor alt beskytte våre egne strategiske interesser i nord. Derfor er Norges tilknytning til Europa gjennom EØS-avtalen – de felles spillereglene, verdiene fellesskapet hviler på – også vesentlig utover det som gjelder tilgangen til det europeiske markedet, for nasjonens trygghet og sikkerhet.

Demokratiutviklingen i EU symbolisert ved helgens valg har vært gjenstand for mye oppmerksomhet, særlig på bakgrunn av en gryende tillitskrise, politikerforakt og lav interesse hos den jevne EU-velger. Med nesten 400 millioner mennesker i 28 land er en valgdeltakelse på rundt 43 pst. skuffende nok i seg selv. Nå som valget er avholdt og resultatet er klart, ser vi at en regnbue av protestpartier og ytterliggående partier på høyre og venstre fløy i enkeltland gikk fram og kapret flere seter i Europaparlamentet. Mange av dem er skeptiske til Europa, flere på ytre høyre side i politikken, og skuffende nok i land som Frankrike, Danmark og Storbritannia. Det bekymrer. Men fortsatt er det slik at de store partigruppene, EPP med 28 pst.

og sosialdemokrater og sosialistgrupper med 25 pst. er størst. Derfor håper vi at disse partiene finner løsninger som hindrer de mer ekstreme i å få innflytelse, slik at man kan sikre den stabiliteten som er nødvendig i styringen av fellesskapet framover.

Nettopp fordi Norges interesser og norsk konkurransekraft i så stor grad er avhengig av hva som skjer i EU, er det viktig at vi som ikke-medlem er aktive i å påvirke saker som angår våre interesser. Revisjon av regelverket om differensiert arbeidsgiveravgift er et godt eksempel på betydningen av å være tidlig inne i prosessene mens regelverket er under utforming, og med rette myndighet i EU. Her må vi bli bedre. Når vi vil være mer effektive i å gjennomføre EØS-regelverk, er det fordi vi vil gi norske bedrifter mulighetene som ligger i å ha de samme rammevilkårene som konkurrenter i EU-land. Næringslivet etterspør raske implementering og iverksettelse av EØS-regelverk, ikke særregler og unntak, men like konkurransevilkår.

Jeg vil benytte anledningen til å gi honnør til regjeringen for det offensive arbeidet med å sikre at Norge er aktivt på arenaer som er tilgjengelige, at vi er inne i politiske prosesser som finner sted i EU, på et tidlig tidspunkt, for å vite hva som er i prosess, og for å kunne påvirke utformingen av politikken. I så måte ser vi fram til framleggingen av regjeringens Europa-strategi, som vil skissere viktige prioriteter og virkemidler, som tidlig medvirkning, åpenhet og debatt. For åpenhet og debatt om EU-spørsmål er viktig for regjeringen, ikke minst ser vi det gjennom måten Stortingets europautvalg nå blir involvert i viktige saker og pågående prosesser. Andre fra Høyre vil berøre flere sentrale tema i senere innlegg i dagens debatt.

Vi er tilfredse med regjeringens tydelige linje når det gjelder forhandlingene om nivået på nye EØS-midler. Høyre ser ingen åpenbar begrunnelse for EUs krav om at Norges bidrag til EØS skal øke vesentlig, og heller ikke at midler skal brukes utenfor rammen av de etablerte kriteriene for EØS-midlene, slik EU har tatt til orde for.

Betydningen av at en ny avtale om EØS-finansieringen kobles opp mot økt markedstilgang for sjømat, kan ikke understrekes sterkt nok, og europaministeren har sagt at Norge vil bruke den tiden som er nødvendig for å få til en god avtale. Sjømatnæringen er vår nest største eksportnæring, med et betydelig framtidig potensial. I lys av den pågående prosessen mellom USA og EU om etablering av en helt ny frihandelsavtale, TTIP, vil nettopp bedre betingelser for handel med sjømat i EU stå sentralt for Norge. Når vi samtidig vet at 86 pst. av eksporten går til de markedene, forstår vi hvorfor en slik handelsavtale vil være veldig viktig for Norge. Det er viktig å følge arbeidet tett, også sett i lys av de endringene Europa-valget førte med seg, da mange av ytterpartiene i Europa nå ikke akkurat er tilhengere av økt markedsliberalisme.

EU er ikke perfekt, men et fellesskap i stadig utvikling. I debatten om Norges forhold til EU blir det lett til at svakheter som byråkrati, detaljregulering og andre utfordringer overskygger de mer positive sidene. Heldigvis ser vi nå tegn til bedring i den økonomiske utviklingen i flere av EU-landene. Særlig gledelig er det at land som Spania, Italia og Portugal synes å være på vei opp av bølgedalen. Det

kan bety lysere framtidsutsikter for millioner av ungdommer i Europa. Mange av dem har søkt en bedre framtid for seg og sine i Norge de senere årene. Lokalsamfunn rundt om i landet er helt avhengige av arbeidsinnvandring fra EØS-landene for å opprettholde folketallet og for å sikre verdiskaping i bedriftene.

La meg fortelle en historie fra mitt eget hjemfylke og Levanger kommune. Nylig hadde Trønder-Avisa et stort oppslag der det het: «Litauerne skaper ny optimisme på Ytterøy.» Ytterøyningene har de siste tiårene kjempet en lang og tøff kamp mot avfolkning. Nå er situasjonen fullstendig endret, og lokalsamfunnet opplever en befolkningsøkning på oppunder 20 pst. Hjørnesteinsbedriften Ytterøykylling sier at de ikke hadde hatt sjanse til å overleve uten arbeidsinnvandringen. Bedriften har hatt en bevisst strategi for å skaffe jobb til begge ektefeller i virksomheten. Det gir stabilitet i arbeidsstokken og også i det sosiale livet for dem som kommer tilflyttende. Mange unge etablerer seg permanent på øya med familie og barn. Nå klargjør kommunen nye byggetomter, bygger ny barnehage og utvider skolen, for 43 pst. av barnehagebarna og 25 pst. av skolebarna har nå litauiske foreldre i Ytterøy. Gjennom EUs Erasmus-program har kommunen sikret seg skoleassistenter og barnehagelærere studenter på utveksling fra Litauen for å bygge kulturelle broer. Øyas næringsliv og butikker opplever en ny vår. «En gledelig utvikling», sier Levanger-ordfører Robert Svarva til regionavisen, og det er lett å si seg enig.

Naturligvis skal vi være åpne om de mindre heldige utslagene av arbeidsinnvandring og finne løsninger for å sikre velferdsordningenes bærekraft. Det er derfor betryggende, som statsråden sa i sin redegjørelse, at regjeringen er i ferd med å gjennomgå disse spørsmålene for å finne den rette balansen mellom fri bevegelse og langsiktig bærekraft. Opptjente rettigheter, som f.eks. pensjon, ligger fast, men det er signalisert at det kan komme endringer på områder som barnetrygd, kontantstøtte og dagpenger.

Arbeidsinnvandringen fra EØS-området til Norge er stor. Vi er blant de land som i forhold til folketallet har tatt imot flest arbeidsinnvandrere. Det er snakk om anslagsvis 50 000 innen bygg og anlegg, 30 000 i industrien, 12 000 i landbruket pluss et stort antall også i marin sektor, reiseliv og velferd. Dette er bra for Norge. Det gir langt flere gevinster enn mange av oss kanskje reflekterer over i det daglige. De bygger våre lokalsamfunn, de bygger vår verdiskaping og vår velferd.

Kristian Norheim (FrP) [10:27:18]: Jeg vil begynne med å takke statsråd Vidar Helgesen for en svært god redegjørelse. Regjeringen viser med tydelighet at den mente alvor da den varslet en mer aktiv europapolitikk. Det har vært et taktskifte i debatten, og det tror jeg mange er svært glade for, ikke minst i norsk næringsliv.

Rammene for europapolitikken finnes i EØS-avtalen, Schengen-samarbeidet og de øvrige avtalene med EU. Det er Norges vei inn til EU-samarbeidet. Debatten i dag bør derfor ikke handle om hvorvidt man er for eller imot norsk medlemskap i EU, eller hvorvidt man liker eller misliker det prosjektet som EU er. Den bør snarere handle om hvor-

dan vi kan bli enda bedre til å utnytte det handlingsrommet som ligger fremfor oss. Dersom det finnes et handlingsrom, skal det utnyttes! Det handler om å være tidlig på ballen, og det handler om å være fremoverlent. Det handler om å følge bedre med på ordskiftet som er i EU på politisk nivå, og det handler om å være på i debatten, snarere enn å komme løpende etter med innspill eller innsigelser i etterkant. En aktiv europapolitikk handler om å fremme norske interesser, og skal vi fremme norske interesser, må vi medvirke når felles regelverk skal utformes, ikke vente på at EU har behandlet ferdig sine saker før vi engasjerer oss. Da er det ofte for sent.

For et par dager siden var det valg til Europaparlamentet. Resultatet av valget gir ikke et entydig bilde, men at valget for mange ble et protestvalg og en reaksjon mot noe, kan vi nok ganske raskt konkludere med. EUs befolkning køet seg ikke akkurat foran valglokalene. Knappe 43 pst. var valgdeltakelsen på. Det er ikke mye å skrive hjem om. Den laveste valgdeltakelsen var i Slovakia, som har knappe ti år bak seg som medlem. Man skulle tro at de nyinnmeldte kanskje var de mest ivrige, men 13 pst. var valgdeltakelsen på. Det er forstemmende, rett og slett. Det er så lavt at det knapt gir noen legitimitet i det hele tatt. Det er trist.

Det er også begredelig når nasjonalistiske partier fra den brune ytterkanten stormer frem, slik eksempelvis Front National i Frankrike, som også har en antisemittisk historie, gjorde. Hver fjerde franskmann stemte på partiet. Tyskerne toppet det hele ved å stemme inn en representant for nazistiske NPD. Det er til å grine av, og det må faktisk være lov å felle en liten tåre for Europa i en sådan stund.

Men man skal være forsiktig med å blande alle disse såkalte EU-kritiske partiene i én felles samling, for de er også sterkt ulike. Etter min mening finnes det mye god EU-kritikk der ute, bl.a. fra de britiske konservative eller fra det danske Liberal Alliance.

Vi kan også tolke det som skjedde i Storbritannia på en litt annen måte. Der vant altså det EU-kritiske UKIP frem, men valget ble også en nesestyver for rasistene i British National Party – det er da noe. Også populistene Geert Wilders i Nederland fikk seg en nesestyver. Så i noen land var det noen lysglimt.

Selv om jeg er bekymret når nasjonalismen brer om seg i Europa, er jeg også veldig klar på at det faktisk kan komme noe positivt ut av valget. Bekymringsmeldingene fra en del av de EU-kritiske partiene kan ikke feies under teppet, og kanskje kan dette føre til en ny debatt, som også kan påvirke oss her i Norge. Det er faktisk utfordringer knyttet til innvandring, til byråkrati, til trygdeeksport og til økonomi. Selv om problemet når det gjelder f.eks. trygdeeksport, kanskje fremstår som lite i praksis, så berører det folks rettferdighetssans og det etterlatte inntrykk. Jeg er veldig glad for at regjeringen har sagt at den kommer til å jobbe med noen løsninger på det.

Europaparlamentsvalget er nok ikke en reaksjon mot samarbeid, men mot sammensmelting. Valget er nok også helt klart et uttrykk for at mange føler det er for stor avstand mellom Brussel og borgerne.

Mange har også argumentert med at de har sett seg lei på at enkelte land som har skjettet økonomien sin godt, må

opptre som kausjonister for dem som ikke har husholdert like klokt. Drar vi det enda litt videre, kan vi kanskje til og med konkludere med at EU delvis kan skylde seg selv for den situasjonen som har oppstått etter valget. Den kan nok være et uttrykk for både manglende tro på og manglende tillit til EU-prosjektet og ikke minst et varsko om at prosjektet har blitt for altomfattende, for massivt og for tungt. Selv om det har vært en liten nedgang i ungdomsledigheten, er den fortsatt rekordhøy i mange EU-land, og det er klart slikt påvirker stemningen.

Statsråd Vidar Helgesen startet sin redegjørelse med å påpeke at det i år er 25 år siden murens fall i Europa. Det er nok en av de aller største hendelsene i vår tid. Neste år er det 25 år siden Sovjetunionens og kommunismens sammenbrudd. Men i år er det også 15 år siden Kosovo-krigen. Neste år er det 20 år siden den blodigste av alle krigene på Balkan, Bosnia-krigen, som ble avsluttet med Dayton-avtalen.

To av de landene som var en del av det gamle Jugoslavia, er nå integrert i EU – Slovenia og Kroatia. De andre står og banker på døren. Uavhengig av hva man mener om et norsk medlemskap i EU eller ikke, er det viktig at den europeiske integrasjonen får lov til å pågå fremover. Vi trenger fortsatt mer samkjøring, men vi trenger mindre overstyring. Vi trenger at integrasjonen skjer på nasjonalstatenes premisser, og at man har samarbeid, ikke sammensmelting.

En av de aller viktigste sakene fremover, som har stor betydning for norsk næringsliv, er den såkalte TTIP. Dette dreier seg om å skape verdens største frihandelsområde. Statsråden påpekte i sin redegjørelse at 70 pst. av norsk vareimport kommer fra EU og USA, og at de mottar hele 86 pst. av vår eksport. Det sier seg selv at vi fra Norges side må være aktive i prosessen rundt TTIP, på best egnet måte. Det vil ha stor betydning og store konsekvenser for norsk næringsliv. Jeg har stor tiltro til at statsråd Helgesen og regjeringen vil være «på ballen» når det gjelder TTIP, eller snarere også når det gjelder TTIP.

Jeg vil avslutte med noen få ord om noe jeg synes var veldig positivt. Jeg er klar over at det er litt uenighet både i salen og i regjeringen på dette området, men jeg er faktisk blitt veldig glad i EU-domstolen, spesielt etter EU-domstolens konklusjon om at datalagringsdirektivet er i strid med EUs charter om grunnleggende rettigheter. Det var en viktig avgjørelse. Det er en sak som betyr mye for mange av oss. Den avgjørelsen ga meg litt ekstra tiltro til systemet igjen. Det var en gledens dag, og jeg håper at man nå også tar konsekvensen av det i de ulike medlemslandene.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:36:17]: La meg innleie med å takke europaministeren for ei brei og veldig god utgreiing. Frå vår side deler me hovudstrategien som statsråden trekte opp.

Statsråd Helgesen har lagt veldig stor vekt på at me skal påverke vedtaksprosessane tidleg, særleg i saker som har stor betydning for Noreg. Det er noko som bør få brei oppslutning i Stortinget.

Alle talarane har så langt vore inne på valet til EU-parlamentet dei siste dagane. Det viser at interessa blant

EU-borgarane er særst avgrensa. Valdeltakinga var rekordlåg, og resultatane viser at det blei valt inn ulike grupper med svært forskjellige syn på den vidare utviklinga av EU. Sjølv om det òg denne gongen er slik at det er dei partia som dominerer den nasjonale politikken i EU-landa, som maktar å mønstre dei fleste av stemmene i EU-valet, har EU-kritiske, ekstreme ytterparti i fleire land fått oppsiktsvekkjande stor oppslutning. Frankrike er eit eksempel på det.

Summert opp er hovudinstrykket at tilliten til EU er låg, og at det i staden for ei brei einigheit om korleis EU bør utvikle seg vidare, no er forskjellar i synet på unionsprosjektet og kor gjennomgripande det skal vere. Så står det att å sjå kva konsekvensar dette får for arbeidet og funksjonen til EU-parlamentet.

Men det er ikkje overraskande at det skjer. Meiningsmålingar har i lang tid vist stor frustrasjon over dei sosiale følgene av eurokrisa og av innstrammingspolitikken. Resultatet er ei tragisk arbeidsløys. Sjølv om representanten Hansen har heilt rett i at det er forbetringar i økonomien i ein del land, er altså arbeidsløysa i Hellas i dag nær 27 pst. og i Spania 25 pst. Det offentlege budsjettunderskottet i EU ligg no på 3,5 pst. samla sett. Gjeldsraten i eurosone har no stige til heile 92,6 pst. Me får håpe at dei kriseramma eurolanda etter kvart kan få ein økonomisk vekst som gir folk håp om at dei kjem ut av krise.

I eit Europa som er delt i land med sosial krise og andre land der økonomien går bra, er det viktig å vise solidaritet. Det gjer me m.a. gjennom EØS-midlane til vanskelegstilte land i EU. Samtidig må vår europapolitikk òg fremje dei verdiane som er grunnleggjande for utanrikspolitikken vår, og vareta norske interesser. Forhandlingane om Noregs EØS-bidrag for den kommande avtaleperioden viser, som venta, betydelege motsetningar. I utgreiinga si kommenterte statsråd Helgesen dette og viste til at EU no har foreslått ein betydeleg auke av norske bidrag, og at støtta òg skulle kunne gå til land som ikkje kvalifiserer til bruk av EØS-midlar. Eg er heilt einig med statsråden når han slår fast at det ikkje kan akseptast frå norsk side.

Det er òg urimeleg når EU forsøker å bruke avvikling av avtalte tollfrie kvotar for fisk som pressmiddel for å få Noreg til å auke EØS-bidraga sine. Situasjonen speglar nok av at EU-kommisjonen ikkje har fått sine eigne medlemsland til å betale så mykje som ein ønskjer til EUs felles budsjett. EU har vedtatt at utgiftsramma for EU-budsjettet i 2014 skal setjast lågare enn budsjetttramman for fjoråret. I lys av at EU reduserer eigne budsjetttrammar, er det urimeleg at EU-kommisjonen no foreslår sterkt auka bidrag frå Noreg og EFTA-landa.

I vårt forhold til EU er det mykje som fungerer godt på grunnlag av den samarbeidsavtalen me har. Noregs innpass i EUs indre marknad er regulert gjennom EØS-avtalen. Den har gjennom to tiår vist seg robust og har fungert godt og varetatt norske interesser. I nokre saker ser me derimot at det er utfordringar. Det er direktivet om garantiar for bankinnskott, der eg gjerne hadde sett at EU ikkje hadde valt å krevje full harmonisering, men i staden hadde sett nokre minstekrav. Eit anna eksempel er stri-

den om differensiert arbeidsgivaravgift som verkemiddel i distriktpolitikken, der eg gjerne hadde sett ein større handlefridom.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:41:44]: «Dei seie at han Jeppe drikke, men dei seie ikkje keføre han drikke.»

Når me no endeleg har fått Grunnlova på nynorsk, var det vel på tide å få Holberg på «sognamaol» i denne sal – til glede for nokre og kanskje til forarging for andre, t.d. for representantane for «Det konservative parti», for å halde oss til partinamnet frå 1884.

Men attende til Jeppe. Kva har Jeppe med dagens tekst å gjere? Vel, eg trur nok at Jeppe som dansk medlem av EU også i 2014 hadde kjent trong for å drukne sorgene sine, til liks med mange likesinna i EU. Kanskje hadde han også valt å verte sitjande heime på valdagen, til liks med fleirtalet av veljarane i EU – alle som kjenner på avstanden mellom folk flest og elitane i Brussel har auka, slik som NRK sin korrespondent Befring så treffande sa det i sin kommentar i går. Kanskje hadde han også kjent på at mange av dei små problema som ein gong var nasjonale, hadde tårna seg opp til å verte uoverstigelege problem i Brussel.

Dei seier at folk røysta på høgrepopulistar ved EU-valet, men ikkje kvifor folk røysta på høgrepopulistar og parti på yste venstre i politikken. Kommentaranane til EU-valet frå mange forståsegpåarar her heime på berget har dessverre vore lite analytiske og til dels provoserande for alle dei gode kreftene i EU som har stemt imot meir union og for større sjølvstende for sitt eige land. Dei har stemt imot ei utvikling dei ser ber i feil retning, der EU sin medisn medverkar til å forsterke dei økonomiske og sosiale problema i mange EU-land.

Dessverre har det folkelege opprøret i enkelte land også gitt seg utslag i auka oppslutnad om parti som nærer opp under rasistiske og framandfiendtlige haldningar. Senterpartiet og den organiserte nei-sida i Noreg har alltid markert klar og tydeleg avstand til slike haldningar og slike parti og rørsler. Vårt nei til EU er eit ja til folkestyre, miljø og solidaritet.

Årsaka til at desse partia har hatt ein så sterk vekst, er at dei i mange land har vore dei einaste EU-kritiske røystene. Folk som seier nei til elitane sine prioriteringar av finanssektor og marknadstenking framfor arbeid, hus og velferd til folk flest, har nytta den moglegheita som fanst til å uttrykke dette. Men langt frå alle anti-EU- og anti-establishment-stemmer gjekk til parti og lister på yste høgre fløy. Nokre vil kanskje seie heldigvis for oss. Eg vil seie heldigvis for EU.

I Sverige gjorde Miljöpartiet eit godt val, og Vänsterpartiet fekk framgang. Centern gjorde eit mykje betre val enn dei andre på den borgarlege sida. I Danmark gjorde sentrum-venstre-alliansen Folkebevægelsen mod EU sitt beste val på 20 år og vann att plass i parlamentet. Fleire døme finst.

Deltakinga ved val til Europaparlamentet har gått jamt nedover, samstundes som EU-institusjonane i Brussel steg for steg har teke til seg meir makt. 43 pst. er tangering av botnivået frå førre val, i 2009. Det er godt mog-

leg at nokre av dei som sit i EU-parlamentet, føler at dei har fått meir makt, men veljarane deira føler stadig meir avmakt.

Då eg høyrde statsråd Helgesen sine ord førre tysdag, var det sjølv sagt nokre saker me var samde om. Det er bra at regjeringa set grenser for kor mange milliardar ho er villig til å betale EU for ein avtale som skal vere på «gjensidig fordelaktig basis». Problemet til statsråd Helgesen og regjeringa er at dei tviheld på at det ikkje finst alternativ til dagens EØS-avtale. Slik sett er regjeringa her heime ein parallell til elitane i EU, som hevdar at det ikkje finst alternativ til dagens politikk i EU. Med dagens politikk kan EU halde fram si urimelege utpressing av Noreg i forhandlingane, for dei veit at til sjuande og sist vil regjeringa og stortingsfleirtalet seie ja til ein enda dyrare og dårlegare avtale, fordi dei ikkje ser andre alternativ.

Regjeringa forhandlar om norsk medlemskap i fleire nye EU-byrå som kan gjere vedtak som overstyrer norsk lov på fleire sentrale område. Innanfor energisektoren har regjeringa føreslege at EU-organet ACER skal kunne avgjere kor mykje Noreg skal betale i saker der nasjonale organ er usamde om kostnadsfordeling for infrastrukturprosjekt av felles interesse. For banksektoren legg dei opp til at Finanstilsynet i Noreg skal vere forplikta til å rette seg etter vedtak fatta av EU sitt finanstilsyn. Korleis dette skal gjerast utan å bryte Grunnlova, fekk me ikkje vite. Eg håpar me får vite meir om det i dag. Eg vonar også at me i løpet av denne debatten får klarlagt frå statsråden kva som må til for at regjeringa vil krevje at vedtak skal gjerast med to tredjedels fleirtal i denne sal.

2014 skal vere eit år for å hylle det norske demokratiet og den norske Grunnlova, ikkje for å hylle EU. Regjering og storting skal vere folket sine representantar og varetta norske interesser. I sak etter sak vert norske interesser truga av EU. Då trengst det ei regjering som står opp, og som tydeleg forsvarer næringslivet i distrikta, sparepengane til norske bankkundar og vilkåra for norsk matproduksjon.

Senterpartiet ville vore eit godt val for festebonden Jeppe. Hadde han vore vitne til lovprisinga av EU i denne salen førre tysdag, trur eg derimot fort han hadde teke seg ein støyt til.

Presidenten: Spørsmålet er da hva Nille ville sagt! Derom tier historien, men vi kan jo overlate ordet til representanten Trine Skei Grande, uten at det ligger noen hentydning i det på noen måte.

Trine Skei Grande (V) [10:47:23]: Jeg takker for den introduksjonen, president! Skaperkraft og kampen mot fylla kan vi gjerne stille oss bak.

Jeg vil for det første takke statsråden for det jeg mener var en god redegjørelse. Jeg har lyst til å starte der statsråden også startet, da han sa at kjernen i det som er Europa, er reglene for beskyttelse av individet og reglene for beskyttelse mot maktmisbruk.

Det er mye bitter erfaring i Europa som ligger bak et slikt sitat, og det er mange felles verdier som Europa bygger mye av sitt politiske tankegods på. Det er enkelte trekk

ved helgas valg som er ganske skremmende med tanke på angrep nettopp på de europeiske verdiene som statsråden beskrev, med ytre høyres framvekst i Frankrike gjennom Nasjonal Front, i Storbritannia gjennom UKIP, i Danmark gjennom Dansk Folkeparti, i Ungarn gjennom Jobbik, i Hellas gjennom Gyllent daggry, og noen i Tyskland har altså valgt å la seg representere ved et naziparti igjen. Men det som bekymrer meg aller mest, er alle de som ser at de kan bli representert ved et høyreekstremt parti, og som velger å sitte hjemme. Jeg tror kanskje det er den største tankevekkeren, at det er bare 43 pst. deltakelse, mens ytterste høyre og ytterste venstre klarer å mobilisere fullt ut. Det er kanskje det Europa bør tenke mest på. Ellers er jeg glad for at de liberale, gjennom ALDE, gjorde et relativt godt valg og nok skal klare å manøvrere seg inn med hensyn til påvirkning på politikken også.

Siden statsråden holdt sin redegjørelse, har utviklinga i Ukraina nådd en milepæl, nemlig presidentvalget. Jeg er enig med statsminister Solberg, som har understreket at vi må respektere valget, sjøl om det er mange ting vi kan reagere på. OSSE har påpekt at valget tilfredsstiller demokratiske forpliktelser, men ble gjennomført i et «fiendtlig sikkerhetsklimate». Det vil jeg definere som et klart «understatement» fra OSSEs side. Her må begge sider kritiseres, ut fra både de flyangrepene vi har sett i Donetsk, sist på mandag, og urolighetene, som ikke bør forsterkes, og Russlands og separatistenes ansvar, men også de ukrainske myndighetenes ansvar.

Framover er det grunn til å frykte parallell utvikling i andre land, som f.eks. i Moldova. Det som er viktig, og som jeg syns var positivt at Børge Brende varslet på mandag, er at man støtter Moldova med tanke på både økonomiske og politiske reformer med dette som begrunnelse. Det var det Europa gjorde feil i Ukraina, vi ventet for lenge med å komme til unnsetning.

Ellers varmer det et Venstre-hjerte når regjeringas representanter stadig understreker kunnskap, forskning og innovasjon som en av hovedprioriteringene. Stortinget har vært tydelig på at vi ønsker at Norge skal delta i Horisont 2020 og Erasmus Pluss. Det er usedvanlig viktig. Men det er også viktig at noen av de 23 milliardene som skal betales inn, kommer tilbake igjen til norske prosjekter. Her trenger vi regjeringas gjennomføringskraft når det gjelder å fullfinansiere grunnfinansieringa i forhold til forskning og innovasjon her i Norge, så vi blir i stand til å hente ut de pengene vi har bidratt med inn i Europa. Her har regjeringa fortsatt litt å leve opp til.

Så var statsråden veldig kort når det gjelder datalagringsdirektivet. Jeg skjønner hvorfor statsråden var veldig kort når det gjelder datalagringsdirektivet. Derfor har jeg også valgt å være veldig kort når det gjelder datalagringsdirektivet. Jeg har bare tenkt å lese opp noen få ord fra EU-domstolens dom:

«Direktivet innebærer et meget omfattende og særlig alvorlig inngrep i den grunnleggende rett til respekt for privatlivet og til beskyttelse av personopplysninger, uten at dette inngrepet er begrenset til det strengt nødvendige.»

Da skal jeg bare si helt til slutt: Hva var det vi sa?

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:52:38]: Lat meg òg takke europaministeren for utgreiinga, men òg for at det no vert jobba med ein systematisk europastrategi, som eg forstår skal leggjast fram om kort tid, og det eg oppfatta som ei stor merksemd på korleis Noreg i ein tidleg fase kan påverke spørsmål som er viktige for oss i europadebatten. Det synest eg er svært positivt.

Eg meiner òg det var riktig av han å ta opp spørsmålet om tendensen mot auke i tilsyn og byrå som vi ser, og forholdet til det. Han varsla ein politikk med moglege tilpassingar i EØS-avtalen. Eg ser fram til å høyre meir om kva det betyr. Eg trur sjølv at vi treng ein meir prinsipiell debatt om korleis vi skal stille oss til den typen suverenitetsavståing i det vidare.

Men det eg først og fremst skal snakke om, er det som i all hovudsak har dominert Europa dei siste fem åra – på mange måtar 25 åra, kan ein seie – den økonomiske krisa og den enorme arbeidsløysa som dominerer debatten om Europa i alle land, utanfor Noreg iallfall, ein kjem til.

Det er publisert fleire rapportar i vinter som gjev eit oversiktsbilete: I EU var arbeidsløysa i februar 2014 nede på 10,6 pst. i snitt. Det var ned 0,3 pst. frå toppen i fjor. Det er 30 pst. av dei arbeidslause som no har gått meir enn eitt år utan jobb, med det vi veit det betyr for jobbsjansane i neste runde dersom økonomien forbetrar seg. Arbeidsløysa blant ungdom, altså dei opp til 24 år, var 23,5 pst. i same månad, som òg var ned – det var ned eit halvt prosentpoeng. Det som har fått mindre merksemd, er at det òg har vore ei ganske høg arbeidsløyse no blant det ein kallar unge vaksne, 25–35 år, noko som er svært bekymringsfullt, fordi ein då er i ein alder då dei fleste har gått inn i etableringsfasen.

Det er òg verdt å merke seg at OECD understrekar at i 25 av 28 medlemsland i EU er investeringane framleis langt lågare enn før krisa slo inn i 2008. Derimot, på den andre sida, viser det seg at aksjekursane stig kraftig, så det er ein tendens, som fleire har vore inne på, til at det er noko vekst i gang igjen. Mens arbeidsløysa i 2013 ikkje viste nokon merkbar nedgang, auka aksjekursane i 7 200 børsnoterte selskap med meir enn 18 pst.

Berre for å gje eit lite bilete – ein artikkel i det velrenommerte *The Lancet* i vinter som gjekk gjennom helse-situasjonen i Hellas, det hardt kriseramma Hellas, kan kanskje gje eit bilete av verkelegheita av kva som skjer når land opplever noko sånt. I Hellas gjekk barnedødelegheita opp, noko som vel er omtrent uhøyrte i eit moderne vestleg land. Ho gjekk opp over fleire år. Det var ein kraftig auke – nesten 50 pst. auke – i talet på sjølv-mord sidan krisa slo inn, auke i ei rekkje smittsame sjukdomar som tuberkulose, fleire hiv-smitta stoffmisbrukarar – altså tungt innslag i folkehelsa, noko som sjølv-sagt direkte kan knytast til svekking av velferdsordningar, sosiale støttesystem og helsepolitikken i landet.

Problemet med den krisa vi snakkar om – og eg høyrde representanten Agdestein seie at no er vi kanskje oppe frå den bølgedalen vi har vore i – er òg at vi har hatt masse-arbeidsløyse i Europa i hovudsak i 25 år. I 1993 var det 14 millionar arbeidslause. Sidan 1980-talet har arbeidsløysa vore på eit stabilt – eller kanskje ustabilt – høgt nivå i

Europa. Ulikskapen har auka i dei fleste europeiske land dei siste tiåra.

Vi har skapt ein økonomisk modell i Europa som baserer seg på ganske til veldig høg arbeidsløyse og stor ulikskap og betydeleg jobbutrygghet. Noko av det har si årsak i nasjonalstaten, noko har si årsak i EU. Men i sum trur eg iallfall ein kan slå fast at Den europeiske union har klart å skape vekst, men ikkje utrydde arbeidsløyse eller store og aukande sosiale forskjellar dei siste tiåra. Det er det etter mitt syn òg valet no viser. EUs institusjonar framstår som irrelevante for dei fleste menneske til å løyse dei sosiale problema som ein står midt oppe i.

Dette burde i Noreg, som på ingen måte er samanliknbart med dei fleste EU-land i økonomien, heldigvis, i mykje større grad dominere vår debatt om situasjonen i Europa i det vidare, og korleis vi kan vere ein bidragsytar til å løyse han.

Statsråd Vidar Helgesen [10:57:57]: Jeg er glad for at det er bred tilslutning i denne salen til hovedlinjene i europapolitikken. Det er viktig for Norge. Jeg er også glad for at Ludvig Holberg er trukket inn i debatten. Han var en sann europeer, like hjemme i Leipzig som på Voss. Han var en mann av den europeiske opplysnings-tid, og hans aller første verk var «Introduction til de fornemste Europæiske Rigers Historier».

Den uken vi har vært igjennom siden redegjørelsen, har naturlig nok vært preget av europavalget. Det er viktig for Norge, fordi mye av lovgivningen i EU som får betydning for Norge gjennom EØS-avtalen, er Europaparlamentet involvert i.

Jeg deler bekymringen over den lave valgdeltakelsen i europaparlamentsvalget, og jeg deler bekymringen over valgutfallet i flere land, ikke minst i Frankrike, det land der ideen om å bygge fred gjennom økonomisk samarbeid gjennom kull- og stålunionen ble født. Vi har erfaring i Europa med at mørke krefter og ytterliggående krefter utfordrer demokratier og utfordrer politikken. Det at ytterliggående krefter nå stiller til valg og blir representert i Europaparlamentet, er derfor noe som innbyr til blandede følelser. Det er også bra at debatter med den type krefter tas i politiske forsamlinger.

Samtidig er det viktig at valget demonstrerte Europas mangfold. Det har vært mye oppmerksomhet om de ytterliggående partienes valgseiere og den bekymring det skaper. Men europaparlamentsvalget er også historien om et Italia som er et av de store kriselandene, og hvor kanskje den regjering som fører den mest aktive og offensive reformpolitikken i Europa nå, mottok sterk støtte fra velgerne. I Nederland fikk et av de mest europavennlige partiene valgvind og ble vinneren. I Tyskland, som jo har båret mye av den økonomiske belastningen ved krisen, stemte flertallet for en videreføring og for en stabil linje.

Dette er et mønster i flere land. Det vi ser, er at den økonomiske og sosiale og til dels politiske krisen i Europa kan møtes på to måter: Den kan møtes gjennom en nasjonalistisk jakt på syndebukker, men den kan også møtes gjennom aktiv reformpolitikk. Og det er den type aktiv reformpoli-

tikk som vi bør støtte opp om, og som vi bør forfølge i vår europapolitikk.

Når Europaparlamentet nå har fått den sammensetningen det har fått, gjenstår det å se hvordan det vil innvirke på Norge og på våre muligheter til å påvirke. Det kan bli krevende. Men jeg vil også understreke at konsekvensene kan bli vel så store på regjeringsnivå. Det blir avgjørende hvordan Det europeiske råds medlemmer, hvordan medlemsstatene, særlig i de land hvor ytterliggående partier har gjort det bra, nå vil forholde seg – om de vil forsøke å komme denne type strømninger i møte, eller om de vil stå opp for de verdier som Europasamarbeidet er tuftet på. Jeg er uansett glad for at Stortinget arbeider mer og mer aktivt opp mot Europaparlamentet. Det er viktig, og det er nødvendig.

Så har det vært et annet viktig valg i Europa og for Europa de siste dagene. Valget i Ukraina har til tross for store vanskeligheter alle tegn på å være et legitimt valg, et valg som gir Ukraina mulighet til å velge sin vei i Europa. Vi skal i den situasjonen vise solidaritet med Ukraina. Vi skal også vise solidaritet med våre venner og våre allierte. Vi skal reagere der det er nødvendig, mot russiske myndigheters fremferd, men vi skal ikke reagere mot det russiske folk. Vi skal fortsette samarbeidslinjen med det russiske folk.

Vi står i en alvorlig situasjon i Europa. Det er en ny situasjon som minner oss desto mer om verdifelleskapet vi er en del av i Europa. Derfor er det viktig at vi står opp for det verdifelleskapet. I det verdifelleskapet skal vi selvsagt kjempe for våre interesser og for vår verdiskaping, og vi har mange saker foran oss i forhold til EU, som jeg berørte i redegjørelsen, som nettopp dreier seg om å stå opp for våre interesser. Men i denne situasjonen i Europa skal vi alltid minne hverandre om at vi gjør det innenfor rammen av et samarbeid med våre beste venner i verden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [11:03:11]: Jeg utfordret i mitt innlegg statsråden til å si noe mer om utsiktene til å finne en løsning på vår deltakelse i særlig finansbyråene. Man kan være bekymret over overføring av suverenitet, men jeg er mye mer bekymret for at europeisk finansnæring ikke blir underlagt god nok kontroll, slik at vi kan risikere en reprise på det vi hadde for noen år siden. Derfor vil jeg gjerne gi statsråden en ny mulighet til å gi Stortinget noen signaler om man finner en løsning, og under den nåværende kommisjonen.

Og la meg spørre, for jeg kan ikke skjønne annet enn at én løsning må være at vi i tråd med topilarsystemet må opprette vårt eget tilsyn på EFTA-siden: Er det noen motforestillinger mot det i regjeringen eller hos våre EFTA-partnere?

Statsråd Vidar Helgesen [11:04:12]: Jeg er veldig enig med representanten Hansen i at dette er et spørsmål av stor viktighet. Det er et spørsmål av stor viktighet for norsk finansnæring, og derfor også for norsk økonomi. Og det er ikke bare et problem for oss. Nordisk finansnæring

er veldig integrert, og det betyr at det er interesse ikke bare på EFTA-siden for å finne en løsning.

Senest i går møtte finansministeren og jeg styrelederen i Det europeiske banktilsynet og diskuterte dette. Vi tror at vi skal finne en løsning innenfor rammen av Grunnloven og innenfor rammen av EØS-avtalens topilarsystem. Vi har lagt forslag på bordet som holder seg innenfor disse rammene, og som ivaretar hensynet til regellikhet, hensynet til et fellesskap og hensynet til et ønske om et felles marked for finansielle tjenester.

Vi har tro på at det skal være mulig å finne en løsning. De politiske signalene vi mottar, er positive, men det er altså et grundig teknisk og juridisk arbeid som gjenstår.

Svein Roald Hansen (A) [11:05:17]: Jeg takker statsråden for svaret. Selv om man ikke kunne skissere noe om hva innholdet og perspektivet var, forstår jeg at man i hvert fall er i en dialog, og at det går framover.

Den andre problemstillingen som statsråden berørte i sitt innlegg, og som jeg kommenterte, og hvor det i hvert fall høres ut som det er enighet, går på EUs økende grad av politikktutforming på overordnede og tverrsektorielle områder. Der oppstår det en diskusjon og en problemstilling rundt begrensningen for hva som er EØS-relevant – hva som faller innenfor, og hva som faller utenfor.

Jeg vil høre om statsråden vil sørge for at Stortinget gjennom Europautvalget involveres i en slik vurdering når det kommer nye eksempler på denne type tverrgående politikktutforming, hvor EU setter politiske målsettinger som vi ikke nødvendigvis er enig i eller skal omfattes av.

Statsråd Vidar Helgesen [11:06:20]: Vi ser i EU at det som begynner som politikktutforming, over tid kan bli til regelverk, og når regjeringen er opptatt av å være tidlig ute, betyr det at vi må engasjere oss allerede på politikktutformingsplanet, også for å følge med på om det kan komme regelverk som senere vil få betydning for Norge.

Vi er opptatt av å involvere Stortinget tidlig i de debatene, slik vi har gjort på klima- og energiområdet. Vi vet ikke hva som kommer av regelverk, men vi vet at politikk i dag kan bli regler i morgen, som så kan bli EØS-relevante.

Når det gjelder vurderingen av EØS-relevans, har vi en god tradisjon for og en god håndtering av at det er en juridisk vurdering. Vi fremlegger selvsagt den vurderingen, og så vil vår tilpasning til regelverket, vår innlemmelse av regelverket, være gjenstand for politisk diskusjon.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:07:32]: Som eg nemnde i mitt innlegg, står Noreg overfor ei rekkje saker i EØS knytte til suverenitetsavståing. Finanstilsyn, den såkalla prosedyreforordninga og EU-byrået ACER er tre aktuelle døme.

Senterpartiet er imot å gi frå seg ytterlegare suverenitet til EU og EØS-organ. Me meiner at dei sakene som omhandlar suverenitetsavståing, må handsamast etter den paragrafen i Grunnlova som tidlegare hadde paragrafnummer 93.

Stortinget må ta på alvor den kraftige kritikken som har kome frå nokre av dei fremste juridiske ekspertane i Noreg på feltet knytt til handtering av desse sakene.

Me er godt kjende med at statsråd Helgesen har ei anna tilnærming, men kor omfattande må suverenitetsavståinga vere før Helgesen set foten ned og seier at dette kan me ikkje vere med på? Og kva skal til for at statsråden vil tilrå at ein nyttar prosedyrane i Grunnlovas tidlegare § 93?

Statsråd Vidar Helgesen [11:08:29]: Den tilnærmingen som regjeringen har til disse spørsmålene, er en tilnærming som det har vært bred støtte for og bred praksis for i Norge siden EØS-avtalen trådte i kraft. Myndighetsoverføring som er lite inngripende, kan overføres etter Grunnloven § 26. Det har skjedd gjentatte ganger. Det har samtlige regjeringer i EØS-avtalens levetid gjort, og samtlige partier som har sittet i regjering, har støttet opp om dette, og det er en sikker konstitusjonell praksis.

Når det så gjelder spørsmålet om hva som skal til for at denne håndteringsmåten ikke er tilstrekkelig, vil det være en vurdering fra sak til sak. Vi synes det viktige er at vi ivaretar sentrale norske interesser, det gjelder bl.a. tilslutning til disse byråene, at vi holder oss innenfor Grunnlovens rammer, og at vi beholder EØS-avtalens integritet.

Presidenten: Neste replikant er representanten Trine Skei Grande.

Mens Trine Skei Grande går frem, kan presidenten nevne at § 93, som det ble henvist til i forrige replikk, nå er § 115, etter de endringene vi har vært igjennom.

Trine Skei Grande (V) [11:09:54]: Jeg har lyst til å stille et spørsmål til europaministeren, ikke bare fordi det er om EU- og EØS-saker. Litt av erfaringen etter det som er skjedd i Ukraina, var vel at også vi i Europa sviktet da de trengte hjelp der, noe som førte til at de fikk en president som lenet seg mot Russland, og som hadde visse krav knyttet til den hjelpen som de kunne bidra med. Så hadde Europa vært til stede og kunnet hjelpe dem i den krisen de var i, hadde vi kanskje i dag sluppet det som vi nå har opplevd.

Så mitt spørsmål til europaministeren er om han er enig med meg i en sånn type analyse, og at det også sier oss hvor viktig det er å stille opp for land som Moldova og de andre landene som føler det samme presset.

Statsråd Vidar Helgesen [11:10:44]: Jeg er enig med representanten Skei Grande i den analysen. Vi har et nabolag i Europa som har store utfordringer både i sør og i øst. Vi ser at i de årene som vi har gått igjennom, har EU-samarbeidet og EØS-samarbeidet vært veldig konsentrert om EUs egne problemer, og kapasiteten og engasjementet for nabolagene har nok lidd under den innadvendtheten. Jeg håper, og jeg tror, at vi har lært av dette.

Fra vår side støtter vi opp om EUs østlige partnerskap med Ukraina, Moldova og Armenia. Vi mangedobler vår støtte til Ukraina i denne situasjonen. Det er en støtte som må ledsages av krav, for vi skal ikke bare forholde oss til myndighetenes ønske om midler. Vi skal også forholde oss til det ukrainske folkets ønske om reformer, om kamp mot korrupsjon osv. Men vår støtte skal være der.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Irene Johansen (A) [11:12:11]: Jeg vil også takke ministeren for en god og bred redegjørelse.

Valget til Europaparlamentet ble avsluttet søndag. Over 400 millioner EU-borgere i EUs 28 medlemsland hadde stemmerett i valget på 751 parlamentsmedlemmer. Bare vel 40 pst. deltok.

De høyreekstremer og EU-skeptiske partiene er utropt til valgets vinnere. Heldigvis har sosialistene og den konservative gruppen fortsatt flertall i parlamentet. Jeg sier heldigvis, fordi jeg tror det gagnar verken EU-landene eller EØS-landene at partier som ikke ønsker EU-medlemskap, skal dominere politikken som føres.

Kjernen i det europeiske samarbeidet er å sikre fred og stabile demokratier i Europa. Det er lett å tape av syne i debatter om direktiver og byråkrati. Den demokratiske og menneskerettslige utviklingen i deler av Europa i dag gir imidlertid grunn til bekymring. EU-institusjonene har her en kritisk rolle. Det er viktig å erkjenne at å bygge fungerende demokratiske stater i Europa er et vedvarende prosjekt. Derfor er det viktig å støtte opp om EU som fundamentet i dette. Tross usikkerhet og uro tas det initiativ av EU-landene for å bedre situasjonen med både den økonomiske krisen og den sosiale uroen. Det er viktig også for Norge at et nytt europaparlament fortsetter dette arbeidet og arbeidet for et stabilt og fredelig Europa basert på samarbeid og fellesskap.

De høyreekstremer og EU-skeptiske partiene tror ikke på samarbeid i EU. De vil det motsatte. De vil stenge grensene og være seg selv nærmest – slik også enkelte tar til orde for her i landet. Jeg synes derfor det er bekymringsfullt når interessen for og oppslutningen om valget er så lav i medlemslandene. Dette har fått enkelte til å stille spørsmål ved hvor representativt Europaparlamentet er. I Norge hevdes det at dette beviser at EU har spilt fallitt, og at valget er en katastrofe for elitens ideer om mer makt til EU. Det er i beste fall et retorisk poeng fra EU-motstandere.

Europaparlamentet er den eneste EU-institusjonen som er direktevalgt. Parlamentet har etter Lisboa-traktaten fått betydelig større makt og innflytelse, et tegn på at også Europas politikere ønsker mer makt til folkevalgte institusjoner. Valget har mange tolket som en protest mot nasjonale partiers evne til å rydde opp i nasjonale saker. Jeg tror det er riktig. Det er i så fall uttrykk for det samme som vi ser ved valg her i landet: De store spørsmålene dominerer ikke valgkampen. Det viktige for folk er å få løst hverdagsproblemer og få oppmerksomhet om disse. At Europaparlamentet faktisk har større påvirkning på nettopp folks hverdagsliv enn de lokale og nasjonale politiske nivå, er en utfordring for Europaparlamentet å få fram.

Valget til nytt europaparlament er like viktig for oss som for innbyggerne i medlemslandene. Men vi kan ikke delta, og valget får heller ikke noe særlig oppmerksomhet i Norge. Jeg hadde gjerne sett at Norge var medlem av EU, og at vi kunne være med og stemme i dette valget, men Norges tilknytning til EU bygger i dag først og fremst på EØS-avtalen, som i år er 20 år. 80 pst. av vår eksport går til EU-landene. Norge er tett sammenvevd med Europa gjennom historiske og kulturelle bånd, geografisk plassering og verdi- og rettsfellesskap. Vi har derfor valgt å utvikle

samarbeidet og de avtalemessige forbindelsene med EU også på områder utenfor EØS-rammen. Det gjelder justis- og politisamarbeidet, asyl- og innvandringsspørsmål og samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Jeg vil understreke at samarbeidet med EU på disse områdene stort sett har vært på vårt eget initiativ.

Denne erkjennelsen av at grenseoverskridende utfordringer bare kan møtes med samarbeid, har vært ledetråden for skiftende norske regjeringer, med bred støtte i Stortinget. Slik må det fortsatt være. Utviklingen i EU og landene i EØS-området er grunnleggende viktig for Norge og for norske interesser.

Derfor har jeg med interesse merket meg at også denne regjeringen, som den rød-grønne regjeringen, sier de vil føre en aktiv europapolitikk, og varsler at i regjeringens europastrategi er tidlig medvirkning, åpenhet og debatt en forutsetning. Stortinget har de siste årene lagt godt til rette for nettopp tidlig medvirkning gjennom bred deltagelse i Europautvalgets møter, gjennom aktiv deltagelse i EØS/EFTA-parlamentarikerkomiteen, gjennom at vi får tidlig informasjon om aktuelle saker på samme tidspunkt som nasjonale parlamenter, gjennom opprettelsen av eget kontor i parlamentet, gjennom studieopphold i EU-institusjonene og at vi oppfordrer komiteene til å jobbe aktivt i saker som har betydning for dem. Vi har derfor kunnet være med og påvirke i saker som er viktige for Norge.

Jeg oppfatter at regjeringen i sine redegjørelser for Europautvalget og Stortinget forteller om viktige saker for Norge, men kanskje mer om at det jobbes med løsninger enn om hvilke løsninger det jobbes for å få til. Hvis Stortinget skal være med og være aktiv pådriver i saker, sånn som vi ønsker gjennom vår tilnærming, er det viktig at dette ikke bare blir ord fra regjeringen – slik jeg opplever at det har vært hittil – men at det faktisk legges til rette for det. Jeg utfordrer ministeren til å svare på det.

Sylvi Graham (H) [11:17:42]: Samarbeidet med EU er av avgjørende betydning for utenforlandet Norge. Norske arbeidsplasser er avhengig av en godt fungerende EØS-avtale. En effektiv kriminalitetsbekjempelse er avhengig av tett samarbeid med EU på justissektoren, og – ikke minst – dagens dramatisk endrede sikkerhetssituasjon i Europa viser med all tydelighet at vi også på dette området er tjent med å stå sammen. Både NATO og EU spiller en stadig viktigere rolle ikke bare for europeisk, men også for global sikkerhet.

Denne regjeringen fører en nødvendig proaktiv europapolitikk, med tidlig norsk påvirkning i de saker der våre interesser ligger. For politiske aktivister og lobbyister er dette barnelærdom. Ja, jeg vil gå så langt som å si at det nesten ville være utopisk å tro at Norge kan få endret så mye som et komma i noe regelverk etter at 28 medlemsland har sagt sitt.

Den forrige regjeringen fikk en smertelig lærdom på det området, nettopp fordi man ikke hadde vært tidlig nok ute eller koordinert nok til å ta opp det unntaket vi hadde for bl.a. transportsektoren vedrørende den differensierte arbeidsgiveravgiften, med de riktige EU-institusjonene før det nye regelverket for regionalstøtten ble vedtatt. Vår re-

gjering fikk imidlertid aksept for fleksibilitet i avgrensningen av virkeområdet i det nye regelverket for regionalstøtte. Det er godt politisk håndverk av den nåværende regjering.

Norsk næringsliv ber ikke om særregler som kommer i tolvte time. De ber om at de rammebetingelser og det lovverk som vi etter EØS-avtalen skal følge, raskt blir oversatt og implementert, slik at det ikke forsinkes arbeidet. Slik trygger vi norske arbeidsplasser, for vi er en del av Europa. Hovedsaken med EØS-avtalen er at vi vil være med i det indre marked. Mer en tre fjerdedeler av eksporten vår går dit.

I våres har sikkerhetspolitikken brått vendt tilbake som et tema for oss rett utenfor stuedøren, for det er kortere avstand mellom Halden og Ukraina enn mellom Halden og Tromsø. Russland har tatt seg til rette i et europeisk naboland. Vi som trodde at vår del av verden hadde kommet lenger, ble alle skuffet.

Nå ser vi at de viktigste diskusjonene om internasjonale tiltak mot Russlands aggresjon overfor Ukraina finner sted nettopp i EU og mellom EU og USA. Jeg er glad for at det har vært, og er, en udelte tilslutning fra det norske politiske miljøet om at vi slutter opp om EUs restriktive tiltak overfor Russland i den saken. Kun et entydig svar fra Europa vil være tydelig nok til å bli fanget opp av Moskvas radarer.

Folkerettslige og demokratiske prinsipper er verdier vi ønsker i vårt norske samfunn, og som vi må forfekte også utenfor eget territorium. Vi har svært ofte sammenfallende interesser med EU i disse spørsmålene.

Dog – selv om EU har fått en sterkere sikkerhetspolitisk rolle, vil det ikke nødvendigvis si at de har kapasitet til å fylle disse forventningene.

Ikke minst er det viktig for oss å støtte opp om EUs nabolagspolitikk, som skal bidra til økonomisk, politisk og sosial utvikling sør for vår felles Schengen-grense. Som Schengen-medlem har Norge sin sørlige yttergrense i Middelhavet.

Der kan vi samarbeide med EU for å påvirke og bidra positivt til å bygge opp politiske prosesser i det sørlige nabolaget som kan ta i tu med den skjevfordelte økonomiske utviklingen, den høye arbeidsløsheten og det demokratiske underskuddet i disse landene.

Den arabiske våren viste flere folks tydelige vilje til ny og bedre styring og utvikling. Tunisia er eksempel på et land som har greid å beholde styringsfarten etter den arabiske våren. Det er et foregangsland, og jeg er svært glad for at statsråden vil styrke innsatsen i nettopp Tunisia. Med sin nye grunnlov og sin demokratibyggning er dette landets videre suksess svært viktig for stabiliteten i denne nabolagsregionen som helhet. Men Tunisia er fortsatt et land med skyhøy arbeidsledighet, og demokratiet er skjørt. Landet fortjener vår oppmerksomhet både for videre demokratisk oppbygning, for å åpne og tilrettelegge for investeringer fra norske bedrifter, og for akademisk utveksling.

Det er viktig at vi tar inn over oss nettopp det som statsråd Helgesen snakket om i denne sal:

«Ustabiliteten i EUs nabolag både sørover og østover minner oss igjen om at europapolitikken dreier seg

om de verdier vi tror på, og den verdiskaping vi lever av.»

Helt til sist: Den lave valgdeltakelsen på ca. 43 pst. bekymrer. Selv om man nå ved dette valget har sett nye ytterliggående krefter komme inn – og det også bekymrer – er EU et prosjekt som har gitt oss fred i mange tiår i Europa. Demokrati er dessuten ikke noe man bare kan være for dersom de man liker, blir valgt inn.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:23:04]: La også meg takke statsråd Helgesen for en god redegjørelse sist tirsdag.

En pluss én er mer enn to. Dette var ideen bak EØS-avtalen. Handel over landegrensene er en økonomisk vinn-vinn-situasjon for alle involverte. Gjennom fri flyt av kapital, varer, tjenester og arbeidskraft vil alle land kunne sikre høyere økonomisk vekst og mer velferd til sine innbyggere. Frihandel fungerer.

Jeg tror på markedets mekanismer – ikke som en erstatning for andre viktige dimensjoner i livet, men jeg tror at markedet kan gjøre nettopp det som er markedets intensjon. Konkurransen på like vilkår skaper nye og bedre løsninger, raskere og tryggere produksjon og automatisering. Det vil øke produktiviteten. Økt produktivitet frigjør arbeidskraft som igjen vil kunne benyttes til et nærmest uendelig behov for velferdstjenester. Ovennevnte er EØS-avtalens intensjon.

Norge bør være positiv bidragsyter på alle felt som bidrar til dette. EUs nye regelverk for krisehåndtering av banker er positivt. Det skal ikke være skattebetalerne, men bankene og deres eiere, som skal være ansvarlig i forbindelse med en bankkrise. EUs varslede innskuddsgaranti på 100 000 euro, og som Norge må slutte seg til, er imidlertid et vedtak med negative ringvirkninger for Norge. Jeg er glad for at norske myndigheter bruker tid og krefter på å finne løsninger for en integrert bank- og finansnæring innenfor rammen av EØS.

Prinsippene i EØS-avtalen er intuitivt kloke, men de er samtidig utfordrende. Alle land i Europa har sin unike historie, sitt nasjonale utgangspunkt. Levestandarden og velferdsnivået varierer også i betydelig grad. Felles konkurransevilkår skaper derfor utfordringer utover vante problemstillinger knyttet til markeder og arbeidsbetingelser. Arbeidstakere fra et land som i gjennomsnitt har halvparten av lønnsnivået vi har i Norge, vil finne vårt arbeidsmarked svært attraktivt. Mange kommer derfor hit for å tilby sin arbeidskraft, gjerne for en lønn som er langt lavere enn den norske minstelønnen. Alt annet likt vil det presse lønnsnivået i Norge nedover. Det vil gjøre våre produkter mer konkurransedyktige i utlandet, vi produserer mer for mindre.

Men så enkelt er det ikke. Norske arbeidsgivere har ikke anledning til å senke lønnsnivået ubegrenset. De må forholde seg til inngåtte avtaler. Det lokker enda flere arbeidstakere til Norge. En ytterligere utfordring er våre mange offentlige ytelser knyttet til arbeidslivet. EØS-avtalen begrenser ikke utenlandske arbeidstakeres tilgang til norske velferdsytelser. Det er i dag mulig for arbeidstakere i EØS-området som har jobbet i Norge, å motta ulike tryg-

der i hjemlandet. Det kan gi vedkommende en trygd som overgår potensiell arbeidsinntekt i hjemlandet. Dette er en stor utfordring som kan komme til å vokse oss over hodet. Debatten knyttet til velferdsturisme var også svært sentral i valgkampen i forkant av valg til nytt europaparlament. Med dette som bakteppe er jeg glad for at regjeringen gjennomgår spørsmål knyttet til eksport av velferdsytelser.

Et råd fra min side vil være at utenlandske arbeidstakere får anledning til å etablere en egen folketrygdkonto. Det vil innebære at arbeidstakere fra EØS-området kun får dekket sine velferdsytelser mens vedkommende er i jobb i Norge. Arbeidstakeren opparbeider seg samtidig en personlig folketrygdkonto betalt av arbeidsgiveravgiften, som vedkommende arbeidstaker kan ta med seg ved endt arbeid i Norge. Utbetaling til eventuell arbeidsledighetstrygd og ulike pensjoner vil da opphøre. Det vil være en vinn-vinn-situasjon for alle parter og samtidig følge intensjonen i EØS-avtalen, som er å få flest mennesker i jobb og skape økonomisk vekst.

Samtidig som jeg er tilhenger av frihandel, er jeg motstander av EU. Europa er sammensatt av ulike nasjoner, språk og kulturer. Nasjonale kulturer bør bevares og forsvares. Den europeiske enhet er i beste fall en ambisjon. Europa vil aldri bli en stor, lykkelig familie. Europas EU-tilhengere gjør klokt i å lytte til sine egne befolkninger. Resultatet av valget av Europaparlamentet er en advarsel. Også mediene har et ansvar. Karikeringen av samtlige EU-skeptikere og EU-skeptiske partier som høyreekstremer, innvandrerfiendtlige, ytterliggående og høyrepopulistiske er samtidig en stempling av 20–30 pst. av EUs befolkning – som avla stemme vel å merke.

Nesten samtlige av EU-skeptikerne står for de europeiske fellesverdiene man stilte spørsmål ved. De står for likeverd, likestilling, pluralisme, demokrati, personlig frihet og sekulære rettsregler. Medienes bruk av ord og uttrykk viser hvor lite representative journalister er, og hvordan de hever seg over sitt eget folk. Vekslende norske regjeringer har gitt fra seg beslutningsrett til EU, grensekontroll og asyl er blant disse. Det er ikke åpenbart at det var et slikt samarbeid nordmenn flest så for seg da EØS-avtalen ble inngått. Vekslende regjeringer har bundet oss til masten på områder som i utgangspunktet ikke var tillagt EØS-avtalen – det ene tar det andre. Dette er gjort ved alminnelige flertallsbeslutninger i Stortinget. Vi skal ikke være blinde for at den kumulative konsekvensen av samtlige avtaler knyttet til EØS, kan betraktes som et potensielt brudd på Grunnloven nå § 115.

Helga Pedersen (A) [11:28:17]: Først vil jeg takke statsråd Helgesen for redegjørelsen til Stortinget.

Den økonomiske krisen har ført til at millioner av europeere har blitt arbeidsledige. Selv om det er lyspunkter når det gjelder den økonomiske utviklingen i Europa, vil det ta tid å komme seg gjennom den sosiale krisen, som er et faktum på store deler av vårt kontinent. Tilslutningen til høyreekstremer krefter og partier er skremmende. Det påkaller alvor, og det er en påminnelse om hvor godt stilt vi er i Norge. Det er også en påminnelse om at orden i økonomien, vekst og nye arbeidsplasser er noe vi ikke kan ta

som en selvfølge. Blant mange ting krever dette mye av oss politikere for å gjøre de rette veivalgene og grunnleggende hardt politisk arbeid.

Europa i dag preges av store og økende forskjeller. Det påvirker selvfølgelig også oss. I Norge står likhetstanken sterkt. Det å opprettholde et samfunn med små forskjeller og med muligheter for alle, krever desto større innsats når så mange krefter trekker i motsatt retning. Det handler bl.a. om å utjevne geografiske forskjeller. For Arbeiderpartiet er det viktig at de norske EØS-midlene blir brukt til å utjevne forskjeller i Europa. Vår visjon må være at et barn født av romfolket et hvilket som helst sted i Europa, skal ha like store muligheter til å få utdanning og velge sitt liv som et hvilket som helst barn født i Norge.

Det er også viktig at vår europapolitikk sikrer norsk handlefrihet til å utjevne geografiske forskjeller hjemme hos oss. På det området er det liten grunn til å la seg imponere over regjeringens innsats. Ostetoll er ett stikkord for det. Når det gjelder håndteringen av regionalt differensiert arbeidsgiveravgift, kan det virke som regjeringen har vært mer opptatt av å plassere skyld hos forgjengerne enn å få til et best mulig resultat for de berørte næringene og bedriftene.

Tidligere i vinter var regjeringen opptatt av å understreke at de ikke hadde hatt noe handlingsrom etter at de kom til makten, mens man nå er opptatt av å formidle at man reiser til Brussel for å ordne opp, og at det med andre ord likevel var et handlingsrom der. Det er selvfølgelig bra, men det tok for lang tid for regjeringen å komme fram til den erkjennelsen.

Regjeringen har selvfølgelig Arbeiderpartiets varme støtte til å unngå eller begrense sektorunntakene. Fortsatt er det mange bedrifter i nord og i andre deler av landet som ikke vet om de vil ha 0 eller 14 pst. arbeidsgiveravgift fra 1. juli, altså om noen ganske få uker fra nå. Jeg vil derfor be europaministeren kommentere hvordan dialogen med EU-kommisjonen og Brussel nå går, og hva slags forventninger man har til resultatet – hvis man ikke allerede har fått en konklusjon.

I forlengelsen av det vil jeg også understreke betydningen av at regjeringen er aktiv overfor kommisjonen for å sikre et skatteregime i tiltakssonen – en såkalt Snøhvit-løsning – som kan bidra til ilandføring og dermed økt aktivitet på land når Castberg-feltet og andre framtidige funn skal bygges ut i nord.

Det er flere her i debatten som har pekt på sosial dumping som fenomen. Når det er stor ledighet i Europa, legger det et press på lønns- og arbeidsvilkår både ute i Europa og også hjemme hos oss. Det krever et sterkt trepartssamarbeid og treffsikre tiltak, sånn at globaliseringen og det europeiske markedet kan gi muligheter til flere mennesker i stedet for å senke standarden i arbeidslivet og frata mennesker muligheter. En sterk fagbevegelse og sterke arbeidstakerrettigheter er ikke et hinder, men en forutsetning for at globalisering, frihandel og europeisk samarbeid kan komme folk flest til gode.

Jeg imøteser regjeringens gjennomgang av trygdeeksport og tiltak. Jeg har et veldig godt, konkret forslag. Det er allment akseptert at det å vri tjenestene over fra kontant-

støtte til velferdstjenester kan bidra til å hindre trygdeeksport. Det å begrense kontantstøtten og tilby barnehageplasser til folk er sånn sett et godt tiltak i den sammenhengen. Vi har sett en sterk økning i eksport av kontantstøtte til bl.a. Polen, men en barnehageplass er det ingen som kan ta med seg ut av landet.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Nikolai Astrup (H) [11:33:26]: Representanten Navarsete har endelig avklart hvorfor Jeppe drikker, og det er etter hennes mening fordi han bor i EU. Mer om det om litt.

Jeg har sagt det før i denne sal, men det er verdt å gjenta: Europas land blir ikke viktigere hver for seg enn det de er sammen. Vi blir flere verdensborgere og færre europeere, relativt sett. Det er utelukkende positivt at fattige i fremvoksende økonomier løftes ut av fattigdom og inn i en ny global middelklasse. Samtidig må Europas land henge med – hvis ikke blir vi hengende etter.

Til tross for flere lyspunkter de siste månedene er den økonomiske situasjonen i Sør-Europa alvorlig for mange. Arbeidsledigheten er fortsatt rekordhøy. Økonomisk lever fortsatt flere land over evne. Frankrike, som så langt har sluppet unna de verste konsekvensene av den økonomiske krisen, har budsjettet med underskudd i statsbudsjettet hvert eneste år siden 1974 – altså i 40 år.

Kanskje gir den nasjonale svikten i mange europeiske land større grunn for Jeppe til å ta seg en dram, enn hva medlemskapet i EU gjør. Nasjonale politikere har et stort ansvar for å vedta nasjonale politiske reformer som kan bidra til bærekraftig vekst og utvikling og en offentlig økonomi som balanserer utgifter og inntekter. EU kan bidra, men nasjonale politikere må gjøre sin del av jobben.

Valgdeltakelsen på søndag kan tolkes som et uttrykk for manglende tillit til EU som politisk aktør, men også som frustrasjon over nasjonalstatens manglende evne til å løse de sosiale utfordringene mange borgere i Europa opplever nå, og i og for seg har opplevd lenge. EU er ingen statisk størrelse. Unionen er tuftet på og formet av kriser og felles utfordringer. Men det som fremstår som en krise for noen, kan være forsøk på aktiv reformpolitikk for andre. Alternativet til å snakke sammen er å ikke snakke sammen. Historien viser at alternativet til å jobbe med hverandre når krisen treffer, er å jobbe mot hverandre. Vi har prøvd det før. Proteksjonisme, isolasjonisme, negative handelsbarrierer: Det tjener ingen.

EU har vist seg som det viktigste politiske fellesskap i vår del av verden nettopp fordi svaret på felles utfordringer alltid har vært å jobbe sammen. I årene fremover vil vi stå overfor store felles utfordringer der det vil være i Norges og Europas interesse at det finnes en felles politisk arena å drøfte dem på, selv om vi ikke deltar fullt ut i det politiske arbeidet. Grenseløse utfordringer er det mange av – internasjonal organisert kriminalitet, klima- og miljøutfordringer, migrasjon og økende antall flyktninger fra Europas nærrområder, større behov for sikkerhetspolitisk samordning i Europa uavhengig av NATO, sosial dumping og svart arbeid, for å nevne noe.

Globalisering bryter ned grenser, vever sammen land og kontinenter. I dette skjebnefellesskapet må vi finne politiske løsninger. Det gjør vi best sammen. Derfor er jeg svært glad for det taktskiftet regjeringen og europaministeren har vist i europapolitikken, med store ambisjoner om å medvirke tidligere og tydeligere i EUs politikktutforming.

La meg til slutt få dvele litt ved det området jeg jobber mest med, nemlig energi- og miljøpolitikken. Dette er et område som kanskje mer enn de fleste politiske områder har en helt spesiell interesse for oss. Vi er leverandør for en fjerdedel av Europas gassbehov. Vi er – etter hvert – en stor eksportør av effekt innenfor fornybar energi, og vi har et større potensial i fremtiden. Samtidig legges ramme- ne for Norges klima- og miljøpolitikk i stadig større grad i EU. Det gjør at vi må kjenne vår besøkelsestid, komme med våre innspill i tide og sørge for at vi er en del av Europas fremtidige klima- og energiløsninger, og at vi ikke blir hengende etter i det arbeidet.

Etter mitt skjønn gjør regjeringen en svært god jobb med dette, men det er viktig at dette fortsetter, ettersom utfordringene ikke forsvinner og vi nå styrer mot en ny klimaavtale i 2015, der EU vil være en sentral premiss- leverandør.

Kåre Simensen (A) [11:38:22]: Jeg vil starte med å takke statsråden for hans redegjørelse, men jeg vil også rette en takk til Stortingets faggruppe for EU- og EØS-informasjon for god dybdeinformasjon i forbindelse med redegjørelsen.

I statsrådens redegjørelse understreket han betydningen av at vi må engasjere oss så tidlig som mulig. Vi må være til stede, sa statsråden, når fløyta går – for å bruke fotball- språk. Det er en intensjon som jeg støtter fullt ut, og med dette utgangspunktet vil jeg ta fram en sak hvor dagens regjering etter manges mening har gjort en altfor dårlig jobb, nemlig regionalt differensiert arbeidsgiveravgift. Det er et kroneksempel på at vi ennå har et godt stykke vei å gå før vi har oppnådd ambisjonen om å være på «alerten» fra dag 1 når viktige saker behandles i EU.

Vi har ennå et stort potensial i vårt arbeid mot EU. Som finnmarking er jeg svært skuffet over at vi ikke har klart å videreføre ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Om alle steiner er snudd, vet bare regjeringen, og selv om statsråden sier at alt er spikret, har jeg et lite håp om at det ligger noe under den siste steinen. Når EU tvinger Norge til å innføre full arbeidsgiveravgift for noen sektorer i tiltaks- sonen, snakker vi om en ekstra kostnad som kan måles i milliardbeløp. Det er en stor katastrofe for de delene av næringslivet i nord som blir rammet av dette, og deretter settes også viktige distriktsarbeidsplasser i spill.

Skulle det vise seg at det ikke er mulig å få snudd EU, håper jeg at regjeringen vil kompensere ekstrakostnadene krone for krone. Men heller ikke der er jeg optimist. Til det er for mange regionale virkemidler fjernet eller redusert i nord, basert på interne politiske prioriteringer i Solberg- regjeringen.

Flere representanter har kommentert EU-valget i sine innlegg. Som menig stortingsrepresentant og fortsatt svært positiv til EU, er jeg, som mange andre, bekymret over at

fløypartiene – hovedsakelig på ytterste høyre fløy – fikk en tilslutning i nesten alle land. At da valgdeltakelsen i tillegg er svært lav, bidrar dessverre til å svekke fellesskapet, solidariteten og tilliten til EU.

Et protestvalg, er tilbakemeldingen fra de fleste. Ja, det kan vi være enige om. At velgerne protesterer, er forståelig, det er jo en del av demokratiet, men jeg har vanskelig for å forstå at det var nødvendig å bli så sint og så frustrert på sittende politikere at en stemte inn politikere som jeg vil påstå vil gjøre det enda verre for en ved å være seg selv nok. Fra Frankrike og Le Pens folk hører vi budskapet om «Frankrike for franskmenn», og om ikke like tydelig, så ligger det samme budskapet hos de fleste høyreekstre- me partiene i Europa. Ser vi til Ungarn, så marsjerer re- presentanter for partiet Jobbik ute i gatene, og et av mange ekstrembudskap fra dem er at ingen jøder skal sitte i det ungarske parlamentet.

Vi har hørt dette budskapet fra de høyreekstre- me partiene før, i Tyskland i 1930-årene, og det gikk heller dårlig for Europa og verden, og vi skal ikke kimse av slike utsagn som de vi i dag registrerer.

Krisen i Ukraina utfordrer Europa på mange måter, og Europa og Norge er samstemt i sine reaksjoner overfor Russland når det gjelder det som foregår på Krim og i den østlige delen av Ukraina. Jeg er veldig enig med statsråden i at vi skal reagere overfor russiske myndigheter, men ikke overfor det russiske folk. Til det er folk-til-folk-samarbei- det i nord for viktig. Hvordan krisen ender, er det ikke lett å si i dag, men vi får alle forsøke å bidra til at krisen i hvert fall ikke eskalerer.

Jeg har bare lyst til å trekke fram to innslag fra Kvelds- nytt i går. På det ene innslaget så vi at det ble forhandlet om energiforsyninger mellom EU, Ukraina og Gazprom. På det neste innslaget så vi scener fra byen Donetsk, der 30 mennesker mistet livet i borgerkrigen og det som fore- går i de østlige delene av Ukraina. Dette er en særdeles vanskelig utfordring for den regionen vi tilhører.

Jeg er enig med det statsråden sa om at naboskaps- politikken skal bidra til økonomisk, politisk og sosial utvik- ling sør for vår felles Schengen-grense, og det skulle bare mangle, men jeg vil i denne sammenhengen utfordre både statsråden og regjeringen når det gjelder vår Schengen- grense mot Russland. Nå har vi på langt nær de samme ut- fordringene som vi opplever mot sør, men det er utfordrin- ger, og det handler mest om at de fysiske kapasitetene ved vår grense mot Russland er sprengt. Det kan gå på sikker- heten løs. Forleden dag kunne vi lese at politiet ved grense- overganger frykter at russere tar seg over grensen til Norge uten å bli kontrollert.

Statsråd: Slike tilstander kan vi ikke være bekjent av ved vår eneste Schengen-grense. Det må skje en kapasitetsutbygging snarest.

Fredric Holen Bjørdal (A) [11:43:39]: Eg vil kort ta opp tre tema i mitt innlegg. For det første synest eg det er bra at regjeringa ønskjer å løfte fram diskusjonen om å utgreie eksport av trygdeytningar frå Noreg. Dette er eit utgreiingsarbeid som den førre regjeringa starta, og det er komplisert både juridisk og politisk. Alt tyder på at eksport

av norske trygdeytningar kjem til å auke framover. Kanskje må vi gjere nokre endringar i vårt lovverk. Vi må uansett balansere ulike omsyn og forplikningar. Vi må støtte opp om både retten til fri rørslle for personar innanfor EØS og ein politikk som sikrar langsiktig berekraft i våre velferdsytningar.

Det blir uansett spennande å sjå om arbeids- og sosialministeren sine konklusjonar rundt trygdeeksport blir stramma inn like mykje som det Framstegspartiet ytra då partiet var i opposisjon, for då var det ikkje måte på kor enkelt det ville vere å strupe inn på trygdeeksporten. Men sanninga er at vår moglegheit til å avgrense trygdeeksport er ganske innskrenka på grunn av EØS-avtalen, og i tillegg må vi ikkje gløyme at nordmenn som jobbar i andre EØS-land, kan få med seg eksporterte trygdeytningar heim til Noreg.

Det andre temaet eg vil ta opp, er EUs handhevingsdirektiv, som vart vedteke av EU sine organ for nokre dagar sidan. Det er eit direktiv som er viktig for å sikre at krava i utsendingsdirektivet, som skal bidra til å hindre sosial dumping, blir etterlevde. EU-landa har etter mykje fram og tilbake greidd å bli einige om ein felles plattform for betre handheving av utsendingsregelverket.

Kompromisset om dette direktivet i EU inneheld særleg to uavklarte spørsmål, som kanskje statsråden kan kommentere. For det første er det no ei opning for andre kontrolltiltak mot sosial dumping enn dei som er nemnde i direktivet, men slik mange tolkar det, vil det likevel vere strenge krav for å gå utanom dei opplista tiltaka. I Noreg har vi dei siste åra ført ein dynamisk og offensiv politikk mot sosial dumping, der nye problem er blitt møtt med nye tiltak. Eg er likevel noko avventande til korleis ein ser føre seg å implementere direktivet i Noreg, og korleis regjeringa vil setje i verk nye tiltak mot sosial dumping innanfor ramma av dette nye direktivet.

Så er det usikkert om tilsette i såkalla postkasseselskap blir omfatta av dette direktivet. Dette er selskap som berre har ei postkasse i det landet der dei seier dei er etablerte, men har all si verksemd i Noreg, og viss det blir slik at arbeidstakarane i slike selskap fell utanfor direktivet sitt virkeområde, er det veldig viktig at regjeringa rammar inn denne forretningsmodellen på ein skikkeleg måte. Eg håpar regjeringa vil strekke seg langt for å sikre at norske løns- og arbeidsvilkår skal gjelde fullt ut også for desse arbeidstakarane.

Det tredje og siste temaet eg vil ta opp, dreier seg om det nye EU-programmet for sysselsetting og sosial innovasjon, EaSI. Dette er eit program som skal bidra til å oppfylle EU sitt mål om å fremje høg sysselsetting, sikre gode arbeidsvilkår og kjempe mot sosial utstøytning og fattigdom. Programmet består av tre aksar: EURES, PROGRESS og mikrofinansiering. Regjeringa har nyleg lagt fram ein proposisjon der ein foreslår at Noreg berre skal slutte seg til éin av desse tre delane, EURES, og eg synest det er skuffande at regjeringa ønskjer å trekke Noreg ut av PROGRESS-programmet. Eg meiner at dette er ei nedprioritering av norsk deltaking i det europeiske samarbeidet på arbeids- og sosialfeltet, noko vi kunne hatt god nytte av, så eg stiller meg kritisk til ei slik prioritering, særleg sidan

grunngevinga er av budsjettmessige forhold. Om det er Framstegspartiet, som har ei noko isolasjonistisk tilnærming til internasjonalt samarbeid, som har fått gjennomslag, eller om det er Høgre sine budsjettkutt for å finansiere skattekkutt som er årsaka til at dette EU-programmet blir nedprioritert, skal eg la vere å spekulere i.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arild Grande (A) [11:48:07]: Flere har brukt sin tale- tid til å kommentere helgens valg til EU-parlamentet. Det fortjener oppmerksomhet, og det er viktig at man ser fare- signalene som valgresultatet i enkelte land representerer. Det er ingen tvil om at det handler om en tillitskrise til enkelte lands politikere, men også til EU som sådan. Dette, kombinert med store sosiale utfordringer og at mange land har valgt å møte finanskrisen med skattekkutt og reduserte ambisjoner for investeringer og aktiviteter, har bidratt til å forsterke den sosiale krisen som mange opplever.

Jeg håper Norge kan ta lederskap, for jeg tror det er behov for at europeiske politikere på toppnivå setter seg ned og vurderer: Hva er det egentlig som skjer, og hvordan kan man møte denne utfordringen når vi vet at vi til og med i EU-parlamentet nå har fått representanter som er nynazister? Jeg mener at Norge da kan ta et initiativ til at man, på tvers av landegrenser og partigrenser, kan diskutere hvordan man jobber for å skape flere arbeidsplasser, bedre sosial trygghet og bygge broer mellom folk.

Det har vært stor debatt i Stortinget – særlig i forrige uke – om EUs nye anskaffelsesdirektiv for offentlige anskaffelser. Det er et direktiv som lenge var varslet, men hvor innholdet var lite kjent inntil det ble vedtatt i januar og februar. Høyre-representanter i Stortinget har brukt mye tid på å kritisere den rød-grønne regjeringen for det de hevder var manglende orientering om prosess og innhold – til tross for at innholdet ikke var kjent før ganske nylig.

Etter at direktivet ble vedtatt – det skal være gjeldende i Norge fra 2016 – har regjeringen hatt to anledninger til å orientere Stortinget om innholdet i dette direktivet og hva handlingsrommet for Norge er: i revidert og i statsrådens redegjørelse. Jeg har ganske grundig lest igjennom disse dokumentene, men jeg klarer ikke å finne én eneste omtale av dette. Riktig nok har statsråd Horne varslet en gjennomgang av og en prosess for hvordan man skal håndtere handlingsrommet, men innholdet i direktivet og Norges handlingsrom er lite kjent. Jeg vil gjerne utfordre statsråden til å si noe om hva dette direktivet representerer av mulighetsrom for Norge, og hvorfor regjeringen ikke velger å utnytte det handlingsrommet i nye anbudsrunder for ideelle aktører i barnevernet.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:51:35]: Regjeringas europapolitikk dreier seg om de verdier vi tror på, den verdiskapingen vi lever av og de venner vi er avhengige av, sa ministeren i sin redegjørelse til Stortinget den 20. mai.

Som medlem av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, er jeg glad for den offensive holdningen denne regjeringa har til norsk deltagelse i det europeiske forsk-

ningssamarbeidet. Som minister Vidar Helgesen sa i redegjørelsen, er EUs program for forskning og innovasjon, Horizon 2020, og EUs program for utdanning, ungdom og idrett, Erasmus+, en del av en overordnet strategi for å styrke europeisk konkurranseevne.

Dersom vi skal utvikle kunnskapsnasjonen Norge og sikre flere bein å stå på ved siden av oljen, må vi delta på de arenaene der de beste videreutvikler sin kunnskap og kompetanse. Derfor er jeg svært godt fornøyd med at denne regjeringa øker vårt bidrag til disse prosjektene betydelig.

Men legger vi inn 23 mrd. kr i forskningssamarbeidet i perioden 2014–2020, må vi også heve ambisjonene for hva vi skal ha igjen for dette, ganske kraftig. I det foregående rammeprogrammet, EUs 7. rammeprogram, hentet Norge ut 6,4 mrd. kr, og vår regjering er klar på at målsettingene nå må økes. Derfor er det interessant når Universitet i Bergen følger opp regjeringas signaler. På nettstedet På Høyden kan vi lese at UIB i perioden 2009–2012 hentet 49 pst. av de eksterne midlene hos Forskningsrådet, mens EU bare sto for 5 pst. Nå tar UIB, og flere med dem, grep for å endre dette.

Jeg håper at UIB og de andre universitetene, høyskole- og forskningsinstituttene våre får en god start og lykkes bedre i det nye programmet. Det samme gjelder for industrien og næringslivet. Dersom vi skal utvikle utdannings- og forskningsmiljøer i verdensklasse, må regjeringas taktiske følger opp.

Tilstandsrapporten Høyere utdanning 2013 viser nedgang i universitets- og høyskolesektorens tildeling fra EUs rammeprogram for forskning i 2012 til UIO, UIB, UIT og NTNU. Men da er det interessant å se at Høgskolen i Gjøvik utmerket seg med en dobling av inntektene fra samme rammeprogram fra 2011 til 2012. Her må flere gjøre som Gjøvik og spisse sine strategier.

I dag er det europeiske utdannings- og forskningssamarbeidet like viktig som samarbeid om forsvar og handel. Her legger vi grunnlaget for framtida.

Sveinung Rotevatn (V) [11:54:24]: Vi er på mange måtar inne i ei brytningstid for Europa, og etter mange år med eurokrise, massearbeidsløyse og rimeleg varierende handtering frå EU-institusjonane si side, var det inga overraskning at det kom ein reaksjon frå veljarane i helgas parlamentsval.

Eg deler bekymringa, som mange har gjeve uttrykk for her frå talarstolen, for det resultatet. Likevel finn eg grunn til å nyansere bildet noko: Det er ikkje slik at EU no er overteken av ekstremistiske krefter. I Europaparlamentet, som har 751 medlemmer, er det 108 som kjem frå sterkt EU-kritiske parti. Fire av dei kjem frå Dansk Folkeparti, som er langt mindre EU-kritisk enn enkelte parti i denne salen.

Danmark er for så vidt eit interessant eksempel på at det er ingen eintydig tendens, for i Danmark, der Dansk Folkeparti dobla oppslutninga og gjekk frå to til fire mandat, godkjende samtidig danske veljarar EUs patentdomstol – eit stort tap av suverenitet – med overveldande fleirtal ved folkeavstemming. Det er forresten ei sak vi

sikkert kjem tilbake til i denne salen på eit eller anna tidspunkt.

Det er også grunn til å glede seg over at 35 år med konstant nedgang i valoppslutninga har stoppa opp, og at valoppslutninga faktisk har gått litt opp ved dette valet. Men ho er fortsatt for lav. Eg må også påpeike at valoppslutninga i vårt land fortsatt er 0 pst. i denne samanheng.

Det er to ting til eg ønskjer å påpeike. Det første er det som handlar om frihandelsavtalen mellom USA og EU, som det no blir forhandla om. Det er eit svært viktig felt for Noreg å følgje med på. Det er kanskje noko av det aller viktigaste som europaministeren har å følgje opp dei neste åra. Det er viktig for norske interesser, og her må vi klare å koble oss på og i alle fall ikkje bli stengde ute i kulda.

Det andre er den tilbakevendande debatten om trygdeeksport, som også europaministeren var inne på. Det er riktig nok ein debatt i mange land i EU, men eg meiner at det er ein debatt som er omtrent like overdriven i alle dei landa, som han er i Noreg. Det er ikkje slik at det går store penge-samar ut til utlendingar som ikkje skal ha dei. 78 pst. av trygdeeksporten frå Noreg går til alderspensjonistar, som i overveldande grad er norske statsborgarar. Dette talet er 90 pst. om ein inkluderer uføre. Mindre enn 1 pst. av arbeidsavklaringspengane går til utlendingar i utlandet. 0,22 pst. av dagpengane og 3,7 pst. av kontantstøtta – noko som faktisk er ein nedgang. Det siste er eit problem som ein kan løyse ganske enkelt ved å gjere det som eit ganske stort mindretal i denne salen ønskjer, nemleg avvikle ordninga.

Kvifor er det viktig å seie dette? Jo, dersom vi no går veldig langt i å innføre meir byråkrati og avgrense rettar, kan det gå ut over arbeidskraftmobiliteten i Europa, og han må gå opp – ikkje ned.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:57:45]: Regjeringa, ved statsråd Helgesen, jobber for en systematisk EU- og EØS-strategi som fører Norge vekk fra vårt folkestyre, slik vi hyller det ved årets 200-årsjubileum for Grunnloven.

Statsråden sier at bruk av Grunnloven § 26 på stadig flere områder er sikker konstitusjonell praksis, og at denne regjeringa, som tidligere regjeringer, holder seg innenfor Grunnlovens rammer. Dette er etter mitt syn feil. Kommende, overnasjonale regler, for f.eks. finanstillsyn, kan bli nye eksempler som ikke kan behandles etter Grunnloven § 26.

EU-motstanden i Norge er forent i en felles, 200 år gammel erkjennelse om at nasjonal suverenitet og demokrati er to sider av samme sak. Folkestyre, miljø og internasjonal solidaritet var det som brakte EU-motstanderne til seier – sist i 1994. Samtidig ble det helt klart sagt at det var åpent for alle å være med, unntatt rasister, som mener at det norske folket er bedre enn andre folk. Det sto tydelig da, og det står tydelig i all EU-motstand hos Senterpartiet også i dag.

Den norske grunnloven har siden 1814 hevdet prinsippet om folkesuverenitet, at den politiske makten må forankres nedenfra. Men folkesuverenitet er et fullstendig fremmed element i EU, som styres av en kommisjon som praktiserer en økonomisk union med felles valuta, og hvor

sterke krefter arbeider for en politisk union – Europas forente stater.

Dette skaper naturlig nok både avmakt og stadig sterkere reaksjoner blant folk. EU-systemet skaper en økende sosial- og politisk krise i stadig flere land. ILO, FNs arbeidslivsorganisasjon, etablert i 1919, er svært bekymret for situasjonen i Europa. De ser paralleller mellom 1919 og den situasjonen som nå utvikler seg.

Dette gir seg utslag i valget til Europaparlamentet, store rystelser, usikkerhet og utrygghet for framtida og fremmedfrykt som gir grobunn for rasisme.

Statsråd Helgesen representerer en klar stemme på vegne av regjeringa, med en ideologisk tro på unionsprosjektet, nærmest uavhengig av konsekvensene for folk flest. Dette er etter min mening en farlig holdning. For Senterpartiet – et jordnært, grønt parti som oss – er virkeligheten viktigere enn teorier og ideologi. Derfor blir det sterkt å høre her at statsråden er bekymret for mørke og ytterliggående krefter og har blandede følelser overfor det, men ikke stiller spørsmål ved hvorfor det er slik. Han sier at det blir krevende for f.eks. den britiske regjeringa å opptre i dette når et så stort flertall i befolkninga ved valget har stemt noe annet enn for det som er kjernen i unionsprosjektet.

Jeg vil oppfordre det norske Stortinget til å ta denne debatten langt mer på alvor, for å hindre for at vi får en utvikling av bevegelser som er helt fremmede for det norske demokratiet.

Sverre Myrli (A) [12:01:03]: Mange har de siste dagene – og for så vidt delvis også i debatten i dag – forsøkt seg som valgforskere etter at resultatet fra helgas valg til EU-parlamentet ble klart. Det skal ikke jeg forsøke meg på, men jeg tror vi må kunne si at om resultatene ikke skaper en ny politisk situasjon, kan de iallfall medføre en annerledes politisk situasjon, ikke bare for EU, men også for EØS, som vi bygger vår politikk på. Det kan på lang sikt medføre mindre stabilitet. Det kan skape mindre integrasjon. Ja, for med slike resultater som vi så i en del land, vil det ikke være unaturlig om flere av EU-landene nå må bruke mer krefter på internt anliggende forhold. I flere land så vi at regjeringspartiene gikk på en alvorlig smell. Vi trenger ikke gå lenger enn til Sverige og Danmark, der begge statsministrenes partier gjorde det svært dårlig ved valget til EU-parlamentet. Tenk at Moderaterna i Sverige fikk 13 pst. oppslutning – et katastroferesultat for den svenske statsministeren.

Det kan være dårlig nytt for EØS-landet Norge dersom flere EU-land nå må bruke store krefter og ressurser på interne forhold, i alle fall hvis det går på bekostning av felles europeiske forhold. Det kan gjøre det vanskeligere å få gjennomslag for våre interesser fordi vi er så avhengig av å ha et nært samarbeid både med EU-land bilateralt og med EU som sådan. Heldigvis slo de strømmingene jeg nå har vært inne på, ikke til ved valget til EU-parlamentet i Tyskland, selv om det også der absolutt er sider ved valget som ikke er bra. Men i Tyskland fikk altså de to regjeringspartiene – kristeligdemokratene og sosialdemokratene – nærmere 60 pst. oppslutning. Det

er bra for Tyskland, det er bra for EU, og det er bra for Norge.

Ved sida av våre nordiske naboland er Tyskland det viktigste landet for Norge. I 15 år har skiftende norske regjeringer hatt en Tyskland-strategi. Så vidt jeg skjønner, er den nåværende regjeringen i ferd med å revidere Tyskland-strategien. Det er veldig bra, og regjeringen ønskes lykke til i det arbeidet. Tyskland er viktig for Norge, og om to uker kommer den tyske forbundsprezidenten på besøk til Norge. La oss ta ham godt imot.

Gunnar Gundersen (H) [12:04:18]: Vi har sett et taktskifte i forholdet til Europa, og det tror jeg alle som er opp-tatt av næringsliv, vekst og verdiskaping i Norge, skal være særdeles godt fornøyd med. Vi kommer ikke utenom at Europa og EU har vært, er og kommer til å være den aller viktigste handelspartnern vi har. Vi lever i en symbiose med Europa, og uansett om vi er for eller mot EU, bør vi se verdien av å være tidlig ute.

Differensiert arbeidsgiveravgift er sånn sett et godt eksempel på en sak der vi kanskje burde ha vært tidligere ute enn vi var. Differensiert arbeidsgiveravgift er et av våre fremste distriktpolitiske virkemidler, og den bidrar til å stimulere til vekst og arbeidsplasser i hele landet. Man reviderer jo dette hvert syvende år. For en del ting, som jeg nå registrerer at man forsøker å angripe den sittende regjeringen for, gikk faktisk toget i juni 2013. Men jeg må først konstatere at det forslaget som regjeringen har lagt inn, og som skal godkjennes og forhåpentligvis tre i kraft fra 1. juli, viser hvordan den differensierte arbeidsgiveravgiften kan bli brukt ganske målrettet nettopp for å skape vekst i de delene av landet som har slitt. Det kommer inn 31 nye kommuner, og mange av dem er i innlandet, som jeg selv hører til. Jeg hører til en del av landet som egentlig har jublet over endringene. Men det er litt malurt i begeret, og det er at visse sektorer er unntatt fra støtten.

Jeg synes det er en veldig fornuftig angrepsvinkel fra regjeringens side at man først får den generelle ordningen gjennom, og at man så går løs på å finne ut enten hvordan man kan bli enig med EU om at sektorunntakene ikke skal gjelde, eller at man kan finne kompenserende tiltak. Det må være lurt å sikre at den ordningen som vi alle vet er uhyre viktig for regional utvikling i Norge, opprettholdes. Så får vi ta de unntakene som vi vet har gitt visse kuriøse utslag rundt omkring i landet, som at skiheiser får full arbeidsgiveravgift fordi de driver med transport. Jeg skjønner ikke helt at opposisjonen her kan skrike med kritikk av regjeringen. Toget gikk mens de enda satt i posisjon, og regjeringen vår gjør så godt den kan for å bøte på den skaden det gjorde at man ikke var tidlig nok ute den gang.

Ola Elvestuen (V) [12:07:31]: Først vil jeg takke for redegjørelsen fra statsråden. Den var grundig. Vi er avhengig av EU på mange felt, ikke minst gjelder det i bekjempelsen av klimagassutslipp og klimaendringer. Til neste år trenger vi å få på plass en internasjonal avtale i klimatoppmøtet i Paris, og det er helt klart at det er viktig for verden at EU fortsatt innehar og tar den lederrollen som er nødvendig for å få det til.

I sin redegjørelse går ministeren også inn på EUs klima- og energirammeverk som skal fastsettes i oktober i år. Dette er et rammeverk som selvfølgelig vil bli sterkt avgjørende også for Norges klimapolitikk. Det er viktig for meg å framføre at en 40 pst. reduksjon av klimagassutslipp i EU er et minimum. Det ville være en fordel, også for Norge, om dette ble forsterket, og det er en selvfølge at dersom dette blir vedtaket i EU, må det også være et minimum for de målsettingene vi skal sette for vårt arbeid fram mot 2030.

Det er mange områder innenfor klimaarbeidet hvor vi trenger et nærmere samarbeid med EU, ikke minst gjelder det for å få på plass et fullskalaanlegg for fangst og lagring av CO₂ innen 2020. Når prosjektet på Mongstad ikke lot seg gjennomføre, trenger vi å ha et samarbeid med partnere i EU for å få på plass en konkurranse som kan gjøre at vi sikrer at denne teknologien tas i bruk. Det som først og fremst er viktig nå, er at teknologien tas i bruk sånn at vi kan gjøre dette både hjemme og ute i stor skala i årene framover.

På miljøfeltet er mye av den politikken som vi jobber med i Norge, på mange måter initiert av EU. Det arbeidet mange norske kommuner gjør, er initiert av EU.

Det er viktig at vi nå legger vekt på og jobber iherdig for å gjennomføre den politikken vi er enige om – via EØS-avtalen – ikke minst om det gjelder vanddirektivet eller forurensning i våre større byer. Vi trenger jo å gi byene våre det rammeverket og mulighetene til å oppnå de målene som ligger i EU-direktivet.

Så til slutt til noe helt annet: Jeg er veldig glad for at ministeren brukte så vidt mye tid i sin redegjørelse på situasjonen i Tunisia, og at Norge bruker mye energi på å støtte opp om demokratisk utvikling i Tunisia. Men jeg er litt overrasket over at det ikke ble nevnt noe om situasjonen i Libya. Det er klart at med vår historie, den rollen Norge og NATO spilte ved regimeskiftet og Gaddafis fall, er det avgjørende at vi som nasjon følger opp situasjonen i Libya. Det er viktig for oss, og det er viktig for EU.

Stefan Heggelund (H) [12:11:02]: Først vil jeg takke for en god redegjørelse av statsråden.

Det er blitt snakket om viktigheten av å jobbe felles. Felles arbeid er vesentlig i arbeidet mot en av de store utfordringene vi står overfor, og det er den kampen vi må føre for et anstendig arbeidsliv. Arbeidslivskriminalitet er for komplekst til å løse med polarisering og slagord. Vi vet for lite om omfang og struktur i dag. Men vi vet at det ikke er usannsynlig at vi snakker om skatteunndragelse på omkring 5 pst. av BNP. Da er det en trussel mot velferdsstaten.

Vi vet at kriminelle aktører opererer med priser som er så lave at det ikke er mulig å gjennomføre arbeidet på lovlig måte. Da er det en trussel mot vårt felles arbeidsliv. Vi vet at det går direkte ut over enkeltmennesker. Arbeidstilsynet melder om at i sine tilsyn mot sosial dumping har de flere ganger måttet stanse arbeidet helt på grunn av akutt fare for liv og helse. Da er det en trussel mot enkeltmennesker. Det burde rive i sjelen vår når vi vet at det er noen som har det slik på jobb.

Derfor er jeg glad for denne regjeringens aktive holdning mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. I høst skal det legges fram en ny plan mot økonomisk kriminalitet, og arbeidslivskriminalitet vil være en del av det arbeidet. At vi har styrket Arbeidstilsynet er også helt vesentlig. Det er heller ingen tvil om at god dialog med fagbevegelsen og en bransjerettet innsats er relevant, for å nevne noe.

Så er det positivt at man er blitt enig om en felles plattform for å styrke håndhevingen av utsendingsdirektivet. Helt i tråd med det vi har arbeidet for overfor EU, får vi muligheten til å videreføre og videreutvikle våre ordninger knyttet til utsendte arbeidstakere. Ved å klargjøre reglene for hvilke situasjoner dette omfatter, som gjelder ved utsendelse, hindrer vi misbruk og omgåelse av regelverk. Heldigvis er ikke håndhevingsdirektivet til hinder for at vi har våre egne kontrolltiltak. Håndhevingsdirektivet er godt nytt.

Til slutt har jeg bare lyst til å si at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping er en tverrfaglig utfordring. Men vi er også nødt til å løse det tverrpolitisk og tverrnasjonalt. Felles arbeid er forutsetningen for at vi skal kunne stå imot den utfordringen.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [12:14:13]: Transportnæringen er en av de bransjene som er mest presset i Norge i dag. Hovedgrunnen til at stadig flere sjåfører i Norge får arbeidsplassene sine truet, er EØS-avtalen. Derfor vedtok Transportarbeiderforbundet at Norge burde gå ut av EØS.

Den dårlig regulerte importen av arbeidskraft og det utbredte omfanget av kabotasjekjøring langs norske veier har ført til en urovekkende utvikling med sosial dumping innen transportsektoren. Som følge av dette, opplever sjåfører i hele Norge at deres lønns- og arbeidsvilkår blir stadig mer presset. I verste fall mister de jobbene sine.

En annen effekt av EØS-avtalen opplever vi nå, ved at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift er truet av sektorunntak, ikke minst transport. NHO Nord-Norge har fastslått at dersom det som foreligger nå, blir vedtatt, vil to av tre transportselskap i Nord-Norge ikke kunne overleve. Dette vil ha dramatiske konsekvenser, ikke bare for dem som mister jobben, men for næringslivet og for lokalsamfunn i hele Nord-Norge.

Når vi ser dette i helhet, ser vi hvor dramatisk situasjonen er. For det første gjelder det konkurransen innen transportsektoren, hvor marginene er så små at selskapene ikke vil klare å håndtere en så betydelig økning i sine utgifter. For det andre vil de foreslåtte endringene i inntektssystemet til fylkeskommunene ta så mange midler fra Nord-Norge at både ferge, båt og buss kan komme under stort press. Transportsystemet i Nord-Norge står i verste fall overfor en total kollaps.

Alle partier har uttrykt at man ønsker en aktiv satsing på nordområdene. Nord-Norge skal være en landsdel med vekst og utvikling. Når vi ser dette bakteppet, innser vi at situasjonen for transportnæringen i nord ikke kan aksepteres. En velfungerende infrastruktur er en helt nødvendig forutsetning for utvikling. Det er derfor nødvendig at vi finner gode løsninger for å ivareta transportnæringen, ikke

bare i nord, men i resten av distriktsfylkene rundt omkring i landet.

Differensiert arbeidsgiveravgift er svært viktig, og transportnæringen er en viktig forutsetning for å få samfunnet til å fungere godt. Da blir mitt avslutningsspørsmål: Har regjeringen innsett alvoret i situasjonen, og hva vil den gjøre for å avhjelpe den situasjonen vi står overfor nå?

Frank Bakke-Jensen (H) [12:16:50]: Jeg kommer fra den samme landsdelen som foregående taler, og jeg er helt enig i at transport er veldig viktig for den landsdelen. I Norge er vi så heldige at vi har en EØS-avtale, som også gir Nord-Norge og nordnorsk næringsliv, som er svært eksportrettet, enkel tilgang til de viktigste markedene våre – Europa. I debatten har det av og til blitt stilt spørsmål om hvorfor man ikke kan erstatte EØS-avtalen med en frihandelsavtale. EØS-avtalen er langt mer omfattende enn det handelsavtalen fra 1972 var. Den åpner derfor mye mer for eksport av varer og tjenester fra Norge, og for det som opptar meg, varer og tjenester fra Nord-Norge.

Europautredningen slår fast at EØS-avtalen har tjent Norge veldig godt. Derfor vil veldig mange politikere ikke skru klokka tilbake til 1972. De vil heller se på den klokken som tikker framover.

Fordelen med EØS framfor en frihandelsavtale, er at den gir norske bedrifter mulighet til å konkurrere om kundene innenfor det samme regelverket som sine europeiske konkurrenter. Den gir altså norske bedrifter konkurransekraft. Den gir også norske bedrifter tilgang til det store offentlige anskaffelsesmarkedet hos våre europeiske naboland. Avtalen gir også norske borgere rettigheter i Europa, noe en frihandelsavtale ikke gjør.

Når representanten Svein Roald Hansen så elegant minner oss på det avtaleverket vi utviklet sammen med våre nordiske naboer, illustrerer det på en glitrende måte viktigheten av EØS-avtalen. Dette gjør at de eneste reelle alternativene som gjenstår for Norge, er enten fortsatt å ha en EØS-avtale eller et fullt EU-medlemskap.

Virkeligheten uten EØS ville altså vært at for alle områdene den innbefatter, for alle de varene, tjenestene og transaksjonene den innbefatter, måtte vi ha reist til 31 land for å forhandle. For hver sektor inkludert i EØS-avtalen måtte vi ha hatt egne sektorvise avtaler med 31 land. Dette er 31 land med vidt forskjellig utgangspunkt, 31 forhandlinger med forskjellige klimaer, forskjellige forhandlere og forskjellige ønsker. EØS-forhandlingene er vanskelige. 31 forskjellige prosesser framstår ikke som en forenkling av tilværelsen for norsk næringsliv.

Til slutt til representanten Navarsetes innlegg, som var både engasjert og flott. Folkestyre, miljø og solidaritet er ifølge Navarsete grunnene til at Senterpartiet er imot EU. Den beskrivelsen høres ut som argumentene til et sterkt EU-vennlig parti som involverer seg i EU, og ikke isolerer seg, slik Senterpartiet ønsker seg og har gjort i regjering.

Man kunne få inntrykk av at hun omtalte en allianse av EU-fiendtlige senterpartister rundt omkring i Europa. Jeg vet ikke hvilken liste Navarsete lener seg på, men de fleste befinner seg nok ikke i Senterpartiets umiddelbare nærhet. Det er mulig å sitere til Senterpartiets søster-

parti i Sverige, Centern, som etter Senterpartiets oppsigelse av Schengen-avtalen var sjokkert, og mente at det bare var innvandringsfiendtlige politikere som kunne uttale noe slikt.

Torill Eidsheim (H) [12:20:11]: Først vil eg få takke statsråd Helgesen for ei god framstilling. Eg er veldig glad for å kunne konstatere at det no er taktskifte i norsk europapolitikk. Det treng vi, og det treng Europa òg.

Både EU-valet og valet i Ukraina har vore nemnde frå talarstolen i dag. Sistnemnte viser især at vi har eit nabolag som treng at vi viser vår solidaritet og støtte til ein aktiv og god reformpolitikk i heile Europa.

I tillegg til å støtte opp om EUs naboskapspolitikk må vi òg sjå til at Noreg alltid er tidleg på banen, og at vi nyttar oss av dei moglegheitene som vi har til deltaking i ekspertgrupper og komitear, samtidig som vi nyttar alle andre tilgjengelege kanalar for å få informasjon og også fremje våre synspunkt.

Ein velhalden EØS-avtale har i seg sjølv ei viktig nasjonal interesse. Det var eit betydeleg etterslep av innlemming av rettsakter. Vi har på norsk side no fått dette ned betrakteleg, og på den måten får vi raskare på plass same reglar for norske bedrifter som dei som gjeld for deira konkurrentar. Sånn har vår regjering styrka konkurransekrafta til norsk næringsliv. Men i tillegg til å innlemme og gjennomføre nytt EØS-regelverk er det særdeles viktig at regjeringa no gjev høg prioritet til det arbeidet som må skje for å finne gode løysingar for vår deltaking i EU-byrå knytte til EØS-samarbeidet.

Avslutningsvis vil eg peike på at vi innanfor transport- og kommunikasjonsområdet har ei rekke område der det er av stor viktigeit at Noreg er til stades og påverkar utvikling og ikkje minst harmonisering av regelverk. Noreg har dessverre ikkje alltid vore ei tydeleg stemme i EUs transport- og kommunikasjonspolitiske diskusjonar. Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen hadde nyleg møte med transportkommissær Siim Kallas. Noreg må samarbeide internasjonalt for å få på plass rettferdig konkurranse, ryddige arbeidsforhold og også sikker luftfart. Dette møtet var eit nytt møte, og det var eit bra møte. Sånn – på den måten – kan vi bruke EU enda betre til å løfte felleseuropeiske utfordringar og også norske interesser.

Statsråd Vidar Helgesen [12:23:03]: Bredden i debatten vi har hatt i dag, viser hvor viktig europeiseringen av Norge er på nær sagt alle samfunnsområder. Jeg skal komme inn på bare noen eksempler på det.

Først til saken om den differensierte arbeidsgiveravgiften. Den er viktig fordi det er en dramatisk endring vi nå står overfor for viktige næringer, ikke minst transportsektoren, på grunn av sektorunntakene. Som land må vi lære av den prosessen som har pågått forut, for det er virkelig et eksempel på – som flere har vært inne på – at man fra norsk side ikke var på alerten fra dag én. Dag én var i januar 2013. Da ble forslaget lagt på bordet av EU-kommisjonen, og et halvt år etter var det vedtatt. Dessverre passerte denne prosessen i EU uten noen orientering eller debatt i Stortinget eller annen offentlig debatt i Norge, og det skjedde uten

noen politisk dialog med kommisjonen. Den politiske dialogen har vi nå – ikke om regelverksutformingene fra i fjor, men om tolkninger og om de detaljerte definisjonene i anvendelsen av regelverket, og ikke minst om hvilke muligheter som ligger i andre deler av statsstøttereguleringen enn regionstøttereglene. Vi kommer tilbake til Stortinget med en egen proposisjon i denne sammenheng.

Så har jeg lyst til å si at det er viktig, og det er godt, at mange er engasjert i spørsmål om arbeidslivet. Norsk arbeidsliv er i endring, ikke minst på grunn av europeisering. Det er en stor arbeidstilflytting, som ikke minst distriktene nyter godt av. I den forbindelse dukker spørsmålet om trygdeytelser og trygdeeksport opp, og gjerne også spørsmålet om sosial dumping. Dette er viktige spørsmål som vi tar tak i, og hvor vi også skal bekjempe uheldige utslag. Men vi skal ikke glemme hovedsaken, nemlig at denne endringen i arbeidslivet, denne tilflytting av arbeidskraft, er grunnleggende positiv for norsk næringsliv, og ikke minst for næringsliv og lokalsamfunn i distriktene.

Når det gjelder håndhevingsdirektivet, er vi inne i en prosess med å implementere direktivet i nasjonal lovgivning, og vi vil da se på de mer detaljerte avgrensningene der.

Til slutt vil jeg nevne en annen viktig sak, hvor det er virkelig bred enighet i Stortinget – og det er bra – nemlig spørsmålet om forskning og om norsk deltagelse i Horisont 2020 og i Erasmus+. Her ligger det store muligheter for Norge, for alle deler av Norge – for næringsliv, for myndigheter, for organisasjoner og for det akademiske liv. Dette er muligheter som er muliggjort av EØS-samarbeidet. Her vil regjeringen sette seg ambisiøse mål og gjennomføre tiltak for å nå, og hjelpe norske aktører til å nå, slike ambisiøse mål. Vi kommer nærmere tilbake til hva det vil innebære.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:26:13]: I flere av innlegga i dag har det vore sleivspark mot Senterpartiets haldning til EU. Eg vil minne om at det er me i Senterpartiet og våre allierte som har folkefleirtalet bak oss – sidan 1994. Me står støtt på det som skjedde i 1994. Kanskje fleire burde ta det innover seg? Det taktskiftet som vert hylla av så mange frå talarstolen i dag, er det i realiteten anna enn å setje fart på ytterlegare tilpassing – at ein ikkje stiller dei vanskelege spørsmåla, at ein ikkje tek dei vanskelege møta, men at ein heile tida søker å finne løysingar der ein kan gå under radaren? Les «radaren» som tre fjerdedels fleirtal i denne salen, les at ein ynskjer stille og roleg å tilpasse ytterlegare for å kompensere for den medlemskapen ein så sårt ynskjer, men aldri fekk – og truleg heller ikkje får, viss ein les folkefleirtalet på meiningsmålingane i dag òg.

Fleire har vore innom differensiert arbeidsgivaravgift. Eg finn grunn til å minne om at i våre forhandlingar – i det som vart laga som grunnlag for forhandlingane – var det veldig klare krav om at alle sektorar skulle med. At EU ikkje kom oss i møte, hindra ikkje at me var klinke klare på at me skulle forhandle fram eit unntak for Noreg, på same måte som me i førre runde med differensiert arbeidsgivaravgift måtte rydde opp etter Høgre-regjeringa, som ikkje gjorde jobben då heller. Det var Åslog

Haga som i 2005 fekk rydda opp, og fekk på plass differensiert arbeidsgivaravgift. Det kan sjå ut som om me også ved neste regjeringsskifte må gjere det same, og eg håpar at det må kome snart. Når regjeringa ikkje evnar å forhandle fram dei nødvendige vedtaka for å vareta norske interesser her heller, er det sjølv sagt lett å unnskylde seg med at toget gjekk. Men toget gjekk ikkje for å forhandle fram unntak – ei heller her, som i mange, mange andre saker.

Ein må rette nakken og stå opp for norske interesser, og ikkje gi etter for det som Brussel måtte kome med. Eg meiner kravet til den sitjande regjeringa må vere det same som den raud-grøne regjeringa sette til seg sjølv, nemleg å forhandle fram dei nødvendige unntaka. Det var også tema då eg møtte ESA-presidenten like før valet – ein tur som eg nesten følte var bortkasta, for svaret var: Men kjære vene, dette kravet skal gå i orden. Kanskje var det av frykt for å få ein diskusjon om dette like før valet at ein valde å ha ei slik tilnærming – kva veit eg – men det vart aldri framstilt som umogleg å få fram dei gode løysingane som eg hadde som mål å få til den tida eg sat som kommunalminister.

Svein Roald Hansen (A) [12:29:27]: Bare et par kommentarer på slutten av debatten.

Når jeg hører på innleggene fra Senterpartiets representanter, minnes jeg Konrad Adenauers ord:

«Vi lever alle under den samme himmel, men ikke alle har den samme horisont.»

Dette er ikke noe sleivspark, for når Senterpartiet bruker uttrykk som folkestyre, vi skal bestemme selv, osv., mener jeg det vokser fram en problemstilling som de skylder oss å svare på. I andre sammenhenger hører jeg Senterpartiet si at de er for et forpliktende internasjonalt samarbeid. Det er ikke mulig å ha et forpliktende internasjonalt samarbeid uten at landene er villig til å oppgi noe av sin suverenitet. Så kan man alltid diskutere hvor langt man skal gå her, og på hvilke områder. Men hvis prinsippet om folkesuverenitet skal holdes høyt, kan vi ikke på en forpliktende måte få samarbeidet om å bekjempe klimatrusselen, trafficking og annen kriminalitet. Det er utfordringen til Senterpartiet, når de løfter disse flotte ordene.

Når vi hører på Lundteigen, får man inntrykk av at hvis flertallet hadde tippet den andre veien, slik at vi hadde blitt medlem av EU, hadde vi ikke kunnet feire 200-årsjubileum for Grunnloven. Det er ikke helt slik.

Når representanten Janne Sjelmo Nordås peker på utfordringene innen transportsektoren, er det helt reelle utfordringer, som vi må jobbe med. Men det å melde seg ut av EØS endrer jo ingenting – lastebilene ville ha kommet allikevel. Vi skulle jo fortsatt importere varer og tjenester. Og er det noe Senterpartiet sier, er det at en frihandelsavtale kunne vi greid oss like godt med. I hvert fall ville det ikke blitt færre lastebiler ved å melde seg ut av EØS.

Vi må sammen bekjempe useriøse transportører, sosial dumping osv. – i et felles arbeidsmarked og i et felles handelsmarked. Da må vi samarbeide.

Så et par ord til, om trygdeeksport. Jeg lurer på om man i det spanske parlamentet snakker om norsk eldreeksport eller om norsk eldreomsorgseksport, når så mange eldre mennesker i Norge kjøper seg leilighet i Spania og bor der

hele eller deler av året. Jeg håper man ikke gjør det. Men det burde vi tenke over når vi bruker uttrykket «trygdeeksport» – når polakker, svensker, dansker og latviere får barnetrygd for barna som bor i hjemlandet, fordi de selv arbeider her og barnetrygd er en rettighet de har.

Sylvi Graham (H) [12:32:38]: Taktskifte i europapolitikken, hva er det? spurte representanten Navarsete. Ja, hun kan undre. Jeg kan lese, f.eks. hva Gunnar Martinsen skriver i DN:

«Solberg-regjeringen har reist mer til Brussel (...) enn hva den rødgrønne gjorde på år.»

Og videre:

«Alle euro-nerdene i embetsverket er enige om at sola har snudd.»

Og jeg kan lese mer – et sitat fra NHOs næringspolitiske direktør, Petter Haas Brubakk, i Nationen:

«Det har skjedd eit taktskifte i europapolitikken, sjølv etter berre seks månadar. Det er større grad av openheit og merksemd om EØS-saker og meir energi om arbeidet kring desse i departementa. Næringslivet, organisasjonar og bedrifter vert meir høyrte no.»

Vi er en del av Europa. Vi vil være med i det indre markedet. Vi vil nemlig trygge norske arbeidsplasser. Da må vi være proaktive og ha dette taktskiftet, denne endringen – være mer fremoverlent i europapolitikken enn det vi var før.

Navarsete spurte tidligere i dag om det var slik at konservative politikere ble irritert av å høre Jeppe på sogne-mål. Nei, jeg har hørt Jeppe på østfolddialekt også – jeg synes det er like flott. Og jeg synes Hartvig Kirans «omsetjing» av Evert Taubes viser er aldeles praktfull. Dette er jo noe av europapolitikken: at vi er åpne for andre inntrykk enn akkurat de smaleste, som vi får daglig.

Men det som kan irritere, er å være med på en debatt som går over lengre tid og først nå høre at Navarsete – så vidt jeg kan forstå – innrømmer at hennes regjering kjente til sektorunntakene og krevde norske særordninger. Hvorfor nevnte de det aldri for Stortinget?

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:35:15]: Eg veit ikkje om Gunnar Martinsen i DN skal vere sanningsvitne på kor vel-lukka europapolitikken – EU/EØS-politikken – er, men eg vil spørje: Er det slik at gjennomslag for norske interesser vert målt i talet på flyreiser til Brussel? Det er vel ikkje slik. Det er vel innhaldet i det ein legg fram, og resultatet av det ein får til i møta, som betyr noko.

Me får litt etter kvart sjå kva gjennomslag ein får, bl.a. når det gjeld differensiert arbeidsgjevaravgift. Det var inga sak i Stortinget. Det var heller ingen grunn til det. Det var heilt normale forhandlingsprosedyrar. Det var heile tida klårt at dei norske forhandlingane om unntak starta etter at EU hadde gjort vedtaket sitt. Det var veldig klårt formulert og veldig klårt frå embetsverket. Det kan ein sikkert få stadfesta.

Så får me ta folkestyredebatten ein annan gong. Men ingen skal vere i tvil om at Senterpartiet er eit ope parti, som ynskjer eit godt samarbeid mellom sjølvstendige statar.

Arild Grande (A) [12:36:36]: Bare helt kort, da jeg ikke fikk noe svar på mine utfordringer til statsråden angående EUs anskaffelsesdirektiv:

De to anledningene regjeringen har hatt til å redegjøre for Stortinget om hva dette innebærer, og om hva handlingsrommet for Norge er, har den – så langt jeg kan se, i hvert fall – latt gå forbi seg, både i forbindelse med revidert statsbudsjett og i denne redegjørelsen. Under denne debatten har det sikkert vært mye å svare på for statsråden. Jeg vil gi ham en ny sjanse til å si noe om hvordan man har fulgt opp dette arbeidet, hva handlingsrommet for Norge er, og hvorfor regjeringen, når den nå varsler nye anbud på barnevernsfeltet, ikke utnytter handlingsrommet – i påvente av at direktivet skal tre i kraft i 2016 – men bare varsler en anbudsperiode som er så kort at den bare gjelder for tiden fram til direktivet trer i kraft. Etter det vi forstår, er det ingen tilbakevirkende kraft når det gjelder dette direktivet, noe som betyr at man i realiteten kunne ha valgt en mye lengre anbudsperiode.

Jeg mener dette er en viktig sak for Stortinget å få redegjort for. Nå sitter også den aktuelle statsråden jeg nevnte i mitt forrige innlegg, her, så det er mulig å stikke hodene sammen og gi Stortinget et skikkelig svar på: Hva er handlingsrommet, og hvordan søker man fra regjeringens side å utnytte det maksimalt? Det hadde vært interessant å få et svar på det, dersom også statsråden anser dette som en viktig sak.

Kristian Norheim (FrP) [12:38:22]: Jeg skal prøve å stogge ja-mannen i meg, da jeg fortsatt mener at dette ikke bør være en debatt om norsk medlemskap i EU eller ikke, selv om det er noen i denne salen som forsøker å gjøre det til det.

Jeg blir litt provosert når Senterpartiets representant Liv Signe Navarsete nærmest antyder at denne regjeringen gjør hva den kan for å tilpasse seg og på en måte gjøre opp for det man ikke klarte i 1994, å få Norge inn i EU. Det er absolutt ikke det dette handler om. Jeg kan ikke skjønne annet enn at det er veldig positivt at vi har fått en revitalisert europadebatt, og at denne regjeringen har tatt tak i dette på en offensiv måte og fremmer norske interesser. Her vil jeg også bemerke at norske interesser ikke er ensbetydende med Senterpartiets partipolitiske program. Det må være en misforståelse hvis det er noen som tror det.

Det er stor tilslutning til EØS-avtalen, til Schengensamarbeidet og til de andre avtalene vi har med EU. Det er måten vi regulerer det norske forholdet til EU på.

I tillegg vil jeg avslutte med å kommentere kort debatten om trygdeeksport. Det er ikke noe stort problem i praksis, men det er etterlatt et inntrykk av at dette er noe som går på rettferdighetssansen løs. Det var jo også et av poengene med fri bevegelighet over grensene, at man skulle ha fri bevegelighet av arbeidskraft og ikke fri bevegelighet av trygdeshoppere over grensene. Derfor er det faktisk

en viktig debatt, selv om det ikke har de helt store praktiske konsekvensene. Det er en debatt som foregår ikke bare i Norge, men også i Danmark, Nederland, Storbritannia og andre steder i Europa, og det er en debatt som er viktig, for det handler om grunnprinsippene bak det europeiske samarbeidet.

Statsråd Vidar Helgesen [12:40:44]: Jeg må si det er noe oppsiktsvekkende at representanten Navarsete i dag har klargjort at hun som statsråd kjente til sektoruntakene, men ikke så noen grunn til å gjøre det kjent for Stortinget eller offentligheten, og at hun først engasjerte seg overfor EU etter at EU hadde fattet vedtaket. Hvis vi skal stå opp for norske interesser overfor EU, ja, da må man snakke med EU, og da må man snakke med EU i tide.

Når det så gjelder saken om offentlige anskaffelser, er det nok et eksempel på at vedtaket ble gjort i fjor sommer, og at vi nå diskuterer mulighetene innenfor den beslutningen som er tatt. Der gjør vi en meget grundig vurdering, fordi vi mener at dette er et alvorlig tema. Det er viktig at vi kan videreføre den ytterst sentrale rollen ideelle organisasjoner spiller i Velferds-Norge, og derfor går vi grundig inn i saken for å se hvilke muligheter vi har for å videreføre deres rolle, inklusive i offentlige anbudsprosesser.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:42:01]

Interpellasjon fra representanten Stine Renate Håheim til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne ble vedtatt 13. desember 2006. Målet om økt tilgjengelighet i samfunnet ble prioritert høyt av den rød-grønne regjeringen, som bl.a. utformet en handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet. Universell utforming og tilgjengelighet er viktig for en bred samfunnsdeltakelse og for likestilling, og målet er at Norge skal være universelt utformet i 2025. Ett av flere viktige tiltak for å nå dette målet er flere tilgjengelige boliger.»

Hvordan ser statsråden, som ansvarlig for koordinering av politikken når det gjelder inkludering og tilgjengelighet, for seg å realisere dette, når regjeringen ønsker å svekke kravene til tilgjengelige boliger?»

Stine Renate Håheim (A) [12:43:19]: Arbeiderpartiets mål er at alle skal kunne delta i samfunnet og få muligheten til å leve gode, meningsfulle og selvstendige liv. Det er viktig for enkeltmennesket, men også for oss som samfunn, for vi blir et rikere og mer mangfoldig samfunn når flest mulig deltar.

For Arbeiderpartiet er frihet en grunnleggende verdi. Hele vår historie har handlet om å skape mer frihet for alle. Derfor var også kampen for økt tilgjengelighet og inkludering høyt prioritert av den rød-grønne regjeringen, som bl.a. utformet en handlingsplan på dette området. I den siste handlingsplanen stod det bl.a.:

«Universell utforming er uttrykk for en samfunnsverdi om likestilling. Ved å legge universell utforming til grunn for samfunnsutviklingen gir dette bedre og mer likestilte omgivelser for personer med nedsatt funksjonsevne. Videre medfører det samfunnskvaliteter som er positive for alle innbyggere og for Norge som samfunn.»

Det er en fantastisk formulering som sier noe om hvilke verdier vi skal bygge på: likestilling, inkludering og tilgjengelighet. Det handler om å gi mennesker frihet – frihet til å velge selv hvor man skal bo, frihet til å kunne besøke venner og familie og frihet til å leve selvstendige liv. Mange av oss tar disse frihetene for gitt, men sannheten er at boligområdet er et av de sentrale samfunnsområdene hvor funksjonshemmede blir diskriminert og ikke har de samme mulighetene som andre.

Historien viser heldigvis at vi har kommet et godt stykke på vei. På 1960-tallet sverget politikere til spesialboliger som det sentrale virkemiddelet, men med boligmeldingen i 1972 brøt man heldigvis med segregeringstankegangen. Nå skulle man heller innrette det ordinære bomiljøet med sikte på at noen innbyggere er eller kan bli funksjonshemmet. Med stadig flere eldre ble begrepet «livsløpsstandard» innført på 1980-tallet, men det var først i 2001 at vi virkelig fikk et paradigmeskifte med NOU-en «Fra bruker til borger». Den kartla omfattende diskriminering og anbefalte en rekke tiltak, bl.a. å styrke bestemmelsene til tilgjengelighet i plan- og bygningsloven.

I 2009 vedtok Stortinget endelig omfattende innskjerping av tilgjengelighetskravene. Det var en samlet kommunalkomiteé som skrev i innstillingen:

«Plan- og bygningsloven er den viktigste loven for å gjøre antidiskriminerings- og tilgjengelighetsloven operativ på de områdene der samfunnet skaper funksjonshemmende barrierer.»

Den gangen var alle partiene enige om kravene til tilgjengelighet, nå ønsker regjeringen altså å ta oss tilbake i tid og innføre svakere krav til tilgjengelighet. Det er bekymringsfullt, for i dag kan personer i rullestol bare benytte seg av omtrent 10 pst. av boligene. For 12 år siden var det 7 pst. Utviklingen går sakte. Dersom vi svekker tilgjengelighetskravene nå, vil denne utviklingen gå enda saktere. Derfor står forslaget i sterk kontrast til målet vi har satt oss om et universelt utformet samfunn innen 2025, og det står i sterk kontrast til myndighetenes rettslige forpliktelser i kraft av ratifikasjonen av FN's konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Konvensjonen anerkjenner bl.a. at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal ha anledning til å velge bosted.

Norske myndigheter har en plikt til å treffe tiltak for å oppfylle den retten, og det er statsråd Horne som har ansvar for at konvensjonen overholdes. Derfor håper jeg at statsråden, som har et koordineringsansvar for likestillingspolitikken, her i dag sier at det er hennes oppgave å sørge for at funksjonshemmede ikke stenges ute fra boligmarkedet gjennom reduserte tilgjengelighetskrav.

Samtidig som det er viktig å kunne velge hvor man selv vil bo, må folk også kunne få frihet til å pleie det sosiale fellesskapet med venner og familie. I dag er det nesten

ni av ti boliger som er utilgjengelige. Det betyr at mange mennesker ikke har frihet til å besøke dem de vil og pleie sitt sosiale fellesskap. Kravene til nye boliger må derfor ikke svekkes, vi trenger flere tilgjengelige boliger.

Det er mye vi ikke vet om framtiden. Vi har ingen garanti for at vi som er friske i dag, vil være det for alltid, og vi vet ikke hvem av oss som en dag kan ha behov for hjelpemidler. Da er det en god investering å bygge boliger som gjør at vi kan bo hjemme hvis vi en dag blir dårlige. Det vil spare samfunnet for store summer, for det er kostbart og slitsomt å bygge om boligen hvis man en dag blir syk eller en pårørende trenger det.

Det er noen ting vi vet om framtiden, og det er at vi blir eldre og eldre. Befolkningsgruppen over 80 år blir tredoblet i Norge fram til 2060. Det er jo et fantastisk tegn på at vi lever i et godt samfunn, men det utfordrer oss også til å tenke nytt. Mange eldre vil bo hjemme lenger, og da er det en god investering for oss å investere i livsløpsboliger som gjør det mulig.

Flere tilgjengelige boliger vil gi mange mennesker et enklere liv. Tilgjengelighetskravene gir i bunn og grunn gevinster for oss alle, enten vi går, sitter i rullestol, er synshemmet eller ligger i barnevogn. Universell utforming er nettopp det – en utforming for oss alle. Både det vi vet, og det vi ikke vet, taler for at vi må bygge tilgjengelige boliger for å møte framtiden. Det er god samfunnsøkonomi, det gir oss bedre bokvalitet, og det bidrar til trygghet og frihet.

Statsråd Horne holdt i forrige uke en tale på landskonferansen for fylkeseldrerådene. Da snakket statsråden om universell utforming. Statsråden sa da bl.a. at forslaget om å minske kravet til snusirkler ikke skal skape problemer for noen. Mitt spørsmål er: Mener statsråden alvor når hun sier det? Man skal være klar over at dagens krav til snusirkel tar utgangspunkt i rullestoler som skal kunne brukes både inne og ute, slik at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne bruke samme hjelpemidler i ulike situasjoner. Disse kombistolene gjør det bl.a. mulig å dra ut av huset uten å bytte stol, og det gir muligheter for selvstendige liv for mange mennesker. Over 75 pst. av dem som bruker elektrisk rullestol, har disse kombistolene. Med regjeringens forslag til en snusirkel på 130 cm, vil ikke disse stolene ha mulighet til å snu. Så regjeringens forslag vil hindre brukere av den mest vanlige rullestoletypen fra å kunne bruke boligene. Derfor mener jeg det blir meningsløst når regjeringen sier at prinsippet om universell utforming av tilgjengelighet i boliger skal ligge fast, fordi forslaget om å redusere arealet for snusirkelen innebærer store innskrenkninger i bevegelsehemmedes muligheter til å kunne ha likestilte liv.

Arbeiderpartiet bygger sin politikk på ideen om at alle mennesker er født frie, unike og ukrenkelige. Vi skal gjennom vår politikk bidra til frihet for den enkelte. Vår politikk skal reflektere og respektere mangfoldet, og alle skal ha likeverdige muligheter. Jeg er derfor stolt av å bo i et land som har satt seg som mål at samfunnet vårt skal være universelt utformet i 2025. Et av flere viktige tiltak for å nå det målet er flere tilgjengelige boliger som gir mennesker frihet til å velge selv hvor de skal bo, frihet til å besøke venner og familie, og trygghet for at man kan bo i sitt

eget hjem selv om man blir syk eller trenger hjelpemidler.

Denne saken dreier seg både om likestillingspolitikk og hvilken boligpolitikk vi skal ha. Er det et mål for denne regjeringen at boligene skal kunne brukes av oss alle med frihet til å leve gode og sosiale liv? Statsråd Horne er ansvarlig for koordineringen av politikken når det gjelder inkludering og tilgjengelighet. Så mitt spørsmål til statsråden blir: Hvordan ser hun for seg å realisere målet om et universelt utformet samfunn og etterleve FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne samtidig som regjeringen sier at den ønsker å svekke kravene til tilgjengelighet i boliger?

Statsråd Solveig Horne [12:52:29]: Først vil jeg takke interpellanten for å løfte fram en viktig debatt om likestilling, like muligheter og samfunnsdeltakelse. Universell utforming og tilgjengelighet er viktig for en bred samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne.

Det skal ikke være tvil om hva denne regjeringen mener om universell utforming og tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. I regjeringserklæringen fra Sundvolden sier vi at vi skal arbeide videre for et universelt utformet samfunn, og det er noe jeg kan forsikre interpellanten om at det skal jeg gjøre, og jeg som koordineringsminister har dette høyt på agendaen. Norge har vært og er et foregangsland på dette området, og regjeringen har ambisøse mål for framtida.

Norge har vært tidlig ute med å definere mangel på universell utforming som diskriminering i diskrimineringslovgivningen. Som interpellanten også er kjent med, har vi nå satt i gang et arbeid med å utarbeide en ny, universell likestillings- og ikke-diskrimineringslov. Reglene om universell utforming vil bli videreført for å sikre personer med nedsatt funksjonsevne et reelt diskrimineringsvern.

Det skjer grunnleggende endringer i måten vi kommuniserer på. Informasjons- og kommunikasjonsteknologien åpner for nye muligheter for likestilling dersom vi tar vare på dem. Regjeringen legger også vekt på universell utforming innenfor IKT, og vil sikre at digitale løsninger ikke diskriminerer, men gir like muligheter til alle.

Jeg er opptatt av de mulighetene universell utforming gir for den enkelte, men også for samfunnet. Dette er kvaliteter som er positive for alle, men spesielt viktig er det for personer med nedsatt funksjonsevne.

I årene framover vil vi også få en endring i befolkningssammensetningen. Det blir, som interpellanten også var inne på, flere eldre, som gjennom et langt liv har fått redusert syn, hørsel og bevegelse. Samtidig kan det ramme hver enkelt av oss når vi minst aner det, og dermed kan vi bli avhengig av hjelpemidler. Mange eldre ønsker å stå i arbeid, delta i samfunnet og ha et aktivt liv. De fleste ønsker å bo hjemme i egen leilighet så lenge som mulig. Et viktig virkemiddel for å legge til rette for dette er universell utforming. Vi trenger arbeidsplasser, kollektive transportmidler, boliger og nærmiljøer som alle kan bruke.

Interpellanten viser i sin interpellasjon spesielt til det arbeidet som nå foregår med å forenkle byggeteknisk forskrift. Som interpellanten er kjent med, er dette en sak

som er kommunal- og moderniseringsministerens ansvar. Han har også tidligere orientert Stortinget om arbeidet med forenkling av byggteknisk forskrift.

Jeg tillater meg likevel å gi en kort oppsummering av de opplysningene som statsråd Jan Tore Sanner tidligere har gitt Stortinget i denne saken:

- Regjeringen har varslet forenklinger i plan- og bygningsloven med forskrifter og en gjennomgang av effekten av byggteknisk forskrift når det gjelder pris og byggeaktivitet for de minste boligene.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil nå i løpet av mai sende forslag til nye bestemmelser på høring, der redusert snusirkel vil være blant forslagene. Planen er at disse endringene kan iverksettes ved årsskiftet.
- Statsråd Sanner har likevel i sin kommunikasjon med Stortinget understreket at prinsippet om universell utforming og tilgjengelighet ligger fast.
- Han har også gitt uttrykk for at han er opptatt av at forslaget til endringer skal utarbeides gjennom kunnskapsbaserte prosesser – dette bl.a. i samarbeid med byggebransjen, interesseorganisasjonene og ikke minst brukerne.

Selv om statsråd Sanner melder om at det kommer et forslag om redusert snusirkel for rullestolbrukere, er det ikke tatt noen endelig politisk beslutning om dette. En kunnskapsbasert prosess, som også inkluderer samarbeid med ulike parter og en bred høring, vil danne grunnlaget for en beslutning som iverksettes ved årsskiftet.

Som barne-, likestillings- og inkluderingsminister med det koordinerende ansvaret for politikken for universell utforming og tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne er det viktig for meg at eventuelle forenklinger ikke skaper barrierer for noen. Vurderingene som gjøres i prosessen, skal være basert på fakta og grundige analyser.

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet har derfor, i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, iverksatt ulike forsknings- og utredningsprosjekter for dette formålet. Det blir innhentet data og forskningsresultater fra andre land som kan være med på å belyse krav til tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Det er over 30 år siden det ble gjennomført egne norske forsøk om å kartlegge bl.a. arealbehovet ved bruk av rullestol. Nå gjennomføres et helt nytt forsøk på dette området. Dette forsøket skjer ved Norsk forskningslaboratorium for universell utforming ved Høgskolen i Gjøvik. I disse testene deltar 55 rullestolbrukere med et representativt utvalg av rullestolmodeller som brukes i Norge i dag. Utvalget av stoler gjøres i samråd med eksperter i Nav. Høgskolen i Gjøvik gjør et svært viktig arbeid på dette feltet. De har også lagt til side annet arbeid for å gjennomføre disse testene raskt, slik at resultatene kan inngå i det totale kunnskapsgrunnlaget for forenklingsarbeidet.

Pris og byggeaktivitet for de minste boligene er sentrale begrunnelser for å vurdere kravene til tilgjengelighet i byggteknisk forskrift. Deler av byggebransjen argumenterer med at prisene på små boliger øker betydelig når det

stilles krav til tilgjengelighet, og dette fører til nedgang i etterspørsel og for lav byggeaktivitet.

Jeg har merket meg at det er uenighet blant ekspertene om hvilken prisdrivende effekt krav til tilgjengelighet har og om årsaker til redusert byggeaktivitet. Jeg forutsetter derfor at dette analyseres og dokumenteres grundig, slik at alle positive og negative effekter av aktuelle forenklinger i byggteknisk forskrift er til stede i hørings- og beslutningsprosessen.

Regjeringen har som mål å redusere byråkratiet, fjerne tidstyver og forenkle regelverk, men samtidig må vi også være villig til å ta kostnaden ved å sette krav til kvalitet som vil gi positive effekter for enkeltmennesker, familier og samfunnet som helhet når det er nødvendig.

Jeg ser fram til en god debatt. Det er viktig at vi har universell utforming på dagsordenen i Stortinget, at vi har en god debatt om dette. Dette kan ramme oss når som helst, og de som trenger universell utforming, skal ha samme rettigheter og muligheter som alle andre.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Stine Renate Håheim (A) [13:00:26]: Tusen takk til statsråden for svaret. Jeg gleder meg til resten av debatten.

Jeg er enig med statsråden i at universell utforming er viktig for en bred deltakelse i samfunnet, jeg er enig med statsråden når hun sier at vi trenger boliger som alle kan bruke, og jeg er enig med statsråden i at alle skal ha de samme rettighetene og mulighetene. Jeg er også glad for at statsråden sier at endelig beslutning ikke er tatt. Jeg håper denne debatten også blir tatt med når regjeringen skal gjøre sin endelige vurdering, og at det blir en bred og god høringsrunde.

Så sier statsråden at byggteknisk forskrift ligger på kommunalministerens bord. Det er for så vidt riktig, men statsråd Horne har et koordinerende ansvar for politikken på dette feltet og et ansvar for at FN-konvensjonen etterlevs. Det forplikter også statsråden.

Det var mange fine ord, men dessverre få konkrete tiltak. Vi trenger virkemidler, og jeg gjentar at da Stortinget behandlet endringene i plan- og bygningsloven i 2008, understreket en samlet komité at plan- og bygningsloven er den viktigste loven for å gjøre antidiskriminerings- og tilgjengelighetsloven operativ på de områdene der samfunnet skaper barrierer for funksjonshemmede. Det mener jeg statsråden skal merke seg, for det er nettopp denne loven med forskrifter Høyre og Fremskrittspartiet nå tar til orde for å svekke.

Så hører jeg at statsråden gjentar budskapet vi har hørt før, om at prinsippet om universell utforming og tilgjengelighet ligger fast. Men det er og blir en selvmotsigelse. Prinsippet og tilgjengelighet ligger ikke fast hvis mange mennesker som i dag bruker rullestol, ikke kan bruke boligene og ikke har samme valgfrihet på boligmarkedet som andre. Det er sånn at 75 pst. av de som bruker elektrisk rullestol, vil bli utestengt fra det ordinære boligmarkedet dersom endringene til regjeringen treer i kraft.

Jeg kunne tenke meg å utfordre statsråden på en ting

til, nemlig det som går på handlingsplan. Den rød-grønne regjeringens handlingsplan gikk ut i fjor, og en handlingsplan er et viktig og godt verktøy. Statsråden svarte på et skriftlig spørsmål i begynnelsen av april at regjeringen ikke hadde bestemt seg for om man ønsket en ny handlingsplan. Denne usikkerheten er urovekkende, for vi vet at den forrige handlingsplanen hadde god effekt. Evalueringen konkluderer med at handlingsplanens brede satsing i mange sektorer har gitt gode resultater og bidrar til å nå visjonen om et universelt utformet samfunn. Det er en klar anbefaling om at ordningen med handlingsplan videreføres.

Statsråd Solveig Horne [13:03:43]: Det interpellanten tar opp her, er de byggetekniske forskriftene som nå blir sendt ut på høring. Det som er viktig å få med seg i den debatten, er at prinsippet om universell utforming og tilgjengelighet i boliger skal ligge fast. Likevel er det et behov for å vurdere om enkelte av reglene for boliger kan forenkles.

Jeg er veldig glad for at moderniseringsministeren tar med både organisasjoner og brukere, og at dette skal være forskningsbasert før man trekker en konklusjon. Men jeg kan forsikre interpellanten om at som koordineringsminister på dette viktige feltet er det en prosess som jeg kommer til å følge nøye, og spesielt det som nå blir sendt ut på høring og de høringsuttalelsene vi får inn, før det endelige vedtaket blir gjort.

Interpellanten var inne på at det var veldig mange fine ord. Jeg kan igjen forsikre interpellanten om at universell utforming er et arbeid som denne regjeringen setter høyt. Samtidig er det viktig at universell utforming går på veldig mange felt – også ute i kommunene og fylkeskommunene, med tanke på hva slags planer de har for å påvirke fysisk miljø for universell utforming. Likevel skal universell utforming handle om å fremme likestilling og like muligheter gjennom å fjerne barrierer. Vi skal finne løsninger som er bedre for alle brukergrupper, vi skal forhindre diskriminering, sikre at lovene følges, og utforme gode løsninger.

Når det gjelder utvikling av et universelt utformet samfunn, ligger – som jeg sa – veldig mange av de gjenstående utfordringene innenfor kommunalt og fylkeskommunalt ansvarsfelt. Jeg vil anbefale å se nærmere på Nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner. Det er en rapport som ble utgitt av det daværende Miljøverndepartementet.

Så er det spørsmål om hva slags planer regjeringen har framover. På nasjonalt nivå vurderer regjeringen nå hvordan vi skal klare å løfte universell utforming videre. Det er viktige departement – ikke bare mitt – men det skjer i både Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet. Jeg har det koordinerende ansvaret. Som interpellanten var inne på, utløp den eksisterende handlingsplanen i 2013, men vi vurderer nå hvordan vi skal klare å videreføre det arbeidet gjennom en ny handlingsplan eller på andre egnede måter. Det jeg kan forsikre interpellanten om, er at universell utforming står høyt på agendaen for meg som statsråd, men også for hele

regjeringen. Det er et arbeid som vi kommer til å følge nøye.

Lise Christoffersen (A) [13:06:59]: Først av alt: Takk til interpellanten som reiser en sak av stor prinsipiell – det er vi enige om – og praktisk betydning. Saken handler om retten til å være inkludert. Vi burde ha kommet så langt i Norge i dag at denne menneskerettigheten var en selvfølge. Ennå er den dessverre ikke det, men det har vært grunn til å tro at dagen var innen rekkevidde – i 2025 – men nå begynner jeg å lure.

La meg ta et lite tilbakeblikk. Vi skal ikke lenger tilbake enn til 2008, nærmere bestemt 10. juni. Det er en av de dagene i mitt etter hvert ganske lange liv som politiker som jeg kommer til å huske for bestandig. Da vedtok nemlig Odelstinget lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, gjerne kalt antidiskrimineringsloven. Jeg mener det nå – etter regjeringas angrep på kravet om universell utforming av nye boliger – er grunn til å minne om lovens egentlige navn: forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Jeg husker det som det var i går. Galleriet her var fullt. Etter debatten inviterte den rød-grønne arbeids- og sosialfraksjonen til stor feiring med bløtkake sammen med daværende minister, Anniken Huitfeldt, og representanter for organisasjonene. For det var virkelig grunn til å feire. I heisen etterpå møtte jeg berørte brukere som gråt, og som sa: Endelig er det vår tur! Da opplevde jeg faktisk at jeg hadde vært med på noe historisk, at jeg virkelig hadde bidratt til å utgjøre en forskjell for folk.

Ett av mange viktige krav som ble anerkjent som helt legitime den dagen, av et enstemmig storting, var retten til å velge bolig – for alle. Rom ble ikke bygd på én dag, det var alle klar over. Vi hadde da, som nå, en boligmasse som overhodet ikke var tilrettelagt for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Av eksisterende boliger var det bare 7 pst. som kvalifiserte til betegnelsen «universelt utformet». Vi innså at det å stille krav til oppgradering av eksisterende boliger til universell utforming var et langt lerret å bleike. Men for nye boliger, ja, der kunne vi stille krav, og det ble gjort. Nå, bare fem år etter at loven om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne trådte i kraft, går den blå-blå regjeringa til angrep på denne retten.

Når vi i opposisjonen har etterlyst saker fra regjeringa, har standardsvaret på manglende gjennomføringskraft vært at regjeringa har sittet for kort, at endringer tar tid. Da må vi også ha lov til å slutte at det som faktisk blir gjort, er det som står øverst på ønskelista. Og en av de sakene som står øverst på ønskelista for denne regjeringa, er å reversere kravet til universell utforming av nye boliger. Jeg vil minne om at det ikke er så forferdelig lenge siden dette faktisk er hørt.

Jeg finner det derfor på sin plass å minne statsråden om følgende forslag, fremmet av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre under odelstingsbehandlingen i 2008:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at fristen for universell utforming av nye bygninger fra 1. juli 2009 blir å anse som en eksakt frist.»

Var det noe Fremskrittspartiet bare sto for i opposisjon?

Jeg vil også, så sterkt jeg kan, appellere til regjeringens samarbeidspartier i Stortinget – Kristelig Folkeparti og Venstre – om å huske hva de selv foreslo, og sørge for at den regjeringa de har brakt til makta, ikke bare kan nulle ut kravet til universell utforming av nye boliger gjennom en forskriftsendring. Forbudet mot diskriminering på boligmarkedet er sikret både gjennom den nye plan- og bygningsloven og gjennom antidiskrimineringsloven. Det er Stortingets vilje som kommer til uttrykk i disse lovene. Det bør regjeringa respektere.

Kommunalministeren har forsøkt å bagatellisere de endringene han har foreslått i bygningsforskriftene. Han har bl.a. vist til Sverige, der man opererer med en snusirkel for rullestoler på 130 cm. Men handicaporganisasjonene i Sverige har tilbakevist at dette er nok for dagens rullestoler, og det samme gjelder i Norge. De rullestolene Nav utleverer aller, aller flest av, krever ideelt sett en snusirkel på 180 cm. Organisasjonene som nå skal høres, har allerede sagt sin mening, og de foreslår et kompromiss på 150 cm. Det bør regjeringa lytte til, særlig når regjeringa vil reversere kravet til universell utforming av boliger på sviktende forutsetninger.

Jeg vil oppfordre inkluderingsministeren, og for så vidt også kommunalministeren, til å lese SINTEF-rapporten som ligger på regjeringens egen hjemmeside. Den har tittelen: Ikke så dyrt likevel. For egen regning vil jeg tilføye: Det er ingen skam å snu i tide.

Hallgeir Grøntvedt (Sp) [13:12:09]: I juni 2008 vedtok Stortinget lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, eller diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, som vi som regel betegner den. Det var den rød-grønne regjeringen som fremmet lovforslaget, som var grundig forberedt gjennom offentlige utredninger og lovutvalg. Jeg tror alle partiene mente at det var en viktig dag for å fremme likestilling for funksjonshemmede. Partiene var enige om de store linjene, men på flere punkter uenige om hvorvidt virkemidlene som loven innførte, gikk langt nok. Ikke minst daværende opposisjonspartier, nåværende regjeringspartier, var ivrige pådrivere, og et av forslagene fra bl.a. Fremskrittspartiet var, som forrige taler sa:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at fristen for universell utforming av nye bygninger fra 1. juli 2009 blir å anse som en eksakt frist.»

Partiene hadde også et forslag om å tidfeste fristen for tilrettelegging av eksisterende bygg og anlegg.

I dag er debatten noe annerledes. Nå ønsker regjeringen å bidra til å lempe på kravene til universell utforming av nye boliger. Argumentet er at det bare er et fåtall av boligene som bygges, som bebos av personer med nedsatt funksjonsevne – hvorfor da stille generelle krav, som gjelder alle?

Funksjonshemmedes organisasjoner er svært kritiske til hvordan regjeringen forvalter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. De viser til at bare 10 pst. av boligmassen vår er tilpasset funksjonshemmedes behov. De sier at om ikke lovverket følges opp for nye boliger, vil vi ikke få opp denne andelen. Organisasjonene peker også på at for å gi boligene våre livsløpsstandard er det nødvendig med

universell utforming. Besøkende med nedsatt fysisk funksjonsevne er dessuten avhengig av universell utforming av boligmassen.

Byggebransjen er en pådriver for reduserte krav til universell utforming. De mener at kravene fører til dyrere boliger, og at spesielt de minste boligene, som er ungdommenes inngang på boligmarkedet, blir nødvendigvis kostbare. Dette er et argument vi må ta med i betraktningen, men ikke legge all vekt på, når vi skal avveie interessene.

Interpellanten reiser en viktig debatt som vi fra Senterpartiets side er glad for at blir tatt opp. Vi er klar over at det har vært kritiske røster fra både byggebransjen og de nåværende regjeringspartiene til at byggeforskriftene under Senterpartiets ledelse av Kommunal- og regionaldepartementet har gitt strengere krav til tilrettelegging for funksjonshemmede. Våre statsråder har fulgt opp Stortingets krav til gjennomføring av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og har fått kritikk for det.

Innledningsvis viste jeg til Fremskrittspartiets sterke engasjement for å styrke lovverket om universell utforming gjennom å stille strengere krav til tidsfrister for gjennomføring. Jeg var derfor spent på statsrådets kommentarer i dag. Det er seks år siden nytt lovverk ble vedtatt. Seks år er lang tid i politikken. Jeg hadde kanskje likevel trodd at den politiske hukommelsen var litt bedre enn det statsråden viste i dag, i sitt svar for svakere krav til universell utforming av boliger. Jeg avviser ikke at en mindre restriktiv tolkning av byggeforskriftenes krav til universell utformede boliger kan være en fordel for mange av oss, men vi tar et skritt tilbake i forhold til det lovverket Stortinget la så stor vekt på å få på plass i juni 2008, da lov om forbud om diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne ble vedtatt.

Karin Andersen (SV) [13:15:59]: Denne saken handler om frihet for enkeltmennesket og om at den friheten skal gjelde alle, sjøl om vi er nødt til å forandre samfunnet for at det skal være mulig – for det har Stortinget innsett at vi må. De påleggene har vi gitt regjeringen.

Derfor ble jeg virkelig forskrekket – det er vel muligens et parlamentarisk uttrykk, men det beskriver ikke helt hva jeg følte – da jeg fikk høre at regjeringen, som den første regjering jeg har hørt om, vil svekke kvaliteten i boligene, noe som jo er et merkelig program å ha, og ved det også redusere den allerede veldig begrensede friheten som mennesker som trenger rullestol, har til å kunne velge bolig fritt, til å kunne gå på besøk til hvem de vil, eller ta imot besøk av hvem de vil. Det er det dette handler om. Det handler ikke om at folk med funksjonsnedsettelse skal leve livet sitt innenfor offentlig sektor, på Nav eller innenfor omsorgstjenesten. De skal kunne bruke hele samfunnet og ha et privatliv, like fritt som oss andre.

Jeg trodde i starten at dette var et feilskjær, at man ikke hadde satt seg ordentlig inn i det, sjøl om det ligger rapporter på regjeringens hjemmeside fra før, som viser at disse skrekkrapportene som har kommet, om hvor dyrt dette skulle bli, ikke stemmer, og det har kommet andre rapporter i tillegg. Men når jeg hører statsrådets svar her i dag, der det tydeligvis kommer som en overraskelse at de

hjelpemidlene som gis ut til de fleste som trenger en rullestol, er større enn de kravene man nå har tenkt å innføre, lurer jeg på: Hva i all verden er det for slags koordinering denne ministeren har gjort på dette området? Har man i det hele tatt vært inne i det? Jeg er interessert i å høre om hva slags innspill Barne- og likestillingsdepartementet har gitt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet – det er litt rart å si modernisering i denne sammenhengen, syns jeg, for dette er virkelig et tilbakeskritt – og hva slags undersøkelser departementet har gjort, før man har kunnet sette sitt stempel på at man skal jobbe videre med dette, når det vil bety at de fleste som skal kunne ha nytte av en slik regel, allikevel er stengt ute?

Jeg har også lyst til å si at vi egentlig har nok utilgjengelige boliger. Vi har nok utilgjengelige boliger i dette landet – det har vi plenty av, vi trenger ikke flere. Vi har bygd det i alle år. Det dette kravet handler om, er jo ikke engang universell utforming i alle boliger. Det handler om tilgjengelighet. I hele den utviklede verden – jeg vil gjenta det: i hele den utviklede verden – har man krav til i hvert fall 1,5 meter snusirkel. Sverige er jo helt alene om å ha disse knøtt små kravene, som organisasjonene melder tilbake om at ikke funker. Og hvorfor i all verden skal vi fortsette å bruke ting som er ubrukelige, og som hindrer friheten for enkeltmennesker, som har ventet lenge nok på å kunne ha den samme friheten som vi andre har? Hvor lenge skal de måtte høre at det er for dyrt? Jeg har sett mange slike regnestykker om hvorvidt man lønner seg eller ikke. Jeg vet i hvert fall at de fleste av oss lønner seg ikke, hvis vi regner på det. Det er altså ikke slik at vi kan sette oss ned og regne på slike ting. Vi er nødt til å bygge noe som holder god kvalitet på ulike områder, og som sikrer det vi alle sammen har vært enige om.

Jeg forutsetter, nesten, at regjeringen skrinlegger dette forslaget. Det må den, hvis ikke brytes loven og de løftene et samlet storting har gitt på dette området. Og jeg er veldig forundret over at Venstre og Kristelig Folkeparti ikke er med i denne debatten i dag. Det må jeg si er oppsiktsvekkende og faretruende for saken.

Så er det en ting til som ligger på vent, og som vi må ha på plass hvis vi skal sikre tilgjengelighet, og det er tilgangen på varer og tjenester. En utredning om det vet jeg ligger i departementet. Jeg vet også at kalkylene spriker i alle retninger. Men uten at vi får det på plass, har vi ikke gjennomført det vi har forpliktet oss til.

Stine Renate Håheim (A) [13:21:19]: Tusen takk for debatten.

Jeg er veldig glad for at de rød-grønne partiene uttrykker en sterk støtte til dagens tilgjengelighetskrav og arbeidet for et universelt utformet samfunn, men jeg må si jeg synes det er leit at støttepartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, som har innsatt denne regjeringen, ikke har deltatt i en så viktig debatt. Jeg synes kanskje det er enda mer alvorlig at ingen representanter fra regjeringspartiene i salen har tatt ordet og forsvart det som er regjeringens forslag, eventuelt sagt hva de egentlig mener.

Det er skuffende at likestillings- og inkluderingsministeren er utydelig når det gjelder viktige rettigheter for men-

nesker med nedsatt funksjonsevne. Statsråden peker på at fylkeskommunene og kommunene har et ansvar – det er jeg helt enig i – men det er altså storting og regjering som vedtar lover og forskrifter, rammer, for det hele. Statsråden sier man fremdeles vurderer en handlingsplan. Hvor lenge skal man vurdere det? Evalueringen er klokkeklar på at vi trenger en ny handlingsplan. Statsråden sier at dette står høyt på dagsordenen. Ja, da forventer jeg handling, jeg forventer at man ikke går tilbake i tid og innfører de dårligste tilgjengelighetskravene vi har hatt.

Så sier statsråden at denne regjeringen er opptatt av å forenkle. Da spør jeg: Hvem er det statsråden er opptatt av å forenkle hverdagen for? Det er åpenbart ikke de menneskene som trenger tilgjengelighet.

Det blir fort til at noen drar opp kostnadsdebatten. Det er mange rapporter som peker på at det ikke er spesielt mye dyrere å bygge boliger med god tilgjengelighet. Så er det helt legitimt at deler av byggebransjen argumenterer for sitt ståsted. Men som politikere har vi et ansvar for å se hele bildet, for å tenke helhetlig. Da må vi også ta med oss de kostnadene samfunnet vil spare på å bygge tilgjengelige boliger – besparelser for samfunnet i form av reduserte behov for omsorgsboliger eller de kostnadene vi sparer ved at vi slipper å bygge om huset hvis vi en dag opplever at vi selv eller andre blir skadet og trenger hjelpemidler.

Vi må også ta med oss at vi skal bygge et samfunn for alle, der alle har frihet og trygghet, og det er en verdi som det er vanskelig – helt umulig – å sette en prislapp på. For det handler i bunn og grunn om hvilket samfunn vi vil ha, og om det er nok politisk vilje til å skape et samfunn for alle, der alle kan delta og leve et godt liv. Den politiske viljen registrerer jeg er på rød-grønn side. Nå får det være opp til de borgerlige å bevise at også de har den politiske viljen.

Statsråd Solveig Horne [13:24:29]: Jeg har lyst til å takke for en kort, men god debatt. Jeg har bare lyst til også å nevne at med den nye universell likestillings- og antidiskrimineringsloven som vi nå jobber med – som den forrige regjeringen ikke tok tak i – vil lovverket bli forsterket for dem som trenger disse rettighetene. Med den nye loven ønsker jeg å ha et stort fokus på et håndhevsapparat, slik at for dem som bryter loven, får det konsekvenser. Når det gjelder tilgangen på varer og tjenester, blir det en naturlig del å se på dette når vi skal lage det nye lovverket.

Frihet for enkeltmennesket var interpellanten inne på – ja, det er viktig for Fremskrittspartiet og for denne regjeringen. La meg slå det helt klart fast: Prinsippet om universell utforming og tilgjengelighet i boliger skal ligge fast, men det er likevel behov for å vurdere om enkelte av de reglene vi har for boliger, kan forenkles.

Vi vil også vurdere å endre kravene til snusirkel for rullestol i boliger fra 150 cm til 130 cm, slik det er i Sverige. Det kan godt være at det ikke virker i Sverige, men samtidig – når flere etterlyser hva jeg som koordineringsminister gjør på dette området – har jeg lyst til å understreke at mitt departement er i nær kontakt med kommunal- og moderniseringsministeren og departementet i dette viktige arbeidet. Det er derfor vi også har satt i gang Høgskolen i Gjøvik med å forske på dette. Siden det er

30 år siden vi har hatt en gjennomgang og har hatt norske forsøk for å kartlegge bl.a. arealbehovet ved bruk av rullestol, er jeg glad for at Norsk forskningslaboratorium nå gjør disse testene med 55 rullestolbrukere som har et representativt utvalg av de rullestolmodellene som brukes i Norge i dag. Resultatene fra dette kommer til å være en viktig del av det videre arbeidet med disse forskriftene. Nå sendes disse forskriftene ut på høring. Det blir spennende å se tilbakemeldingene på dette, men jeg er veldig glad for at vi som regjering har nær og tett dialog med både brukerne og organisasjonene – og ikke minst at dette blir et forskningsbasert arbeid framover.

Presidenten: Debatten i sak nr. 3 er avsluttet.

Sak nr. 4 [13:27:02]

Interpellasjon fra representanten Morten Stordalen til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Antall omsorgstiltak i barnevernet har økt kraftig det siste tiåret, og tiltakene er alvorlige for barna og familiene. En rapport fra NOVA viser at syv av ti tidligere barnevernsbarn har dårligere helse, dårligere utdanning og lavere lønn enn gjennomsnittet. Omsorgsovertakelse er svært inngripende og bør kun brukes som «siste utvei», der omsorgssvikten er grov eller hjelpetiltak ikke virker. Der det er mulig, må vi forsøke å hindre omsorgsovertakelser og i stedet satse på hjelpetiltak i familiene. Regjeringsplattformen åpner for hjelpetiltak uten samtykke fra foreldrene. Dette vil sikre barnets rett til hjelp i hjemmet, samtidig som det vil kunne styrke familien og forebygge omsorgsovertakelser.

Vil statsråden medvirke til at det allerede nå i 2014 settes i gang et arbeid med en lovendring som gir barnevernet større mulighet til å gi nødvendig hjelpetiltak, også uten foreldrenes samtykke, i tråd med regjeringsplattformen?»

Morten Stordalen (FrP) [13:28:06]: Antallet omsorgsovertakelser stiger hvert eneste år. Fra 2008 til 2012 steg antallet årlige omsorgstiltak fra 7 877 til 8 995. Dette er en økning på hele 14 pst. på fem år. For Fremskrittspartiet står det biologiske prinsipp sterkt, og det må legges inn en større innsats på forebyggende arbeid.

Bakgrunnen for interpellasjonen er todelt. For det første er jeg opptatt av at hvert barn får vokse opp i et trygt hjem. Barn er sårbare og har et særlig behov for beskyttelse og omsorg. Dette bør barn ha krav på. Ved å fjerne dagens krav til samtykke fra foreldre for å gi hjelpetiltak, vil barnet fremdeles ha muligheten til å få hjelp fra barnevernet der foreldrene motsetter seg dette.

For det andre er jeg opptatt av familiene. Familier må ikke splittes hvis de med litt hjelp kan lære å ta seg bedre av sine barn.

Jeg vil sikre at vi gjør alt vi kan for å minske behovet for omsorgsovertakelser.

Hjelpetiltak uten samtykke baserer seg på en mindre, men betydningsfull justering av gjeldende rett. Etter dagens lovverk skal barnevernstjenesten sette i verk hjelpe-

tiltak for barnet og familien når barnet – på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner – har særlig behov for det. Hjelpetiltak i hjemmet krever samtykke fra barnets foreldre, mens noen hjelpetiltak utenfor hjemmet er unntatt fra dette kravet.

Omsorgsovertakelse er et tiltak som er unntatt fra kravet til samtykke fra foreldrene. Konsekvensen av dette er at barnevernet kun har ett virkemiddel for å sikre barnets beste der foreldre ikke samarbeider, og det er å flytte barnet. Vi vil gi hjelpetiltak en styrket stilling for å hindre et slikt utfall.

Forslaget innebærer ingen endring i når barnevernet har rett og plikt til å foreta undersøkelser i hjemmet. Videre skal hjelpetiltak fremdeles kun igangsettes når forholdene i hjemmet eller barnets særlige behov tilsier det. Når hjelpetiltak igangsettes, mener jeg det er viktig at det gis tilstrekkelig med tid til å vurdere om tiltaket har en effekt på familien. Tiltakene må ha som mål å ta tak i familiens utfordringer, og også rettes mot foreldrene der foreldrene trenger oppfølging.

Det er svært viktig for Fremskrittspartiet å ivareta familiens rettssikkerhet i møte med barnevernet. Undersøkelser skal, etter dagens lovverk, ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Denne bestemmelsen må overholdes, slik at familier ikke over lengre tid overvåkes uten at barnevernet oppdager problemer i hjemmet. Videre bør det lovfestede kravet om en tidsavgrenset tiltaksplan følges, og planen må gjøres tilgjengelig for familien.

Kontakt med barnevernet kan oppleves som en vanskelig påkjønning, som kan avhjelpes noe ved at familien får håndfast informasjon om tiltak og gjennomføringslengde. Den løsningen vi nå presenterer, gir barnet større mulighet for å få hjelpetiltak enn gjeldende lovgivning gir, og Barneombudet har gitt sin tilslutning til det.

Vi vet at med dagens lovverk er det slik at foreldre som takker nei til å ta imot hjelp i hjemmet, ikke alltid gjør det fordi de ikke ønsker å samarbeide; de gjør det fordi de har tro på sin egen kraft og sine egne ressurser til selv å være foreldre, uten at de kjenner konsekvensene av å takke nei. En alvorlig konsekvens av å takke nei kan være at den eneste utveien barnevernet har, er å ta barnet ut av familien. En rekke barnefamilier og foreldre har henvendt seg til meg med nettopp dette som bakteppe. De visste ikke hva det betydde. Barnevernet kan heller ikke med dagens lovverk gå inn i hjemmet uten foreldrenes samtykke for å gi hjelpetiltak. Vi vil lage et nytt trappetrinn som blir en mellomløsning når ikke alt er svart/hvitt. Men barnevernet må samtidig settes i stand til å yte gode tiltak og god hjelp i hjemmet, ved å bli en medspiller. Det må også bli slik at det er større toleranse for å bruke litt lengre tid på å gi hjelpetiltak, forutsatt at en ikke snakker om grov vold eller overgrep, for da skal barnet raskt ut.

Det blir meg fortalt at i dagens system er det ofte slik at man har noen timer med samtaler med foreldrene, så observerer man kanskje en halv dag eller én dag i hjemmet, og innen fire uker er barnet omplassert. Som sagt, forutsatt at vi ikke snakker om grov vold eller overgrep, må barnevernet gis større mulighet til å bruke litt lengre tid på å hjelpe familiene. Vi vet også gjennom en rekke Brennpunkt-

dokumentarer det siste halvåret og en rekke henvendelser at dette er et økende problem. Vi vet også at de barna dette gjelder, scorer dårligere når det gjelder både skole og helsetilstand. Barna det handler om, fortjener å få en ekstra sjanse, ved at man, der det er mulig, setter foreldrene i stand til å bli gode omsorgspersoner.

Vil statsråden medvirke til at det allerede nå i 2014 settes i gang et arbeid med en lovendring som gir barnevernet større mulighet til å gi nødvendige hjelpetiltak også uten foreldrenes samtykke – i tråd med regjeringsplattformen?

Statsråd Solveig Horne [13:34:03]: Jeg vil takke interpellanten Stordalen for viktige innspill i en veldig viktig debatt.

Målet med barnevernstjenestens arbeid er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Formålet er å bidra til at barn og unge får trygge og gode oppvekstvilkår. Hjelpetiltak er viktig i barnevernstjenestens arbeid for å oppnå akkurat disse formålene. Hjelpetiltak skal hjelpe barna i familien og forebygge mer inngripende tiltak. Hjelpetiltak i hjemmet er de klart mest brukte tiltakene i norsk barnevern. Nærmere 80 pst. av hjelpetiltakene ble i løpet av 2012 gjennomført i hjemmet. Dette samsvarer også med barnevernlovens utgangspunkt. For lovens utgangspunkt er at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre, og at hjelp etter barnevernloven primært skal gis i hjemmet.

Hjelpetiltak i hjemmet skal alltid vurderes før mer omfattende tiltak iverksettes. Det er viktig å ha oppmerksomhet på dette nettopp for å kunne forebygge mer alvorlige situasjoner og mer inngripende tiltak, som f.eks. omsorgsovertakelse. Formålet med å sette i verk hjelpetiltak i familien er å bidra til positiv endring hos barnet og i familien. Det er viktig å finne tiltak som styrker familiens ressurser, og da må det iverksettes både tiltak som er rettet mot barnets behov, og tiltak som går ut på å bedre foreldrenes omsorgsevne. Ordlyden i barnevernlovens bestemmelse om hjelpetiltak er endret fra 1. januar i år, slik at formålet om å bidra til positiv endring hos barnet eller familien skal gå klart fram av loven.

Foreldrene er de viktigste personene i barns liv. Jeg er opptatt av at vi må gi foreldre som sliter, den støtten de trenger for å være gode omsorgspersoner for sine barn. Tiltak som styrker samspill og tilknytning mellom barn og foreldre, vet vi kan forebygge omsorgssvikt. Vi vet også at de første leveårene har stor betydning for barns utvikling. Derfor er det viktig å ha særlig oppmerksomhet på de barna som er under seks år.

Hjelpetiltak er som hovedregel frivillige tiltak. Frivillige tiltak må alltid vurderes før tvangstiltak. Det er viktig at det bygges tillit mellom familien og barnevernstjenesten. Norsk barnevernlovgivning og praksis bygger på at hjelp og støtte til barn og unge i utgangspunktet skal baseres på samarbeid og frivillighet. Adgangen til å pålegge hjelpetiltak er dermed snever, men hjelpetiltak kan pålegges av fylkesnemnda i noen tilfeller. I forarbeidene til barnevernloven beskrives viktigheten av at hjelpetiltak skjer i samarbeid med familien. Årsaken til det er at en gjennomføring

av hjelpetiltak mot foreldrenes vilje ofte vil være vanskelig. Samarbeid mellom barnevernstjenesten og foreldrene blir ansett som viktig for at hjelpetiltakene skal ha en funksjon. Utstrakt bruk av tvangstiltak vet vi kan utfordre foreldrenes tillit til barnevernet. Utgangspunktet for barnevernets tjeneste er derfor samarbeid om frivillige, egnede og tilpassede hjelpetiltak.

Vi har i den senere tid sett en økning i bruken av akuttvedtak. Jeg mener at verdien av frivillighet ved fastsettelse av hjelpetiltak må veies mot barnets behov for trygge oppvekstvilkår og rett til hjelp til rett tid. Barnets beste skal alltid være avgjørende ved valg av tiltak etter barnevernloven. I regjeringsplattformen framgår det at regjeringen vil at barnevernet må få større adgang til å gi nødvendige hjelpetiltak, også uten samtykke, der det er nødvendig for å forebygge omsorgsovertakelse. Det aller viktigste er å hjelpe de barna som trenger det.

Vi vet at omsorgsovertakelse er et svært inngripende tiltak. For i større grad å kunne forebygge omsorgsovertakelse kan det være nødvendig at flere hjelpetiltak enn i dag skal kunne pålegges av fylkesnemnda. Dette vil sikre at tilstrekkelige og effektive hjelpetiltak etableres i rett tid, selv om foreldrene motsetter seg det. Slik reglene er i dag, er det få hjelpetiltak som kan gjennomføres ved pålegg. Fylkesnemnda kan om nødvendig pålegge at det skal settes i verk tiltak som opphold i barnehage eller annet egnet dagtilbud for barnet.

Fylkesnemnda kan også pålegge tilsyn. Tilsyn gjennomføres av barnevernstjenesten ved meldte eller uanmeldte tilsyn i hjemmet. Formålet er å kontrollere at barn ikke utsettes for forsømmelser, overgrep eller mishandling. Dersom tilsynet skal kunne pålegges, må vilkårene for omsorgsovertakelse være oppfylt.

Pålegg om hjelpetiltak benyttes svært lite i praksis. I 2012 ble det totalt fattet bare fem vedtak i fylkesnemndene som gjaldt pålegg om hjelpetiltak. I 2013 var det tilsvarende antallet to.

I fjor vår, ved behandlingen av Prop.106 L for 2012–2013, sluttet Stortinget seg til forslaget om å utrede om hjelpetiltak i større grad skal kunne pålegges foreldrene. Bakgrunnen var viktige forslag fra Raundalen-utvalget i NOU 2012: 5, Bedre beskyttelse av barns utvikling. Utvalget foreslo at fylkesnemnda bør kunne pålegge foreldrene flere typer hjelpetiltak for en tidsbegrenset periode. Utvalget foreslo videre å senke dagens beviskrav for å kunne pålegge tilsyn i hjemmet samt å utvide dagens adgang til å pålegge kompenserende tiltak. Utvalget presiserte at pålegg om hjelpetiltak vil være med på å understreke sakens alvor for foreldrene, men òg kan virke motiverende for foreldre med endringspotensial.

Jeg kan allerede nå si at jeg ønsker å utvide dagens adgang til å pålegge hjelpetiltak. Hvordan de endringene skal utformes, må jeg utrede nærmere. Men i den utredningen må viktige hensyn knyttet til barns beste, verdien av frivillighet og utfordringen knyttet til tvang veies opp mot hverandre.

Jeg ønsker òg å utrede om flere kompenserende tiltak, som f.eks. opphold i besøkshjem, avlastningstilbud,

fritidsaktiviteter eller bruk av støttekontakt, skal kunne pålegges, der dette anses som nødvendig.

Jeg vil òg vurdere om fylkesnemndene skal kunne gi pålegg om omsorgsendrende tiltak. I dag er det ikke mulig å pålegge slike tiltak. Det er ut ifra tanken om at frivillighet er en forutsetning for at tiltakene skal ha effekt. Det kan hende at manglende kunnskap om tiltakene og frykt for å ta imot hjelp er foreldrenes begrunnelse for å avvise tiltakene. Vilkårerne for når slike tiltak bør kunne pålegges vil òg bli vurdert.

I tillegg ønsker jeg å vurdere muligheten for å senke vilkårene for å pålegge tilsyn. I dag kan fylkesnemnda pålegge tilsyn når vilkårene for omsorgsovertakelse er tilstede. Det innebærer at tilsyn først kan pålegges når situasjonen for barnet er særlig alvorlig. Dersom dagens strenge vilkår blir lempet på, vil tilsyn som hjelpetiltak kunne bli mer egnet.

Som svar på interpellantens spørsmål angående lovendring, vil jeg avslutningsvis informere om at arbeidet med å vurdere en lovendring om pålegg av hjelpetiltak allerede er godt i gang.

Morten Stordalen (FrP) [13:42:54]: Jeg vil takke statsråden for hennes positive holdning til denne interpellasjonen. Jeg vet at statsråden er opptatt av barn og barns rettssikkerhet og samtidig av å ivareta foreldrenes rettssikkerhet.

Med dagens system bygger hjelpetiltak i hjemmet på frivillighet. Men så er det ikke noen tvil om at det er en jobb å gjøre med å sende signal til dem som jobber i barnevernet, om at man faktisk må samspille og samhandle bedre. I dag vet vi at en del kvier seg for å ta imot hjelp, for det er for noen ensbetydende med noe skummelt. Barnevernet, som jeg har sagt tidligere, må i større grad ses på som en medspiller og i større grad bli en samhandler og en hjelper. Når vi ser utviklingen innenfor barnevernssaker, er det ved samlivsbrudd barnevernssakene øker mest. På grunn av konflikten mellom foreldrene skulle man tro at det i mange tilfeller burde være mulig å sette seg ned og gå igjennom hva som er greit, og hva som ikke er greit for barnet å høre på, sånn at man – av hensyn til barnet – kan få foreldrene til å snakke bedre sammen, slik at man unngår unødvendige omsorgsovertakelser. Det er det verst tenkelige utfallet, og det er det som ofte skjer i dag fordi man ikke tar imot hjelp. Man nekter, og så blir det en konflikt som ender med en omsorgsovertakelse. Når vi vet konsekvensene av slike omplasseringer, at syv av ti barn scorer dårligere nettopp i skolen og når det gjelder utdanning og helse, er det lønnsomt for samfunnet å strekke ut en hånd og sette barnevernet i stand til å få det trappetrinnet, som dette ville medføre, som kunne forebygge og forhindre en rekke omsorgsovertakelser. Enhver slik bør vi forhindre. At barnet vokser opp i og sammen med familien, er absolutt det beste.

Så jeg tror på bedre informasjon. Det må komme signal også fra oss om at barnevernet i større grad er en medspiller; det må gjøres mer ufarlig. Men det er en jobb vi må gjøre sammen, alle og enhver.

Statsråd Solveig Horne [13:45:20]: Jeg er helt enig i interpellantens betraktninger nå i dette innlegget. Både som statsråd og etter å ha jobbet som stortingsrepresentant i fire år med dette feltet, vet jeg ikke hvor mange fortvilte foreldre jeg har hatt på telefon – foreldre som føler seg overkjørt av barnevernet. Jeg hadde senest på lørdag en taxisjåfør som begynte å grine i telefonen, for han følte seg helt overkjørt av barnevernet, og det eneste han ønsket var å være en god forelder til sitt barn. Samtidig har jeg òg hatt mange telefoner og besøk av fortvilte barn som sier: Hvorfor kom dere ikke før? Dette viser at dette er sammensatt. Vi kan altså ikke slutte å jobbe for det beste for både familien og spesielt for de barna som trenger at vi som myndigheter er der og sikrer at de får en trygg, god oppvekst.

80 pst. av alle hjelpetiltak foregår i hjemmet. De som jobber både på helsestasjonen, i barnehager og i skolen har altså sin viktigste oppgave i å se om det er familier eller barn som trenger hjelp. Da må vi sikre at vi har et godt apparat ute i kommunene, og det er veldig mange kommuner nå som har satt i gang med egne familiesentre, der de jobber på tvers. Det er Mitt liv-kommuner, det er modellkommuner som virkelig nå jobber på tvers av fagfeltene sine. Jeg tror vi vil se resultater av at vi får komme tidlig inn og hjelpe familiene tidlig. For kanskje er hjelpen den familien trenger, at foreldrene får hjelp til å være foreldre. Hvis vi kan klare å unngå akuttvedtak ved å hjelpe familien, er det ett ord som betyr veldig mye, og det er tillit – tillit mellom dem som jobber i barnevernet, barnevernet og den familien som trenger hjelp. Med en gang det er et tillitsbrudd der, blir det konflikter, og man får ikke hjulpet de barna som trenger hjelp.

Så det kommer til å være en viktig oppgave framover nå, for hva kan vi gjøre for å styrke barnevernet og styrke tilliten mellom familiene og barnevernet?

Jeg er òg opptatt av at vi skal ha rettssikkerhet. Derfor er jeg veldig glad for at vi nå òg har satt i gang en evaluering av fylkesnemndene. Vi skal evaluere sakkynndighetskommissjonen, og det skal innføres egenerklæringer for de sakkynndige. Det er òg med på å skape en tillit ute blant dem som er inne i barnevernet.

Det blir satset mye nå ute i kommunene, men det viktigste vi kan gjøre som politikere og myndigheter er å ha fokus på forebygging og tidlig innstas, styrke helsestasjonene og få kunnskap til dem som skal jobbe med barn, sånn at de ser barna, og at vi hele veien får en tillit der barnevernet kan komme inn og hjelpe familien i hjemmet når det er nødvendig.

Rigmor Aasrud (A) [13:48:30]: Det er et krevende tema interpellanten tar opp i sin interpellasjon. Forslaget vil innebære større bruk av tvang i barnevernet enn i dag. Som interpellanten sier i sin interpellasjon, er omsorgsovertakelse svært inngripende og bør bare brukes som siste utvei. Samtidig møter vi barn som sier at de burde fått et hjelpetiltak tidligere, og spørsmålet er om vi har et system som fanger godt nok opp og gir gode nok tilbud til disse barna.

Det er enkelt å være enig i at en bør sette inn mer

hjelp tidligere, men når representanten Stordalen viser til at man i regjeringsplattformen tar til orde for å sette inn hjelpetiltak uten at foreldrene samtykker, og at dette skal føre til at barnet sikres rett til hjelp i hjemmet, reiser det en rekke kompliserte spørsmål. For, som statsråden sa: Tiltak er et nøkkelord i barnevernet. Og tvangstiltak kommer ofte i konflikt med det. Hvilke virkemidler skal tas i bruk hvis foreldrene sier nei og låser døra? Og hvordan tenker en seg at en person som kommer inn i et hjem, skal kunne bidra til endring hvis foreldrene ikke vil ha personen der? Hvem skal avgjøre om et tvangstiltak skal settes inn, og hvordan skal man i praksis gå fram? Hva er sanksjonsmulighetene? Og hvordan henger dette sammen med menneskerettigheter og lovverket om privatlivets fred?

Forslaget reiser en rekke prinsipielt vanskelige spørsmålsstillinger, som må utredes grundig. Jeg oppfatter statsrådens innlegg som nettopp et svar på det. Selv om vi også her ser at gjennomgangskraften er større enn gjennomføringskraften, er jeg faktisk glad for at statsråden tar seg tid til en god gjennomgang av disse krevende spørsmålene.

I interpellasjonen sies det at antall omsorgstiltak i barnevernet har økt kraftig det siste tiåret. Spørsmålet er om det er grunnen til det forslaget som her ligger på bordet. Ja, barnevernet har hatt en kraftig og villet økning de siste årene. Fra 2008 har antallet barnevernstiltak økt med 20 pst. 83 pst. av tiltakene er hjelpetiltak, mens bare 17 pst. er omsorgstiltak. Det har skjedd en dreining i tilbudet. Veksten i hjelpetiltakene er på 22 pst., mens omsorgstiltakene bare har økt med 14 pst.

At tidligere barnevernsbarn har dårligere helse, mindre utdanning og lavere lønn enn snittet, er riktig. Men man må ta i betraktning at barn og familier som er brukere av barnevernstjenesten, i utgangspunktet skiller seg fra snittet i den øvrige befolkningen. Ifølge Prop. 106 L fra i fjor er barna i barnevernet kjennetegnet av at de kommer fra hjem der foreldrene har mange belastninger og levekårsutfordringer. Det er psykiske og somatiske sjukdommer, bekymringer, familiekonflikter, inntektsproblematikk, rusproblematikk og arbeidsløshet. Men man kan ikke dermed konkludere med at barnevernsbarnas levekår skyldes at de har vært i barnevernets omsorg. Vi har ikke noe sammenligningsgrunnlag på hvordan det ville gått med disse ungene dersom barnevernet ikke hadde overtatt omsorgen, eller iverksatt andre tiltak. Det vi derimot vet fra andre undersøkelser, er at sosioøkonomiske forhold som utdanningsnivå og inntekt har en tendens til å gå i arv. Vi vet også at dårlig økonomi fører til dårligere helse og lavere levealder enn det gjennomsnittet har.

Barnevernet trenger fortsatt oppmerksomhet og fortsatt satsing. Regjeringen har så langt kun snakket om det. Tiltak som presenteres som satsinger, er finansiert ved omprioriteringer. Vi venter spent på hva som blir regjeringens satsing på området. Forslaget som her omtales, vil kreve mye også på bevilgningsiden.

Mette Tønder (H) [13:53:01]: Først takk til representanten Stordalen for at han tar opp dette viktige spørsmålet, og takk til statsråden som følger opp på en utmerket måte.

Det finnes vanskelige avveininger i spørsmålet som rei-

ses. Det å tvinge noen til å ta imot hjelp for å bli bedre omsorgspersoner er ikke uten dilemmaer. Men la oss tenke oss en liten familie – kanskje litt umodne foreldre, tre barn på rappen, noen samlivsutfordringer og en litt beskjeden evne til å sette barn og ikke seg selv først. Det begynner å hagle med bekymringsmeldinger – ikke vold, ikke slag, ikke spark, men sånn murr-i-magen-greier, hvordan en takler barn som er stresset, språkbruk overfor barn, oppføringen og litt manglende empati. La oss si at denne lille familien fikk tilbud om hjelp, men sa nei, kanskje fordi barnevernet føltes som noe skummelt, eller at en ikke klarte å se barnas og sitt eget behov i alt annet som foregikk i livet akkurat da – altså en familie litt på randen, men ikke helt der ennå, barn som sårt trenger hjelp, men som ikke får det. Denne familien ville antakeligvis ha sklidd videre. Kanskje kunne det ha gått bra, men sannsynligheten for at barnevernet måtte inn senere, med de omkostningene det ville hatt for barna som måtte vente, er store.

Hva hvis barnevernet kunne ha sagt at vi ser at disse barna trenger hjelp? Vi tror at foreldrene kan bli gode omsorgspersoner, med litt hjelp, og vi vil kreve å få komme inn med hjelpetiltak, fordi barna har rett til å få hjelp av oss når ikke de nærmeste får det til – altså et skifte fra foreldrenes rett til å si nei til barnas rett til å få hjelp. Hvis denne familien fikk hjelp, kanskje noe avløsning, et kurs om hvordan en takler barns løsrivingsfaser, en påminnelse om at i alt familieliv gjelder som hovedregel «barn først, foreldre etterpå», ville kanskje denne historien endt bra. Jeg har sett det fungere, jeg har sett familier snu og komme seg opp av dumpa, og jeg har sett barn få det bedre. Jeg er glad for at statsråden nå skal starte arbeidet med å gi dem som jobber sammen med disse familiene, det nødvendige verktøyet for å sikre barna.

Ib Thomsen (FrP) [13:55:34]: Det er en viktig sak vi debatterer her i dag. Det er en del avveininger, det er en del dilemmaer, men vi må tørre å ta diskusjonen.

Barnevernssaker starter ofte med bekymringsmeldinger. Barnevernssaker starter ofte i skoler, i barnehager, på helsestasjoner og ikke minst via naboer. Når vi vet at disse som jeg nevnte nå, altså statlige institusjoner, kommunale institusjoner og naboer, opplever det som vanskelig å melde saker til barnevernet, da har vi en utfordring. Når vi vet at mange sliter der ute, og alle disse institusjonene sitter og ser på dette og fortsatt føler det vanskelig, er det ikke rart at familier kvier seg for å ta kontakt med barnevernet og kvier seg for å be om hjelp. De kvier seg for å be om den hjelpen de trenger i samarbeid med barnevernet, fordi de er redd for å havne på barnevernets lister, som det sies. Når Barneombudet mener at dette som representanten Stordalen tar opp, er en god, viktig og riktig løsning for mange barn, er det viktig at vi tar med oss dette videre i diskusjonen.

Foreldre og barn skal selvfølgelig være med på å medvirke i egne saker, men de trenger hjelp. Men vi – og da mener jeg kommunene – må også ha muligheten til å hjelpe barna i hjemmet og ikke minst i nærmiljøet, som også er viktig for barn i den vanskelige situasjonen de er i. Det verste man kan gjøre, er å ta barna ut av nærmiljøet sitt og

tvangsflytte dem når de er i denne sårbare og vanskelige situasjonen.

Noen barn og familier trenger oppfølging også – kontinuerlig oppfølging, kanskje over lengre tid. Da er hjelpetiltak i hjemmet nødvendige og gode tiltak, slik jeg ser det, og ut fra de signalene man får utenfra. Det å styrke familien, at familien har tro på seg selv: dette kan vi mestre – det er kanskje bare det som skal til. Da må vi bruke all tid og kunnskap vi har, på barnas beste. Omsorgsovertakelse kan være noe av det verste som kan skje for barna og foreldrene. Vi må kunne si til oss selv at vi har prøvd å hjelpe foreldre og barn hjemme, kanskje brukt tiltak som kan være vanskelige, altså gjort avveininger ved dilemma. Dette må vi ta oss tid til å se på. Dette må vi kunne finne løsninger på, og da må vi ta hensyn til barna. Alt for barnas beste.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:59:22]: Jeg vil takke interpellanten for å reise en viktig debatt. Jeg er helt enig med dem som mener at her er det mange ting som må veies opp mot hverandre, men jeg håper at vi klarer å finne gode løsninger.

Barns beste skal alltid veie tungt, og barnevernloven er veldig tydelig på at barn har rett til hjelp til rett tid. Det er derfor et interessant forslag som regjeringen har i sin plattform, og som interpellanten tar opp i dag.

Fram til nå har hjelpetiltak med noen unntak vært frivillige og noe foreldrene må samtykke til. I mange tilfeller vet vi at foreldrene sier nei, og at barnevernet sitter mer eller mindre hjelpeløse tilbake, fordi problemene i familien ikke er store nok til at de kan gripe inn. Barnevernet har da ikke noe annet valg enn å vente på en forverring i familien eller håpe at tålmodig arbeid med foreldrene fører til samtykke.

På den andre siden sitter foreldre og familie med rett på beskyttelse mot offentlig inngripen når det ikke er nødvendig. Derfor har vi i dag en barnevernslov som kun tillater tvang som siste utvei etter at hjelpetiltak er forsøkt.

Det bør fortsatt være en høy terskel for å gjøre stor inngripen i familiers liv uten deres samtykke. Vi vet at det beste for barnet er at alle parter samarbeider godt for å finne løsninger. Tvang tilspisser som oftest konflikten og kan gjøre samarbeidet enda vanskeligere. Derfor bør samarbeid og frivillighet fortsatt være viktig i barnevernets arbeid med familier. Dette er også til barns beste.

Statsråden var i sitt innlegg inne på viktigheten av å ha tillit mellom barnevern og hjem og familie, og det er jeg helt enig i. Det er viktig at befolkningen har tillit til barnevernet, tillit til at de tar gode og velbegrunnede avgjørelser.

Derfor har vi også en lov som sier at man skal forsøke hjelpetiltak før man tar i bruk siste utvei, som er omsorgsovertakelse. Dette gir foreldre en sjanse til å forbedre seg, noe mange gjør. Men mange gjør dessverre ikke det, og da er det for mange barn altfor lang tid å vente på at foreldrene skal samarbeide og hjelpetiltak forsøkes. Barnevernet skal handle til barnets beste, og da må vi også legge til rette for at barnevernet kan gripe inn når de ser at dette ikke er til barnets beste og foreldrene ikke viser tegn til å forbedre seg.

Jeg har også lyst til bare å ta med et lite tilleggsmoment. Statsråden var i sitt svar også inne på viktigheten av forebygging, og det er jeg helt enig med statsråden i, men vi må heller ikke glemme ettervernet. Rapporten fra NOVA som interpellanten viser til, kom med dystre tall for barnevernsbarna, og jeg er enig i at tidlig innsats er viktig for å sikre en god utvikling og forhindre at barn følger f.eks. foreldrenes mønster. Samtidig vil jeg trekke fram at i de tilfellene hvor barnevernet har vært inne med tiltak store deler av barnets oppvekst, peker også forskningen på at oppfølging etter fylte 18 år kan være avgjørende. Altså vil en styrking av ettervernet være viktig for å hjelpe ungdommer som har fått en dårlig start på livet, inn i voksenlivet på en god måte. I de tilfellene hvor dette skjer, ser vi at flere tar høyere utdanning, som gir grunnlag for å skape et godt voksenliv. Det er de færreste av oss som er helt klare til å stå på egne ben når vi har fylt 18. Det gjelder selvsagt også for barnevernsbarna. Så inn i denne debatten ønsker jeg også å bringe dette: Ja, vi skal være opptatt av forebygging – det er viktig – men ettervern er også viktig når vi diskuterer en sak som denne.

Jeg vil takke interpellanten for å ha reist en viktig diskusjon. Den skal vi selvsagt fortsette.

Terje Breivik (V) [14:04:43]: Temaet som interpellanten tek opp, er ikkje enkelt, men like fullt veldig viktig. Omsorgsovertaking skal vera siste utveg. Me må ha eit regelverk som gjer det enkelt å arbeida ut frå minste-inngreps-prinsipp, som i praksis betyr at hjelpetiltak bør vera prøvde før omsorgsovertaking der dette vert vurdert som fagleg forsvarleg, som sjølv sagt òg er regelen i dag.

Hovudregelen som me debatterer i dag, barnevernslova § 4-4, er at hjelpetiltak er frivillige og krev samtykke frå foreldra. Følgjene av manglande samtykke kan føra til at det går lang tid før barnet får hjelp, og at omsorgssvikta må verta alvorleg før barnevernstenesta får gjort noko. Det er eit dilemma. Når foreldra nektar å ta imot hjelp, er det òg vanskeleg for barnevernstenesta å koma i posisjon. Ofte er ein heilt avhengig av godt samarbeid med foreldra. Effekten av tiltak for barn mot viljen til foreldra vert derfor mindre.

Etter dagens lovgjeving kan fylkesnemndene påleggja gjennomføring av to typar hjelpetiltak: opphald i barnehage eller anna eigna dagtilbod for barnet og tilsyn i heimen. Har barnet særskilt behov for hjelp, har barnevernet plikt til å tilby hjelpetiltak i heimen. Det er behovet til barnet som er og skal vera avgjerande. Ved at foreldra kan nekta dette vert rettsstillinga til barna svekt.

Dilemmaet botnar i at eit eventuelt pålegg om hjelpetiltak medfører eit unntak frå prinsippet om frivilligheit, som føresegna elles lyder på. Derfor må òg, som ministeren sa, frivilligheit og godt samarbeid med foreldra alltid forsøkjast først, slik lova òg er meint.

Raundalen-utvalet føreslår i NOU 2012: 5, Bedre beskyttelse av barns utvikling, at dette vert utvida til andre hjelpetiltak, og NOU-en har ei rekkje punkt for eit betre barnevern, som må realitetshandsamast og følgjast opp. At fylkesnemndene skal kunna påleggja fleire typar hjelpetiltak, er berre eitt av mange tiltak i utgreiinga.

I regjeringsplattforma til Høgre og Framstegspartiet står det:

«Barnevernet må få større adgang til å gi nødvendige hjelpetiltak, også uten samtykke der det er nødvendig for å forebygge omsorgsovertagelse.»

Det er viktig å klargjera at det ikkje berre er barnevernstenesta som skal ha dette mynde, men at kompetansen skal liggja i fylkesnemndene.

Statistikken er dystert for barn under offentleg omsorg. At det går dårleg for så mange som sju av ti barn ifølgje ein NOVA-rapport, seier noko om at me ikkje når fram med rett hjelp til rett tid for barna. Fleire barn meiner òg at barnevernet burde ha hjelpt dei tidlegare.

Venstre støttar tilrådinga frå Raundalen-utvalet om at fylkesnemndene skal få høve til å påleggja fleire hjelpetiltak, men vil presisera òg frå denne talarstolen at alle utveggar for å etablera samarbeid og frivilligheit rundt hjelpetiltak må vera prøvde. Det er å setja barnet først.

Karin Andersen (SV) [14:08:24]: Jeg møtte en gang noen i barnevernet som sa til meg at det handler om å komme for seint så tidlig som mulig, og det er det vi snakker om. Jeg vil takke interpellanten, og jeg vil også takke statsråden, for at man har tatt opp saken, og fordi det jobbes med dette. Det er utrolig viktig.

Sjøl har jeg besøkt veldig mange barnevern, og det var veldig tydelig at barnevernet måtte styrkes. Det veldig mange i barnevernet sa, var at de ikke hadde tid og ressurser til å hjelpe dem som det ikke var helt kritisk for. Foreldre eller ungdom som sjøl innså at de trengte hjelp, ble ansett for å være i en situasjon der de ikke kunne bli prioritert med de knappe ressursene som var. Det er en av grunnene til at vi, da vi satt i regjering, styrket barnevernet kraftig, med 800–900 stillinger ute, for å kunne ha kapasitet til å ta imot alle og hjelpe alle familiene på en bedre måte.

Men det også veldig mange i barnevernet har fortalt meg, som jeg hører flere her også har hørt, er at de strever med at noen familier der barn absolutt trenger hjelp, sier nei til frivillige hjelpetiltak. Derfor er SV også opptatt av at vi følger opp det som Raundalen-utvalget sa om dette.

Jeg er veldig klar over alle de problemene som følger med dette. Det er veldig mange medrepresentanter som har vært oppe og snakket om det, så det trenger jeg ikke å gjenta. Men det er viktig at det er barnets beste som må være førende for det vi gjør, også når foreldrene ikke innser hva som er barnets beste.

Det betyr at det å ha et barnevern som må styrkes når det gjelder kompetanse, bl.a. det å ha evnen til å snakke med både voksne og barn på en måte som gjør at man ikke føles så truende, og er så truende, er utrolig viktig. Men det at flere barn trenger tiltak uten at det nødvendigvis er så alvorlig at de må flyttes ut av hjemmet, mener jeg også er ganske åpenbart. Og jeg ønsker at de mulighetene skal bli brukt. Det å skaffe de som jobber i barnevernet, og også de som jobber i andre deler av samfunnet, god kunnskap om og innsikt i unger som trenger hjelp, er viktig. For det er slik for veldig mange av oss at vi tror ikke noe på det før vi lærer oss hvordan vi skal se det.

Så jeg er veldig glad for det som blir sagt om at man

skal jobbe videre med dette, og at det er ulike måter det kan gjøres på, både med tilsyn og med ulike tiltak. Hvis vi skal få dette til, tror jeg ikke vi kommer unna at regjeringen må øke satsingen på barnevernet generelt, for det å følge opp folk som i utgangspunktet er skeptiske og kanskje også redde for barnevernet, er veldig krevende. Dette kan også være familier som ikke har norsk som morsmål, og som har en annen kulturbakgrunn, der forholdet mellom foreldre og barn er helt annerledes enn det vi aksepterer i Norge. Det tror jeg vi bare må tørre å snakke om, for sånn er det. Og da er det også veldig lett å spre disse skumle fordommene om hva barnevernet egentlig er, at det er noen som bare kommer og tar ungene, og som ikke er der for å hjelpe deg.

Så hvordan går det med barnevernsbarna? Mange av dem har det vanskelig. Og vi vet ikke hva som skyldes den vanskelige barndommen eller at noen av dem ikke har fått god nok hjelp av barnevernet. Det kan skyldes begge deler. Men det er vanskelig å konkludere med at det bare er barnevernet, og det man gjør i barnevernet, som har ansvaret for dette. Så jeg er veldig enig i at vi skal være forsiktige med hvordan vi omtaler dette. Jeg mener også det er åpenbart at de som trenger oppfølging etter at de er 18, må få det, for det er ikke mange som ikke trenger det.

Til slutt: Ja, det er riktig at mange kommer fra vanskeligstilte familier, men det å ha en beskjeden evne til å sette barnet først, er ikke noe som bare finnes hos vanskeligstilte mennesker med dårlig råd. Det finnes i de beste og kanskje også i de såkalte aller beste familier.

Fredric Holen Bjørdal (A) [14:13:45]: Eg takkar interpellanten for å ta opp eit interessant tema. Barnevernet har jo i høgste grad vore på dagsordenen det siste halvåret. Særleg NRK med sine Brennpunkt-dokumentarar har vist barnevernet som ei sterk og maktutøvande myndigheit. Framstillinga i media er kanskje noko unyansert, men slik vil det alltid vere så lenge barnevernet er underlagt streng teieplikt og har profesjonelle og etiske standardar. Det er likevel ikkje tvil om at dette området i forvaltinga har eit forbettringspotensial.

Men det interpellanten i dag inviterer til debatt om, er noko anna enn det vi vanlegvis diskuterer. Ein tek utgangspunkt i at barnevernet slett ikkje har så stor moglegheit til bruk av makt som det kanskje blir framstilt som. Det er rett at barnevernet i særlege tilfelle har anledning til å flytte eit barn ut av familien, men det blir sjeldan fokusert på den makta foreldra har i kraft av at dei kan takke nei til så mange av hjelpetiltaka frå barnevernstenesta – hjelpetiltak som også har som føremål å forebygge omsorgsovertaking.

Vi er alle einige om nokre grunnleggjande prinsipp når det gjeld tiltaksapparatet i barnevernet, som fleire har vore inne på: At det skal leggjast avgjerande vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet, at det har ein eigenverdi for eit barn å vekse opp hos dei biologiske foreldra sjølv om det er visse manglar ved heimen, og at ein ikkje skal gjere større inngrep enn det som er heilt nødvendig. På den måten respekterer ein også artikkel 8 i menneskerettskonvensjonen om omsynet til privatlivets fred. Dette

er ein sentral intensjon i barnevernslova: å beskytte familien mot unødige inngrep. Og det er vel nettopp derfor ein i hjelpetiltaka har lagt så stor vekt på samtykke frå foreldra.

Sjølvsagt handlar det også om sannsynlegheita for å oppnå gode resultat ved å setje inn tiltak. Når foreldra er positivt innstilte til samarbeid med barnevernet, er sannsynet for å lykkast mykje større. Men spørsmålet er – som interpellanten tek opp – om vektlegginga av frivilligheit fører til at ressursane vert brukte på dei som ønskjer hjelp framfor dei som kanskje treng det mest. At foreldra har full rett til å avstå frå hjelpetilbod, gjer realiseringa av lova sin intensjon med hjelpetiltak vanskelegare. Når familien ikkje er innstilt på samarbeid, har barnevernet to valmoglegheiter: Dei kan leggje bort saka, eller dei kan fremje sak om omsorgsovertaking. Det finst ikkje nokon middelveg. Ofte skjer det første fordi spranget å gå til omsorgsovertaking er for stort, særleg viss ein ikkje har prøvd hjelpetiltak først. Då er sjansen for at barn som treng hjelp, ikkje får det, absolutt til stades. Og kva gjer vi med det?

Mitt råd til statsråden er å trekkje pusten og tenkje seg om før ho følgjer det som eg oppfattar som interpellanten sitt ønske om så raskt som råd å føreslå meir tvang i hjelpetiltaka. Det er, som bl.a. representanten Aasrud var inne på, for mange ubesvarte spørsmål her til å ha hastverk. Er det f.eks. rett å utvide barnevernet sine tvangsmoglegheiter og la det gå utover privatlivets fred om det reduserer sjansane for omsorgsovertaking? Er det i det heile mogleg å få gode resultat når familien er negativ til hjelp frå barnevernet, men er pålagd å ta imot?

Eg er usikker, men truleg vil det å kunne påleggje hjelpetiltak styrkje rettsstillinga til barna. Det vil nok ikkje ha same effekt som der foreldra er positivt innstilte, men sannsynlegvis vil det vere betre enn ikkje å gjere noko i det heile. Og pålagde hjelpetiltak er jo eit mildare inngrep enn omsorgsovertaking. Det gjer det lettare å akseptere det, sjølv om det på ingen måte er uproblematisk. Då er spørsmålet om det å utvide barnevernet si myndigheitsutøving er det minste av to vonde, der alternativet kan vise seg å vere endå meir negativt for barnet.

Eg er glad for signala frå statsråden om at dette skal vere gjenstand for grundig vurdering. Dette kompliserte spørsmålet fortener grundig behandling, og det bør trumfe eventuelle behov for å vise handlekraft i ei sak som dette.

Morten Stordalen (FrP) [14:18:10]: Jeg vil takke for en god og konstruktiv debatt. Det reises noen problemstillinger, og det med rette. Men når det på en måte blir bagatellisert av Arbeiderpartiets Rigmor Aasrud og sagt at bare 14 pst. av alle disse tiltakene som settes i gang, er omsorgstiltak, snakker vi altså om et økt antall på 1 100 barn eller 1 100 familier. For Fremskrittspartiet og meg er det ufatteleg mange, og det er mulig at man med et slikt forslag, med en tilføyning i loven, kunne forhindret noen av disse.

Det blir også reist spørsmål om hvordan man skal lykkes med å gå inn i et hjem hvor man nekter samtykke, jf. privatlivets fred. Her snakker vi om en gyllen middelvei. Det er jo det som skjer i dag hvis man nekter, bl.a. ubevisst, ved at man ikke vet konsekvensen. Det er ofte det som skjer. Man har denne muligheten, man har trappetrinn

og en middelvei, og man har faktisk verktøy i verktøykassa til beste for barnet og til beste for foreldrene. Det er jo det som er intensjonen. Her handler det ikke om at man ønsker å legge til rette for at barnevernet bare skal komme inn.

Og når skal de komme inn? Jo, etter samme vurderinger som i dag: når man har hatt tiltak utenfor hjemmet. Det er ikke slik med dette forslaget at barnevernet bare skal gå inn i et hjem uten videre. Det er etter de samme vurderinger, bl.a. etter bekymringsmeldinger. Det kan da umulig være noe annet.

Jeg tror at det er i alles interesse å få ned antallet mulige, unødvendige omsorgsovertaker. Det er det beste. Jeg prioriterer barns rett til å kunne vokse opp med sine foreldre og foreldres mulighet til å kunne oppdra sine egne barn og være gode omsorgspersoner. Det må være utgangspunktet for alle.

Så er det ikke noen tvil om at man skal bruke god tid, men man kan vise handlekraft for det. Jeg og Fremskrittspartiet vil ikke sitte stille i båten og se på at dette antallet stiger så enormt, av hensyn til barns rett og mulighet til å være hos sine foreldre og foreldrenes mulighet til å oppdra sine barn.

Jeg vil faktisk gi en liten honnør til SVs Karin Andersen, som sa noe så fint som at barnevernet «skal komme for seint så tidlig som mulig». Det er det det handler om. Det handler ikke om å gi barnevernet større makt for å utøve makt, men om å gi en mulighet, et «trappetrinn», for å gi best mulig hjelp til rett tid.

Statsråd Solveig Horne [14:21:15]: Først vil jeg takke interpellanten for å løfte denne debatten. Det er en debatt som vi i denne sal ikke har hatt så sterk før som i en interpellasjon.

La det være helt klart: Dette er ikke noen enkel sak. Det er mange dilemmaer som vi er nødt til å ha med oss i det videre arbeidet. Samtidig må hovedfokuset her være barns beste og hva vi kan gjøre for å unngå at man får omsorgsovertagelser. Da er det jo å hjelpe den familien som trenger hjelp. Men barnevernet har til enhver tid en plikt til å gripe inn i familiene og hjelpe barna hvis det er fare for omsorgssvikt. Den plikten kommer alltid til å være der, og den skal være der.

Men det ble altså gjort noen endringer i barnevernloven fra 1. januar i år, der man sier at «hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller familien». Det er det nye i barnevernloven.

I dag er det sånn at barnevernet ikke har noen muligheter til å pålegge familien hjelpetiltak som kan være endrende. I dag kan de kanskje si at man skal ha tilbud om barnehage eller andre tilbud, men ikke komme med forslag om hjelpetiltak som kan være endrende for både barnet og familien. Det er det vi nå skal utrede. Jeg tror likevel at det aller viktigste her, som jeg sa i et av mine innlegg, er å ha fokus på tillit, det å komme tidlig inn. Jeg ønsker å se på hvilken rolle barnevernet skal ha. Kanskje må vi trekke familievernnet mye tettere inn i barnevernssaker, fordi de også kan ha tiltak som kan hjelpe på samspillet i familien. Veldig mange konflikter i familiene har bakgrunn i en samlivskonflikt, og familievernnet har mange gode pro-

grammer som også er foreldreveiledende for den enkelte familie.

Så er jeg veldig bekymret for den økningen vi har i akuttvedtak. Som jeg har sagt før, trenger vi alle tiltak som kan være med og bidra, for dette har store konsekvenser for familiene og spesielt for barnet. Jeg er veldig glad for at vi nå i revidert også styrker det som gjelder de biologiske foreldrene. Vi vet at kan man klare å ivareta de foreldrene som mister barna sine, er det også bra for barna.

Representanten Aasrud etterlyste handling. Ja, denne regjeringen har altså kommet med friske midler i 2014 – 10 mill. kr til barnevernsbarns skolegang, 10 mill. kr for å få fortgang i tilsynsførerordningen, 6,9 mill. kr nå til oppfølging av biologiske foreldre, 3 mill. kr til å få ned saksbehandlingstiden for fylkesnemndene. I tillegg har vi altså stoppet omstillingen av foreldre-og-barn-sentrene. Så denne regjeringen handler når det gjelder barnevernfeltet.

Presidenten: Dermed er sak nr. 4 ferdigbehandlet.

Sak nr. 5 [14:24:20]

Interpellasjon fra representanten Geir Jørgen Bekkevold til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«I regjeringens voldsmåling fra 2012 fremkommer det at mer enn 900 barn og unge var utsatt for vold den uken målingen fant sted. En undersøkelse fra NKVTS viser at én av fem jenter under 18 år blir utsatt for seksuelle overgrep. Dette viser en økning i avdekking av alvorlige saker med grov vold og overgrep mot barn, ofte utført av foreldre. Det trengs en styrket satsing på bekjempelse av vold og overgrep mot barn, og den må tas på flere fronter. Ansvaret for bekjempelse av dette blir lett skjøvet mellom ulike instanser, og dermed blir lite gjort. Det trengs en handlingsplan med tiltak som skal settes inn og hvor ansvaret for oppfølging er plassert.

Vil statsråden sette i gang arbeidet med en slik handlingsplan?»

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:25:26]: Vold mot barn er et av de mest alvorlige samfunnsproblemer vi har i dag, og et problem som trenger styrket innsats og samarbeid på tvers av sektorer.

De fleste tilfeller av vold og overgrep mot barn skjer på det stedet og av de menneskene som skal være det tryggeste barnet har, ofte i det skjulte, uten at noen vet noe og kan gjøre noe med det. Disse barna bærer på store hemmeligheter og opplevelser som kan påføre dem store fysiske og psykiske skader som kan vare livet ut.

Vi har som samfunn et ansvar for disse barna, ansvar for å forhindre, avdekke og hjelpe når vi ser at det skjer. Likevel vet vi at dette ikke er noe som får mye oppmerksomhet, eller som skaper de store overskriftene. Vold mot barn er et samfunnsproblem som må løftes på den politiske agendaen, for barnas skyld. Det ønsker vi å bidra med i denne interpellasjonen.

Men vold og overgrep mot barn kan ikke forhindres bare med innsats på én arena. Her trengs det samarbeid og

en felles vilje på tvers av sektorer. Derfor er denne interpellasjonen et samarbeid også fra vår side mellom familie-, helse- og justisfraksjonen. Disse tre sektorene er sammen med skole og barnehage avgjørende for at vi får forebygget, avdekket og hjulpet barn som opplever vold og overgrep.

I 2012 ble det gjennomført en voldsmåling, hvor det kom fram at i løpet av den ene uken målingen foregikk, var det over 900 barn som ble utsatt for vold. Jens Grøgaard, tidligere klinikkisjef ved barneavdelingen ved Ullevål sykehus, gjorde for noen år tilbake et estimat i samarbeid med Rettsmedisinsk institutt. De anslo at mellom fem og ti barn dør hvert år av påførte skader. I to-fem av tilfellene er skadene påført av omsorgspersoner. Disse tallene sjokkerer oss alle og viser at det er viktig at vi handler raskt for å gjøre noe for disse barna.

De fleste barn går i barnehage eller på skole, noe som gjør disse arenaene til viktige steder for å oppdage barn som er ofre for vold og overgrep. Dessverre ser vi at kun litt over 5 pst. av bekymringsmeldingene til barnevernet kommer fra barnehagene. Jeg tror ikke at dette er fordi det ikke skjer vold mot barn som går i barnehagen, men kanskje fordi vi trenger å utruste barnehagelærere med kunnskap om hva de skal se etter, samtidig som barnehagelærere og lærere i skolen også må ta inn over seg at dette faktisk skjer også i deres barnehage eller skole. Mange har sagt før meg: Du må tro det for å se det. Da trengs det kompetanseøkning i alle ledd. Vi må sikre at barnehageansatte og lærere vet hva de skal se etter, og at det er enkelt for dem å ta kontakt med barnevernet for å diskutere sin bekymring og melde om det trengs. Vi må gjøre alle som jobber med barn, trygge på å gå inn i ubehagelige samtaler med foreldrene når de mistenker noe eller er urolige for barnets situasjon.

Det gjelder også ansatte i helsetjenestene. Det er viktig at leger og sykepleiere kan se forskjellen på hvilke blåmerker som kommer fra det å falle i trappa, og hvilke som kan komme av slag og vold. Når overgrepet er et faktum, er det viktig at vi har legenes spisskompetanse på undersøkelser av barn som er utsatt for overgrep, for å sikre bevis som kan sørge for straff.

Leger som kan utføre slike undersøkelser, er viktig for å hindre at barnet opplever å bli utsatt for et nytt overgrep, fordi helsepersonell ikke er kjent med vanlige ettervirkninger og hva man bør være oppmerksom på etter et overgrep eller vold.

Opprettelsen av barnehusene har vært et viktig steg mot å gi barn rettssikkerhet og tilrettelegge for at en rettsprosess kan gjøres mer på barnas premisser. Barnehusene har høy kompetanse om vold og overgrep mot barn og gjør en viktig jobb i avdekking – og også oppfølging – av barn og familier. Her er det voksne som har kompetanse i å snakke med barn, og som tør å tro det verste, slik at barn opplever at det er greit å dele erfaringer og tanker. Kompetansen som barnehusene har, må deles med andre instanser, og vi må styrke tilbudene, slik at alle barn som utsettes for vold og overgrep – uansett hvor de bor – får støtte i rettsprosessen og en god oppfølging i etterkant, enten gjennom barnehus eller av andre fagfolk med kompetanse om dette.

Det er helt avgjørende at barnevernet har nok ressurser til å ta tak i sakene på et tidlig tidspunkt, slik at vold og overgrep i hjemmet ikke får utvikle seg og pågå over lang tid – slik vi dessverre ser er tilfelle i mange saker. Av sakene som kommer til barnehusene, er syv av ti allerede barnevernssaker. I dag er barnevernet mange steder overarbeidet og har mange saker. Derfor kan resultatet bli at sakene blir liggende for lenge. Barnevernets oppgave er å beskytte barn mot nettopp vold og overgrep. Da må vi som politikere sørge for at de har det de trenger for å gjøre oppgaven, og gi hjelp til alle barn som trenger det. Barnevernet er vårt sikkerhetsnett som skal fange opp de familiene hvor barn ikke har det godt. I de tilfellene vi snakker om i dag, er det spesielt viktig at barnevernet får gjort jobben sin og har ansatte som vet hva de ser etter, og hvordan det skal håndteres. Barnevernsansatte må gis kunnskap og må utrustes for å gå inn i saker hvor man frykter det verste.

For å stoppe vold mot barn må vi løfte sammen og samarbeide, både vi politikere med ulike fagfelt og de som jobber med dette ute i felten. Dette må koordineres slik at oppgaver blir fulgt opp og innsatsen blir målrettet.

Jeg vil derfor spørre statsråden om regjeringen vil lage en handlingsplan – jeg vet det finnes mange handlingsplaner – mot vold og overgrep mot barn. Dette er spørsmålet som stilles og reises i denne interpellasjonen. Jeg ser fram til debatten.

Statsråd Solveig Horne [14:33:14]: Man tror det ikke før man ser det.

Det er uskyldige barn som blir utsatt for vold og overgrep – og til og med drept – av personer som skal gi dem trygghet og beskyttelse. Det er i grunnen uutholdelig å tenke på.

Det mest grunnleggende og aller viktigste for meg som barneminister er å beskytte barn. Barn skal ha gode og trygge liv. De aller fleste i vårt land har det, men både forskning og flere konkrete saker viser at dette ikke er hele bildet.

Jeg har lyst til å takke interpellanten for å løfte dette temaet. Før jeg går videre, har jeg lyst til å komme inn på en del ting.

En ny studie fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS, viser at omfanget av vold i nære relasjoner og voldtekt er stort. Selv om denne undersøkelsen ble gjennomført blant voksne mellom 18 og 75 år, viser den dessverre at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep starter i tidlig barnealder.

Det er viktig å huske at bak alle disse tallene, er det mennesker.

- Så mye som 30,2 pst. svarer at de har blitt utsatt for lugging, klyping, risting eller slag fra foreldre eller foresatte i barndommen.
- 5 pst. har opplevd alvorlig vold. Disse oppgir at de har blitt banket opp, sparket og eller slått med knyttet neve av sine egne foreldre.
- Hver tjuende kvinne og hver hundrede mann oppgir i denne undersøkelsen at de har blitt voldtatt ved bruk av makt eller trusler om skade, før de fylte 18 år.
- Én av ti kvinner og én av tretti menn rapporterte om

seksuell kontakt med en minst fem år eldre person før fylte 13 år.

- 4 pst. kvinner og 1,5 pst. menn hadde opplevd seksuell omgang før fylte 13 år. Det kalles seksuell omgang når den seksuelle kontakten innebar forsøkt eller gjennomført inntrengning i skjeden.
- Voldtekt og seksuell kontakt før 13 år ble hovedsakelig begått av personer som barna kjente.

Det disse tallene viser, og som interpellanten påpeker, er at vi har å gjøre med et stort problem. Det er et samfunnsproblem, og det er også et folkehelseproblem. Det er altfor mange barn og ungdom som utsettes for vold og overgrep – barn som får sin barndom ødelagt her og nå, og ikke minst ungdomstid og ofte voksenliv.

Det at så mange opplever vold og overgrep som barn, og ofte fra sine egne omsorgspersoner, kan vi som samfunn ikke tillate. Vi må hjelpe dem som rammes, og vi må forhindre at nye barn rammes. Krenkede barn blir syke voksne.

Derfor vil regjeringen styrke det forebyggende arbeidet. Tidlig innsats og samarbeid på tvers av ulike virksomheter må til. Barn, ungdom og deres foreldre skal møte et tilgjengelig tjenesteapparat Førskolelærere, lærere, helseøstre, ansatte på familievernkontor, politi, fastleger og barnevernet skal ha tilstrekkelig faglig skjønn til å oppdage og snakke med barn som ikke har det bra, og som bærer på vonde opplevelser. De skal ha mot til å handle. Tjenestene skal aktivt jobbe for å forebygge vold og seksuelle overgrep.

Jeg har lyst til å gi honnør til den forrige regjeringen, som la fram en strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, Barndommen kommer ikke i reprise. Strategien ble lansert av Stoltenberg II-regjeringen rett før den gikk av. Strategien inneholder 42 tiltak. Regjeringen følger nå opp planen, og arbeider med å videreutvikle dette feltet i løpet av denne stortingsperioden.

Som interpellanten var inne på, er dette et arbeid som foregår i flere departement. Sammen med kunnskapsministeren, justis- og beredskapsministeren og helse- og omsorgsministeren, som alle har et individuelt ansvar, arbeider jeg for å finne den beste og mest effektive måten å følge opp utfordringene og tiltakene som ligger i strategien. Om det vil ta form som en handlingsplan, har vi ennå ikke konkludert med. Men det som er helt sikkert, er at dette viktige arbeidet skal fortsette. Det er viktig at vi følger opp tiltakene på en god nok måte – at det ikke bare blir en handlingsplan fordi det er en handlingsplan.

Det er som sagt en rekke gode tiltak i strategien. Den står støtt på fire ben: Den skal forebygge, avdekke, behandle og utvikle forskning og kompetanse om barn som blir utsatt for vold og overgrep. Barn er mer utsatt enn voksne. De kan krenkes på så mange områder: på nett, i venneflokkene, av voksne de stoler på i fritiden, på skolen, av kjærester, av søsken – listen er dessverre lang.

I likhet med interpellanten er jeg utålmodig på dette området. For meg er det de konkrete resultatene som er det viktigste. Derfor har regjeringen innført følgende innsatspunkter for 2014:

1. Voksne som er i kontakt med barn i sitt daglige virke,

må lære å snakke med barn om vanskelige temaer. Både fagpersoner, barn selv og ulike ideelle organisasjoner har lenge etterlyst at barn må lære om vold og seksuelle overgrep på skolen, og at voksne må kunne møte barn som bærer på en vond hemmelighet. Derfor styrker vi kommuneansattes kompetanse – på tvers av tjenester – i å samtale med barn. Helse- og omsorgsministeren og jeg bevilger til sammen midler på ca. 4,9 mill. kr til denne kompetansehevingen. De regionale sentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging har fått i oppdrag å få på plass et tverrfaglig opplæringsprogram. Når dette er ferdig, er det fylkesmannen som skal administrere opplæring av ulike faggrupper i kommunene.

2. Vi har også igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom stiftelsen Alternativ til Vold og Bufdir – som er direktoratet – om å styrke kompetansen og øke behandlingsskapiteten for unge voldsutøvere og barn som er utsatt for overgrep i nære relasjoner. Hovedvekten av dette arbeidet vil bli lagt til familieverntjenesten, som er en høykompetent tjeneste med lav terskel.
3. I kommuneproposisjonen for 2014 har regjeringen også foreslått å styrke arbeidet med psykisk helse, rus og helsestasjons- og skolehelsetjenesten med 400 mill. kr. I tillegg har Helse- og omsorgsdepartementet lansert nye retningslinjer for svangerskapsomsorgen. Nå vil alle gravide rutinemessig bli spurt om vold og seksuelle overgrep. På den måten vil vi nå en stor gruppe av befolkningen.
4. Det siste innsatspunktet jeg vil nevne, er et tilbud til førstegangsfødende i risiko. I USA og i England bruker de et veldig godt dokumentert program som heter Nurse-Family Partnership. Det skal nå utprøves i Norge, og med det programmet vil også unge mødre og fedre som har kommet skjævt ut og sliter med sammensatte problemer, få tilbud om tett, langvarig og kvalifisert oppfølging fra spesialopplærte helseøstre. Hjelpen vil komme inn så tidlig som mulig i svangerskap og vare i flere år.

I tillegg trenger barn og unge oppdatert kunnskap om seksualitet og kropp, om fysisk og psykisk vold og om seksuelle overgrep. Kun ved å gi barn og unge slik kunnskap kan vi bidra til at de forstår hva som er uakseptabel atferd. De må selv gis mulighet til å sette ord på vanskelige opplevelser for å kunne si fra og få hjelp.

Jeg vil understreke at det er barnevernets ansvar å sørge for at barn og ungdom som lever med vold, får beskyttelse og oppfølging. Derfor er det kommunale barnevernet styrket gjennom flere år, og alvorlige saker skal selvfølgelig politianmeldes og følges opp i rettsapparatet.

Jeg har nevnt flere tiltak som er en oppfølging av den forrige regjeringens arbeid med strategien Barndommen kommer ikke i reprise. Dette blir et viktig arbeid som både justisministeren, helseministeren, kunnskapsministeren og jeg skal jobbe med. Jeg har nå i flere møter møtt både barnesykepleiere, barneleger, førskolelærere og helseøstre for å snakke med dem og forklare hva det er som er så klart i lovverket, hvilke viktige oppgaver de har med å se

de barna, og hvilken plikt de har til å melde fra. Men når vi da melder fra, må vi også sikre at de barna blir sett, at de barna får den hjelpen og den oppfølgingen som de har krav på. Vold og overgrep mot barn er et samfunnsproblem og et folkehelseproblem som vi må ta på største alvor. Det er uskyldige barn som krever at vi voksne setter dette høyt på dagsordenen, tar det på alvor og har gode tiltak som gjør at vi kan hjelpe dem.

Regjeringen vil intensivere arbeidet den forrige regjeringen startet. Målet er å forhindre at barn og unge utsettes for vold, seksuelle overgrep eller andre krenkelser. Barn og ungdom skal oppleve trygghet og omsorg i hjemmet. De skal kunne føle seg vel i sitt nærmiljø, i barnehagen og på skolen. Trygge barn blir også trygge voksne.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:43:41]: Jeg vil takke statsråden for svar. Jeg synes det er veldig godt å høre at regjeringen har planer om å gjøre noe, og at hun også har tatt et initiativ til å jobbe på tvers av departementene. Det tror jeg er en riktig vei å gå.

Jeg er klar over at det allerede finnes planer mot f.eks. vold i nære relasjoner, og den forrige barneministeren tok et veldig viktig initiativ som nå skal tas videre, om jeg forstår statsråden riktig. Dette er likevel et så viktig tema at jeg fortsatt vil si at en handlingsplan er nødvendig. Ja, vi har en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, men vold og overgrep mot barn er et område som trenger et eget fokus, som har egne utfordringer, og som krever egne løsninger og tiltak.

I en handlingsplan får vi løftet fram disse tiltakene, fordelt ansvar og forhåpentligvis også tidfestet gjennomføringen. Dette er viktig for å unngå at ansvaret pulveriseres, og at alle tenker at dette ligger på noen andres bord, og ikke på mitt. Så her må alle settes i sving, og da er det tydelig ansvarsfordeling som er viktig.

Bare for å peke på en del ting som jeg synes er viktig å ha med i en slik handlingsplan, hvis det er slik regjeringen kommer til å konkludere: I en handlingsplan bør tiltak som f.eks. kompetanseheving hos helsepersonell, lærere og barnehagelærere ligge, for å oppdage mer. Vi trenger flere leger med kompetanse på å undersøke barn, raskere undersøkelser og avhør – og i dette en styrking av barnehusene – bedre oppfølging av familier i risikogrupper, med opplæring i f.eks. hva som kan skade et barn, og veiledning i hvordan man oppdrar barn, og selvsagt også en styrking av barnevernet med både kompetanse og ressurser.

Igjen: Jeg vil takke statsråden for svaret. Jeg vil likevel våge den påstand at det er en handlingsplan vi burde få på plass, med en egen fokusering på barn, for her kreves det egne løsninger utover det som vi har liggende i dag.

Statsråd Solveig Horne [14:46:42]: Det er mange ting vi kan få gjort her. Det er flere planer. Det er en handlingsplan som justisministeren har det koordinerende ansvaret for, om vold i nære relasjoner, der barneministeren sitter på veldig mye av virkemidlene. Vi har en strategi som den forrige regjeringen la fram, med 42 tiltak som det er veldig viktig at vi får fulgt opp.

Vi hadde altså for en uke siden en samling med alle de departementene som er berørt av dette. Dette er et arbeid vi nå setter i gang – hvordan vi kan klare å konkretisere det viktige arbeidet med å følge opp den strategien. Og til om det vil bli en handlingsplan: Jeg hører at interpellanten er veldig klar på at det er det han ønsker, og det er et signal jeg selvfølgelig skal lytte til og ta med meg videre.

Jeg har også lyst til å si at denne regjeringen tar dette på største alvor, og vi var altså tre statsråder som fikk den rapporten fra NKVTS. Vi var to statsråder som fikk rapporten fra Barneombudet der de har gjort store undersøkelser om mangler for barn og unge innen helsesektoren, og vi er som sagt fire statsråder som tar dette arbeidet på alvor.

Det aller viktigste vi kan gjøre, er å gjøre dem som jobber der ute i kommunene, på helsestasjonene, i barnehagene, på skolene og ikke minst på sykehusene, i stand til å se de barna som trenger hjelp. Og ved at vi dermed gir kompetanse og kunnskap til dem som jobber der, tror jeg også vi vil avdekke mer. For disse barna har vi som voksne en plikt til å hjelpe og å se, og da skal vi gjøre det vi kan for å hjelpe dem når det blir avdekket.

Lene Vågslid (A) [14:48:37]: Eg vil starte med å takke interpellanten for å reise ein viktig interpellasjon, og eg delar mykje av det som interpellanten hadde med i hovudinnlegget sitt. Fleire gode og grundige handlingsplanar med både tiltak og ansvar for oppfylging, slik Bekkevold etterlyser, blei sette i verk av den førre regjeringa. Vald i nære relasjonar var òg veldig høgt prioritert av den førre regjeringa, og eg har store forventningar til den nye regjeringa og statsråd Horne på dette feltet.

I mai 2013 behandla Stortinget den fyrste stortingsmeldinga nokon gong om vald i nære relasjonar, og rett før den raud-grøne regjeringa gjekk av, kom det ein ny handlingsplan mot vald i nære relasjonar, som òg er veldig viktig, og som må fylgjast opp.

Eg er også einig med statsråden i at den barnestrategien som blei lagd fram, var god. Den arbeider me mykje med, òg i samarbeid med regjeringspartia, og det er veldig viktig for oss at han blir fylgd opp. Men for Arbeiderpartiets del kan me godt vere med på ein eigen handlingsplan, men det er òg veldig viktig å fylgje opp det som me allereie har.

Så må me ha eit godt grunnlag å lage tiltak på. Ein er nøydd til å ha eit godt innhald, basert på treffsikre tiltak, slik at me hjelper ungane og brukar pengane på rett plass.

Arbeidarpartiet meiner òg at den planlagde omfangsundersøkinga, som regjeringa kutta midlane til, burde ha vore sett i gong. Me føreslår dette i vårt representantforslag om styrking av barnehusa, som me skal behandle her den 10. juni.

For å kunne setje i verk dei rette og beste tiltaka – både førebyggjande og akutt og behandlande – for barn og unge som er utsette for vald og overgrep, veit me at me treng meir kunnskap. Eg har gjenteke dette fleire gonger i debattar i Stortinget det siste året, og eg meiner dette er sentralt òg for å kunne lage ein god plan, som Bekkevold etterlyser. Dessverre blei desse pengane fjerna av regjeringa og deira samarbeidspartnarar. Gjennom å prioritere ned meir kunnskap på dette området, risikerer me at det blir sett i verk

tiltak mot valdsutsette barn som ikkje er treffsikre nok, og når me veit kor viktig det er med betre og breiare forskning på dette området, er det beklageleg at midlane blei kutta. Eg har berre lyst til å minne om i denne debatten i dag, at det var eit samla storting som for eitt år sidan bad om meir kunnskap og betre statistikk for valdsutsette barn, og det var ein samla justiskomité. Eg håpar at me nå som Arbeidarpartiet fremjar dette forslaget på nytt i barnehusforslaget, kjem til å få støtte for det i Stortinget.

Så er det veldig viktig å nemne barnehusa i debatten, slik både interpellanten og statsråden gjer. Der er det òg no forslag i Stortinget frå Arbeidarpartiet om å gjere bruken av barnehusa obligatorisk for alle barn som er under 18 år, styrkje kapasiteten og ikkje minst greie ut mogleheita for å få fleire legar med sosialpediatrisk kompetanse. Dette veit me er viktig, og dette håpar me òg på å få brei tilslutning til i Stortinget.

Eg skal til Bergen i morgon og besøke barnehuset der. Eg har besøkt fleire barnehus i landet til no. Dei gjer ein utruleg viktig jobb og har ein kompetanse og eit tilbod som alle barn under 18 år i dette landet må få tilgang til.

Til slutt vil eg snakke litt om lokale handlingsplanar. Eg er veldig oppteken av at me får alle kommunar i dette landet til å etablere gode lokale handlingsplanar. Eg trur veldig på at ved å bevisstgjere lokalpolitikarane på det ansvaret som ligg i kommunane, vil me kunne førebyggje mykje betre.

Når det gjeld det som Bekkevold tek opp om den tverrsektorielle innsatsen, så er dette òg kjempeviktig lokalt. Eg har lyst til å vise til Bekkevolds eigen kommune, Skien, som har etablert gode lokale handlingsplanar mot vald i nære relasjonar. Det får sektorane til å samarbeide på tiltakssida. Den evaluerer og gjer opp status for å førebyggje betre for alle ungane i Skien kommune. Og dette veit me er viktig, for eg har møtt nokon ordførarar – eg skal ikkje si kven – som ikkje trur at det er eit stort problem med vald i nære relasjonar i deira kommune. Det er i beste fall kanskje ein litt naiv tilnærming. Eg trur me veit betre i dag, og eg har lyst til å nemne det i debatten i dag, at dette er noko eg håpar at regjeringa vil fortsetje å snakke om. Førre regjering, og nåverande regjering, har utarbeidd veldig gode nasjonale veileदारar for kommunane, som bør brukast. Det er i kommunane folk bur og ungane er, og gjennom samarbeid mellom barnehage, skule, helsevesen, politi osv. kan ein gjere mykje meir på dette området.

Mette Tønder (H) [14:54:00]: Vi diskuterer en mørk side av samfunnet i dag, et tema jeg så gjerne skulle slippe å snakke om, slippe å mene noe om, slippe å vite noe om. Det skjærer i hjertet når jeg åpner en avis og ser en ny sak om et barn som er blitt mishandlet og drept, et barn ingen så, og ingen ante at hadde det grusomt.

En av de verste, men også en av de beste, utstillingene jeg har sett, er «Hvis klær kunne fortelle». En av plakaterne viser et bilde av en liten gutt med teksten: Han er god til å skjule følelsene sine, han vet de provoserer. Han er god til å gjøre kroppen slapp, det hjelper når pappa går løs på ham. Han er god til å beskytte hodet når han blir kastet i gulvet. Jeg kunne ha lagt til: Alt dette, alle disse evnene, tar

han også med seg ut i verden, hvor andre ser ham – helse-søster, barnehagemedarbeidere, naboer. Men hvem tror det kan være sant? Hvem ser fordi de tror det, og sier ifra, så han kan få hjelp?

I Dagsavisen for noen dager siden kunne vi lese om en tøff dame som jobbet i barnehage, og hun fortalte sin historie. Hun hadde meldt ifra til barnevernet om flere saker og etterlyste at flere måtte gjøre det samme.

Siri Helen Søderberg, tidligere lærer, fortalte om sin «Christoffer-sak» til VG for en tid tilbake: En litt gutt som det heldigvis endte bra for. Grunnen til det? Jo, en ung lærer turte å stille spørsmålet til gutten som alltid sto alene i skolegården, og som fulgte opp når svaret viste seg å være mye verre enn ventet: Hvorfor står du her? Fordi jeg er redd for at pappa skal drepe storebroren min.

Barnehager og skoler er blant de institusjoner som har lovpålagt meldeplikt, men som det sto skrevet i et innlegg: Institusjoner melder ikke. Det er det mennesker som gjør. Altså må vi som medmennesker ta den belastningen det er å si ifra hvis vi er bekymret.

Jeg synes det er svært bra at interpellanten løfter dette vanskelige spørsmålet. Det er viktig at alle krefter jobber sammen for å se, hjelpe og forhindre at barn blir utsatt for vold og overgrep. Derfor er det gledelig at vi i den siste tiden nå har sett partiledere og statsråder løfte dette temaet. Alle partilederne fra samarbeidspartiene hadde et stort møte om vold i nære relasjoner for en tid tilbake. Statsråden har i dag fortalt oss om alt arbeidet som gjøres i regjeringen, og helseministeren og justisministeren har kommentert – og presisert – viktigheten av god bevissikring og raske domstolsavhør av barn.

Dette temaet er noe av det viktigste vi kan jobbe med som politikere. Vi må tørre å se, tørre å tro, og så må vi jobbe sammen for å forhindre at barn må oppleve dette.

Terje Breivik (V) [14:57:08]: Først vil eg takka interpellanten Bekkevold for å løfta eit veldig viktig tema. Eg vil òg gje honnør til ministeren for mykje av det ho har sagt til no, og ikkje minst for måten ho har sagt det på. Ho har utvilsamt eit ekte engasjement.

Det er liten tvil om at det trengst ein særskild innsats for å kjempa mot vald og seksuelle overgrep mot barn. Det har vore utarbeidd fleire handlingsplanar mot vald i nære relasjonar i nyare tid, men i dette arbeidet har det til no vore mest fokus på vaksne, mens barna i regelen har vorte gløymde.

Heldigvis har me vorte flinkare til å sjå barna, og me veit meir i dag om kor stor skade barn tek av å leva med vald og overgrep og den dei er vitne til. Den kunnskapen gjer at me er nøydde til å intensivera satsinga på mange område for å kjempa mot denne alvorlege kriminaliteten.

Dei fleste overgrep og vald mot barn skjer i heimen, av ein som barnet kjenner og har tillit til. Ein kan spørja seg kor barn skal vera trygge, når det ikkje er tilfelle i eigen heim.

Langtidseffektane av å leva i ein slik traumetilstand er dramatisk for det enkelte barn. I tillegg er det òg samfunnsøkonomisk svært kostbart ikkje å kjempa imot vald og overgrep på eit så tidlig stadium som mogelig. Omfan-

get er stort, truleg mykje større enn det vi klarar å ta inn over oss. Enkeltstudiar antyder at minimum 5 pst. – kanskje så mykje som 10 pst. – av barn er utsette for direkte grov vald og overgrep i familien, og det er mange fleire når du reknar med dei som er vitne til det same. Tala er usikre på grunn av mørketall og manglande openheit, og dei stig kraftig om me òg tek med i statistikken barn og unge som opplever krenkingar av mindre alvorleg karakter.

Me har utvilsamt ein stor jobb å gjera, og dette er ein kamp som me må kjempa på mange felt. Det er ingen «quick fix». Ein god og gjennomarbeidd handlingsplan kan utvilsamt vera eit viktig, sentralt tiltak.

Det er eit stort behov for auka kunnskap om vald og overgrep i fleire sektorar. Det er behov for traumebevisst omsorg for barn på alle nivå – i barnehage, skule, helsestasjonar, barnehus, barnevernstenesta og andre offentlege instansar. Kanskje særleg helsestasjonane er i ei særstilling når det gjeld tidleg førebygging. Med den høge tilliten dei har, og nettopp med lavterskeltilbodet, kan og bør dei gje fleire frivillige tilbod – om familierettleiing, rådgjeving, støttegrupper osv. Dei kan òg visa vidare til andre delar av hjelpeapparatet.

Venstre har lenge meint at det er nødvendig med ein nasjonal opptrappingsplan for helsestasjonane. Me ønskjer òg eit styrkt familievern, for rask hjelp til familiar som slit, er viktig og kan ha god førebyggande effekt.

Barnehagane er òg ein viktig arena for å oppdaga små barn som opplever vald og overgrep.

Når me hjelper dei vaksne, hjelper me ungene. Mange foreldre har problematikk knytt til rus og psykiske lidingar, noko som igjen kan gå ut over ungene. Me treng derfor fleire behandlingsslassar innafor psykisk helsevern og rus. Me treng meir openheit, betre informasjon, fleire kommunepsykologar osv. Lista kan gjerast svært lang.

Det er ikkje tvil om at det trengst ei styrka satsing på kampen mot vald og overgrep mot barn. Ein eigen handlingsplan, som primært rettar seg mot vald og overgrep mot barn og unge, kan vera eit viktig bidrag i det arbeidet som me alle har eit ansvar for å lukkast med.

Karin Andersen (SV) [15:01:30]: Vold mot barn er grov kriminalitet. Det har jeg et behov for å si, fordi det i veldig mange år ikke ble ansett for å være det. Det har liksom vært lov å banke både kjerring og unger. Vi vet også at kvinner utøver vold mot barn.

Vi vet også hvor skadelig vold er. Selvfølgelig skjønner alle at vold mot barn er skadelig, men vi vet også at barn som opplever å være vitne til vold, får stor skade av det – skade som de bærer med seg hele livet. Det var derfor den forrige regjeringen la så stort alvor i dette arbeidet: Vi la fram flere handlingsplaner, vi styrket barnevernet, og vi la også fram strategien Barndommen kommer ikke i repri-se, som statsråden viste til, og som jeg er veldig glad for at de sier at de skal følge opp.

Da er det viktig at vi ikke kutter i de tiltakene som skal lære ansatte å se på barn, med de riktige brillene på, forstå hva man ser, orke å ta inn over seg hva man ser og skjønne hva man skal gjøre når man møter barn. Sjøl har jeg jobbet i barnehage uten å ha den kompetansen, så jeg vet litt om

hvordan det er å stå som en litt hjelpeløs tilskuer og kanskje heller ikke få hjelp av barnevernet når man ber om det.

Nyere undersøkelser viser hvor stort omfang dette har, og derfor er dette et av de alvorligste samfunnsproblemene vi har i Norge i dag. Vi har faktisk ikke fått bukt med dette.

Vold og overgrep må tales i hjel – ikke ties i hjel. En må bryte skammen, og noen av dem som kan få barn i tale, er helsesøstre. Derfor er jeg glad for at man sier at man vil sikre det framover, for vi la inn 180 mill. kr i våre siste budsjetter, men det som vi så, var at det ikke var så lett å se spor etter disse pengene i kommunene. Derfor må penger øremerkes hvis vi mener at de skal til barna. Det må vi gjøre, for det er kanskje det en del av disse barna kan gå for å si fra om at de har problemer.

Jeg vil også minne om Vennligst forstyr!-kampanjen, som Redd Barna har. Den må styrkes og støttes. Den er veldig viktig for det samarbeidet som må være på dette området.

Jeg vil også understreke at meldeplikten står over taushetsplikten. Det må vi alle sammen si. Jeg hørte en statssekretær som klusset med det, i en radiodebatt for ikke lenge siden. Det må ikke forekomme.

Men det må også være sånn at når man anmelder, må politiet ta tak i det. Aftenposten viste i går hvordan politiet i mitt hjemfylke ikke tar tak i saker som gjelder familievoldssaker, som det heter, der barn også er involvert. På tross av at Stortinget enstemmig har sagt at dette skal prioriteres av politiet, skjer det altså ikke, og saker blir liggende i ett og to år. Hva i all verden utsettes disse barna, som enten utsettes for vold, eller som lever i et miljø hvor det er vold, for da? Vi vet at dette skader dem.

Her har også justisministeren et meget stort ansvar for å se hva man skal gjøre når dette faktisk ikke blir prioritert – på tross av enstemmighet om dette i mange år.

Statsråden sier at man må klare å prioritere, og at man skal prioritere dette når man følger opp. Ja, da må man prioritere det livsviktige: vern mot vold og en barndom som kan skade en for hele livet.

Statsråden sier at hun er utålmodig, og så forteller hun at det var fire statsråder samlet da man tok imot en rapport osv. Ja, men jeg regner med at hele regjeringen og alle statsrådene var samlet da de drøftet og la fram f.eks. revidert nasjonalbudsjett. I revidert nasjonalbudsjett finner vi at de hadde mulighet til å spa fram 100 mill. kr til mer taxfree-handel, altså mer billig sprit til folk, og 100 mill. kr til små båtmotorer, sånn at de skal bli billigere. Men hvor de små, redde ungene var, vet jeg ikke.

Det er ved sånne korsveger man prioriterer – ikke når man tar imot en rapport, eller når man holder en pressekonferanse og sier at dette er viktig osv. Det er også viktig, men det er pengene som råder, og her trengs det mer penger. Det er dette området som må prioriteres, for det er livsviktig.

Rigmor Aasrud (A) [15:06:47]: Det er ikke tvil om at det er et viktig tema som debatteres her i dag, og jeg takker interpellanten, Bekkevold, for å ha reist en vanskelig, men viktig problemstilling.

Det er for mange barn som opplever en svært krevende

hverdag. Det er det viktig at vi tar på alvor. Å debattere saken i Stortinget betyr kanskje ikke så mye i øyeblikket, men det kan i hvert fall være med på å sette fokus på et viktig tema og gjøre at flere blir oppmerksomme på noe av det vi ser.

Jeg tror en av de viktigste tingene vi har for å kunne lage gode ordninger som motvirker at barn utsettes for vold, er at det er et tilstrekkelig tjenestetilbud ute i kommunesektoren. Gjennom gode helsestasjoner, gode fritidsklubber, miljøarbeidere i skoler og barnehager går det an å se de ungene som har behov for hjelp.

Det er viktig at det er tjenester som barnefamilier bruker, sånn at det er mulig å avdekke vold mot barn. I den forbindelse kunne det være interessant å høre statsråden reflektere litt rundt hvilke arenaer som er de viktige for å kunne avdekke at små unger mishandles. Jeg tror barnehager er svaret.

Det er veldig mange som etterlyser oppfølging av bekymringsmeldingene vi ser. Hva skjer med bekymringsmeldingen når den er sendt inn til noen? Det ble satt i gang et program for å undersøke hvordan man fulgte opp bekymringsmeldingene, og derfor synes jeg det blir veldig feil at midlene til det programmet har blitt redusert betraktelig, for det var et viktig virkemiddel, som kunne bidra til at vi forsikret oss om at de bekymringsmeldingene som kommer inn, faktisk blir tatt på alvor og fulgt opp.

Jeg skulle ønske at vi ikke behøvde å tro når det gjelder omfanget av vold mot barn. Derfor er det viktig at vi får gjennomført den omfangsundersøkelsen, sånn at vi får vite noe mer om hva det dreier seg om, og sånn at det blir lettere å porsjonere ut hjelpetiltakene.

Jeg er glad for at statsråden bekrefter at programmet som handlet om å snakke med barn for å avdekke vold, og som ble satt i gang i forrige periode, videreføres. I denne sammenhengen er det da grunn til å spørre: Når programmet er videreført, men pengestøtten er kuttet – hvilke tiltak innenfor statsrådets portefølje er da fjernet for å få plass til nettopp det?

Vi hadde også en god debatt i forrige sak, som for så vidt berørte det samme temaet. Statsråden hadde en interessant opplysning av hvilke tiltak som nå er satt i gang på barnevernsområdet i løpet av hennes tid i kontorene. Jeg må bare minne statsråden om at hun glemte en ganske viktig sak, som jo dessverre teller den andre veien. Det er kuttet som regjeringen gjorde i tiltak når det gjelder enslige mindreårige asylsøkere; det at kommunene nå får refundert bare 80 pst. og ikke 100 pst. av utgiftene. Det betyr at det blir vanskeligere for det kommunale barnevernet å sette i gang tiltak på andre områder. Det synes vi er sterkt beklagelig.

Morten Stordalen (FrP) [15:10:40]: Jeg vil også takke interpellanten for en viktig debatt om et viktig tema. Når interpellanten viser til voldsmålingen utført i 2012, hvor det framkommer at mer enn 900 barn og unge var utsatt for vold, sier det noe om at omfanget er så stort at vi knapt kan tro det.

Planer kan være vel og bra, men som statsråden også er inne på, er det rett og slett handling og resultater som er det

aller viktigste. Jeg sier ikke det at man ikke skal ha noen planer, for planer er bra, men vi må ikke lage så mange planer at vi ikke kan gjennomføre dem. Jeg er glad for at statsråden viser til Stoltenberg-regjeringens Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom for 2014–2017, som inneholder mye bra som bør følges opp, noe statsråden også understreker i sitt innlegg.

Vold og overgrep mot barn er noe som rører ved følelser i oss alle. Det er viktig at vi holder fokus på å bekjempe det. Vi husker alle Christoffer-saken – i hvert fall jeg – fra min nabokommune. Da hørte og leste man en historie om hvordan det kan gå fordi man ikke samarbeidet tverrsektorielt og ikke varslet. Da vi i forrige periode hadde en utstilling i tunnelen her på huset, tror jeg det gjorde noe med mange av oss. Da fikk man et bilde av hvor alvorlig det er. Da fikk man se små, uskyldige mennesker som kunne vært reddet dersom det hadde vært samarbeidet nok tverrsektorielt, også i kommunene.

Jeg ønsker også å løfte fram at når regjeringen løfter det opp og ønsker å jobbe med dette tverrdepartementalt, sier det noe om at man løfter fokus og ser viktigheten av det. Det er vår oppgave å sørge for at også kommunene har det verktøyet, at også de må jobbe tverrsektorielt. Da representanten fra Arbeiderpartiet sto på talerstolen, refererte hun til sin hjemkommune, Skien i Telemark, hvor man jobber slik, og det gjør man i en rekke kommuner, men man må vise til «best practice». Andre kommuner bør også se og lære at det lønner seg å samarbeide. Det lønner seg å jobbe på tvers til det beste for barn og ungdom. Det gjelder selvfølgelig de sektorer som møter barn og ungdom, for at nettopp de varsler, jobber sammen og ikke har tette skott. For det er ingen tvil om at det i altfor mange år har vært tette skott mellom ulike sektorer. Man har på en måte jobbet med sitt og tenkt at det ikke er ens eget område. Jeg nevner Christoffer-saken nettopp fordi man ikke gjorde det der. Alle visste noe, men ingen sa noe. Det må ikke skje igjen. Det er klart at i sektorer der det er mennesker, kan det gjøres feil. Det skjønner vi alle, men vi må for all del unngå en ny Christoffer-sak.

Igjen takk til interpellanten Bekkevold for å løfte en viktig debatt og et viktig tema. Jeg er helt sikker på at vi kommer til å diskutere dette mer i denne salen framover. Jeg ser fram til å samarbeide, og jeg tror alle partier har en intensjon om å forebygge i størst mulig grad.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:14:17]: Jeg vil også få lov til å takke interpellanten for en veldig viktig interpellasjon og for en viktig og god debatt i Stortinget. Som representant fra justiskomiteen er jeg glad for at denne debatten er så sentral også i familiekomiteen, fordi altfor mange barn opplever dessverre overgrep.

Christoffer-saken er nevnt. Alvdal-saken er en annen. Vi leser i dag en rystende kommentar om en sak i Eidsivating lagmannsrett der to foreldre er tiltalt for så grove overgrep at det gjør vondt. Dessverre finnes det altså mennesker som er i stand til å gjøre så vonde ting mot barn og mot sine egne barn. I denne saken, som står omtalt i dag, klarte verken skole eller barnevern å gripe inn på et tidlig tidspunkt, og det er uholdbart. Det er kjempeviktig at de

ansatte har kompetanse for å avdekke slike forhold, og vi må – som det blir sagt – få ut mer kunnskap og mer kompetanse sånn at en kan avdekke sånne tilfeller. Det er bedre å si fra en gang for mye – og det gjelder oss alle – enn en gang for lite.

Derfor er det – som flere her har brukt taletid på – forebygging som er det avgjørende, og det er absolutt mer vi kan gjøre. Vi som sitter i justiskomiteen, ser sakene etter at de har kommet fram og blitt avdekket, og der er det også mer vi kan gjøre. Jeg er glad for de signalene som har kommet fra regjeringa og senest i dag fra justiskomiteen, som andre òg har snakket om, om barnehus og den enorme kompetansen de har, knyttet til hvordan man kan avdekke, hvordan man kan sikre bevis, hvordan man kan få et best mulig avhør for å få domfelt, og det henger jo sammen. For klarer man å få dømt flere for overgrep og vold, er det for det første flere som blir tatt, og i den forstand vil det være skremmende, og man vil også sikre at de ungene kommer ut av familiene.

Andre har vært inne på artikkelen i Aftenposten i dag og for så vidt også artikkelen som sto i går. I går var det en sak om at antallet saker som har ligget lenge, eller lenger enn 12 måneder uten avgjørelse, har økt kraftig. Forklaringene går mye ut på at man har fokusert for mye på beredskap. Jeg skal ikke si at ikke beredskap er viktig, men det må ikke gå på bekostning av de svakeste, nemlig ungene. Som det ble vist til i går, kommer det fram i en rapport etter en inspeksjon i Hedmark, at et politidistrikt per 1. desember i 2013 hadde 449 såkalte ikke påtaleavgjorte saker som var eldre enn 12 måneder. Omkring 50 av sakene knyttet seg til prioriterte saksområder som familievold og sedelighet. Det er altså barna som taper i rettssystemet.

Vi vet at vold i nære relasjoner koster samfunnet 4,5 mrd. kr–6 mrd. kr årlig. Det er tre–fire ganger mer enn styrkinga til samferdsel som kom i tilleggsproposisjonen for inneværende år. Det er enorme summer, og det bør, som flere har vært inne på, prioriteres enda høyere. Jeg er glad for at justiskomiteen i dag enstemmig har signalisert at den ønsker å gjøre det. Signalene fra barne- og likestillingsministeren er også at dette har høy prioritet.

Så til et annet poeng. Høsten 2013 kom det fram at en familievoldssak ble henlagt i sju av ti tilfeller på grunn av bevisets stilling. Det er urovekkende høye tall. Rettssikkerheten til utsatte ofre er lav. Hvert politidistrikt skal i dag ha en familievoldkoordinator, men vi har sett tidligere rapporter – fra 2012 – som viste at de i liten grad brukes fullt ut i det arbeidet. Det viser også at prioriteringen til politidistriktene er helt avgjørende for om man lykkes. Vi kan vedta noe her, men det må følges opp ute. Vi ser også at det fra politidistrikt til politidistrikt er stor variasjon i tallene fra barnehusene. Barnehusene gjør en enormt viktig jobb, men de er avhengig av at sakene kommer fra politiet så raskt som mulig, at ungene kommer inn, at det blir tatt avhør, og at det blir foretatt legeundersøkelser for å avdekke bevis så tidlig som mulig. Da blir det også bedre bevis, som kan sikre flere domfellelser.

Det er mye bra som skjer, men vi er i en veldig krevende situasjon der det fortsatt er mye å ta tak i. Det er fortsatt lenge til dommeravhørene blir tatt innenfor den lovpålagte

fristen. Derfor er jeg glad for det fokuset som kommer her fra interpellanten og fra statsråden, og håper at både familiekomiteen og justiskomiteen kan jobbe sammen for bedre rettssikkerhet for barn.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:19:33]: Det er så mange barn som går rundt og er redde. De er redde hele tiden. De er redde små barn som frykter det som skulle være den tryggeste arenaen de kunne befinne seg på, nemlig hjemmet og omsorgspersonene der. Det må vi ta på alvor.

Så hører jeg representanten Stordalen si at planer er én ting, men vi vil ha handling. Det er nettopp det som er poenget med en handlingsplan. Derfor står jeg fortsatt fast på at vi bør ha en handlingsplan som fokuserer på barn. Her kreves det egne løsninger, her kreves det egne svar. Det finnes så mange redde barn, og de fortjener at vi gjør alt vi kan gjøre for dem. Barn fortjener det beste de kan få.

Derfor er jeg glad for at så mange deltok i denne debatten – at de fleste var her og uttrykte mye av den samme viljen. Jeg håper som sagt at dette ikke bare blir ord, men at det fører til handling. En handlingsplan står ikke i veien for det, snarere tvert imot. Det er det som er poenget med en handlingsplan.

Jeg vil takke statsråden for de svarene hun har gitt og for det fokuset hun har på dette området. Jeg vet at hun også i forrige periode – da hun satt i familie- og kulturkomiteen – fokuserte på dette, og at hun tar det med seg inn i det arbeidet hun har nå. Jeg er også veldig glad for at man tenker tverrsektorielt, for det må vi gjøre i en sak som dette. Dette handler om helse, justis, familie, skole og barnehage. Derfor må vi ha tiltak som gjør at vi ser på tvers av disse sektorene.

Jeg tror nok at vi vil få flere anledninger til å diskutere dette. Kristelig Folkeparti skal iallfall følge nøye med på hva regjeringen leverer, og vi er svært utålmodige etter å få til noe som gjør at vi kan se alle disse små redde barna.

Statsråd Solveig Horne [15:22:36]: Jeg vil også takke for en god debatt.

Jeg skal oppklare et par ting, for jeg hører at kritikerne er veldig opptatt av at regjeringen kutter i midlene til omfangsundersøkelsen og opplæringen i å snakke med barn.

Vi hadde noen få uker på å sette vårt preg på Stoltenberg II-regjeringens budsjett. Det som var viktig for meg, var å iverksette direkte og konkrete tiltak for det vi allerede har stor kunnskap om.

Det er viktig å få fram her at jeg ikke har glemt at både Fremskrittspartiet og Høyre var veldig klare på at vi ønsket en slik omfangsundersøkelse. Samtidig er det noen etiske dilemmaer. Vi vet at den rapporten vi fikk fra NKTVS i vinter, har gjort undersøkelser om voksne. Den viser det at dette var overgrep som ble gjort da de var små barn.

Samtidig er det noen dilemmaer. Hvis man skal undersøke og snakke med barn i dag, må man ha samtykke fra foresatte. Derfor har jeg bedt direktoratet om å utrede de begrensningene i regelverket som gjelder innhenting av data direkte fra mindreårige. Skal vi få til en slik omfangsundersøkelse for å spørre barna, må vi se på hvordan vi

skal få de opplysningene fra barna. Jeg kan forsikre om at dette er et arbeid som skal videreføres.

Vi har vært inne på at man ikke tror det før man ser det. Kanskje er det slik at man ikke tror at noen er overfalt. Det er så viktig at man må tro det før man ser det. Vi har vært inne på om man skal lage handlingsplaner. Det er mange handlingsplaner, det er fine strategier og mange konkrete oppfølgingspunkter som vi er tverrpolitisk enige om at vi er nødt til å utføre.

Jeg har vært både i justiskomiteen og familiekomiteen, og sitter nå med mye av dette ansvaret. Jeg vet hvor skoen trykker. Derfor er det viktig å få oss ut av denne salen til dem som jobber med dette til daglig. Det er helsestasjoner, de som jobber i barnehager og på skolene, barnesykepleiere og barnelegene som møter familiene og kanskje ikke tror det de ser. Derfor er det viktig å gi disse kompetanse, slik at de kan melde fra, for alle har en plikt til å melde fra når de ser barn som blir utsatt for vold og overgrep. Da må vi ha hjelpetiltak som gjør at vi kan hjelpe disse barna. Derfor har vi styrket skolens rolle i det forebyggende arbeidet når det gjelder vold, som kompetansemål for opplæring i grunnskolen og i videregående opplæring. Foreldreveiledningen er en ny tilskuddsordning i kommunene fra 2014. Det er behandling i regi av familievernet, hjelp til barn som er utsatt for vold og unge voldsutøvere. Vi ønsker også å følge opp flere tiltak som Stoltenberg II-regjeringen har lagt opp til i den strategien.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er avsluttet.

Sak nr. 6 [15:25:45]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om oppheving av bokloven (Innst. 181 L (2013–2014), jf. Prop. 33 L (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og fem replikker med svar etter medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Første taler er representanten Arild Grande som får ordet på vegne av ordfører for saken, representanten Jorid Holstad Nordmelan.

Arild Grande (A) [15:26:29]: Den 26. april 2013 fremmet regjeringen Stoltenberg II den historiske bokloven. Den ble vedtatt av Stortinget og sanksjonert 21. juni 2013, men er ikke trådt i kraft. Utgangspunktet for denne saken er Prop. 33 L for 2013–2014, hvor regjeringen altså foreslår at denne bokloven oppheves.

Det var mange gode grunner til at vi så behovet for en egen boklov for å sikre like rammevilkår og forutsigbar-

het for bokbransjen og våre forfattere. Hovedformålet i litteraturpolitikken har vært kvalitet, bredde og tilgjengelighet. Å legge til rette for at et mangfold av forfattere kan skrive god litteratur som dekker et mangfold av temaer og genrer og at litteraturen er godt tilgjengelig for lesere over hele landet, var den overordnede målsettingen med å ha en boklov.

For det første ivaretok bokloven forfatterens interesser – gjennom fastpris, som sikrer at forlagene kan satse på debutanter og forfattere uten kanskje det helt store bestselgerpotensialet og gjennom ordninger som litteraturabonnementer. Videre sikret normalkontraktene et godt arbeid overfor særlig debutantene.

Vi ivaretok også lesernes interesser ved å sikre en reell valgmulighet mellom et mangfold av titler og at man har høy kvalitet på bøkene. Da er det viktig at man har tilgjengelighet over hele landet. Særlig studenter var en gruppe som ville nytt godt av bokloven.

Vi ivaretok også interessene til små og mellomstore aktører ved at man fikk likere konkurransevilkår. Det omfattet også aktører som fram til da sto utenfor bokavtalen, som representerer ca. 16 pst. av totalomsetningen av bøker. Det ivaretok arbeidet for å sikre en god overgang og framgang for e-bøkene.

Bokbransjen og norske forfattere opererer i et svært krevende marked. Det har også komiteen tatt inn over seg. En samlet komité skriver:

«Komiteen mener det er vesentlig for ivaretagelsen av norsk litteratur og språk i fremtiden at bokbransjens aktører makter å gjennomføre en god overgang til en situasjon der digital produksjon og distribusjon vil være mer dominerende enn tilfellet er i dag. Dette fordrer en dynamikk i bransjen preget av omstillingsevne, økonomisk bærekraft og innovasjon.»

Det er jo nettopp dette som fordrer forutsigbarhet og like konkurransevilkår.

Flertallet har på sin side en ensidig tro på at det er mer konkurranse som skal til for at bransjen og forfatterne kan ta nye steg. Men resultatet av mer konkurranse og uforutsigbarhet i Norge og den norske bransjen kan bli at det blir tøffere for norske forfattere og norsk bokbransje nettopp i møte med den internasjonale, stadig tøffere konkurransen.

Så har vi registrert at Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen den 20. mars i år ble enige om innholdet i en ny bokavtale. Det er bra at bransjen på den måten går sammen og sikrer muligheten for en viss forutsigbarhet. Men vi mener fortsatt at en boklov ville vært bedre egnet for å sikre forutsigbarhet og like konkurransevilkår – og ikke minst at dette omfatter alle aktører. Det er vi ikke alene om å mene. En rekke europeiske land har gått i samme retning. Nettopp for å sikre viktige hensyn som språk, litteratur og at man har en bokbransje som kan styrke seg i møte med internasjonale aktører, har man gått i retning av en boklov.

Vi vil i debatten komme tilbake til utfordringer til statsråden med tanke på hva hun vil foreta seg dersom bokavtalen møter hindringer i forbindelse med ESAs gjennomgang.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [15:31:49]: Frihet er et veldig sentralt begrep i kulturpolitikken til Høyre. De som i dag – som representanten Grande også var inne på – står utenfor den eksisterende bokavtalen, har valgt å gjøre det frivillig. Det er nær 20 pst., og det er alle typer forlag – små forlag, store forlag, enkeltpersonforetak – men de har uansett av ulike grunner valgt å stå utenfor avtalen som gjelder i dag. På hvilken måte tenker Grande at de vil få det bedre ved å tvinges inn under en boklov?

Arild Grande (A) [15:32:24]: Ja, selv om det kan være mange små og enkeltstående aktører, er det en stor del av bokbransjen, som jeg var inne på i mitt innlegg. Cirka 16 pst. av totalomsetningen har skjedd i en del av bransjen som har stått utenfor avtalen.

Så har vi også registrert at enkelte av disse aktørene nå faktisk skulle ønske at regjeringen ønsket å gå for boklov. De så svakheter ved bokavtalen, men skulle gjerne ha vært omfattet av det som man kan kalle likere konkurransevilkår, som vi la opp til i bokloven. Både de som er innenfor bokavtalen i dag, og de aktørene som står utenfor, tror jeg ville ha vært sikret langt mer forutsigbarhet enn det vi ser man får med en avtale, hvis man hadde hatt en lov.

Utfordringen blir: Hva skjer hvis det er flere, stadig flere, aktører som velger å trekke seg fra avtalen? Da vil hele dette systemet vannes ut, og det vil kunne representere en stor utfordring for bransjen totalt sett.

Ib Thomsen (FrP) [15:33:32]: Jeg forstår på representanten at en ny lov – og ikke minst lover – er saliggjørende for det meste her. Bokloven er så viktig at den blir innført for den norske litteratur, for da kan man utgi smal litteratur. Da har jeg noen spørsmål til representanten: Hva er definisjonen på smal litteratur? Hva er det han ønsker å sikre i den forbindelse – om han bare kan si noe om det? Og hva er det med denne bokloven som gjør den så fantastisk, og hvilke andre bransjer ser han bør ha en fastprisordning som bokbransjen, når den er så saliggjørende? Det var to konkrete spørsmål.

Arild Grande (A) [15:34:20]: Ja, nå er jo replikanten selv en ivrig diktskribent, har jeg forstått.

Ib Thomsen (FrP) [15:34:25]: Ja, det er riktig.

Arild Grande (A) [15:34:27]: Jeg skal ikke våge meg inn på hvorvidt det kommer inn under grensen for smal litteratur, men i alle fall er det ikke alle som har det privilegiet å få diktene sine på trykk i de store avisene. Det er heller ikke alle debutanter og alle små forfattere som har det privilegiet at noen tør å satse på dem. Men de gode ordningene vi har foreslått i bokloven, og som i og for seg også sikres i en bokavtale, er med og bidrar til at flere forlag tør å satse på det som kanskje ikke vil vise seg å bli de store kioskvelterne eller bestselgerne, men som kan defineres som smal litteratur. I det landskapet som bokbransjen opererer i i dag, med stadig tøffere internasjonal konkurranse, tror jeg at det ville ha vært langt bedre rammevilkår, like konkurransevilkår og ikke minst forutsigbar-

het for både forfattere og bransje hvis man hadde hatt en lov.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [15:35:42]: Når vi nå skal oppheve bokloven fra 2013 før den trådte i kraft, er det et viktig og et riktig skritt i videreføringen av et friere og mer forbrukervennlig bokmarked. Det er bred enighet om at vi ønsker å føre en litteraturpolitikk som skal legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur. De to viktigste aktørene er forfatteren og leseren. Det er flere utfordringer for bransjen, og det er kanskje særlig to utfordringer som skiller seg ut. Den ene er at vi er et lite marked gjennom det lille språkområdet vi utgjør, og den andre er at bransjen står midt oppi en teknologisk utvikling vi knapt aner rekkevidden av.

Denne bransjen er et veldig tydelig eksempel på forbrukerpolitikk hvor man må ta to ulike hensyn samtidig – på den ene siden hensynet til pris og tilgjengelighet og på den annen side litteraturpolitiske prioriteringer i et lite språkområde. Det å finne denne balansen er et kontinuerlig arbeid som ivaretas bedre gjennom bransjeavtaler enn gjennom lovregulering. Vektingen er mellom de to ytterlighetene boklov på den ene siden og fri pris og fri konkurranse på den andre siden. Så langt har denne vektingen funnet sted gjennom en frivillig bransjeavtale. Det er denne som nå, etter en reforhandling, videreføres med noen justeringer, og det blir den fordi bokloven blir opphevet.

Vi hadde på noen områder håpet at partene skulle komme forbrukerne mer i møte. Det gjelder rabattens størrelse, og det hadde også vært ønskelig med et mer uavhengig bransjeråd. Dette er en bransje som nå gis unntak fra konkurranseloven, og hvor det samtidig er ganske stor vertikal integrasjon. Det betinger et bransjeråd som følger nøye med, og som kan bidra til å fjerne den eventuelle bukken og havresekken-følelsen enkelte av og til kan ha.

Videre er det grunn til å nevne abonnementsordningene. Gjennom dem forplikter et antall bokhandler seg til å ta inn minst ett eksemplar av skjønnlitterære bøker påmeldt Kulturrådets innkjøpsordning. De siste årene har imidlertid antall bokhandler med abonnement gått ned. Det er å håpe at partene i bokavtalen sørger for at antallet bokhandler med abonnement øker, og at bøkene også synliggjøres i bokhandlene. En bedre abonnementsordning vil bidra til at leserne får et bredere utvalg og større valgfrihet når de oppsøker sin bokhandel. På denne måten kan bokhandlerne være med og vise at de tar sine kulturforpliktelser på alvor. Det er én måte bransjen kan gi sitt bidrag til å opprettholde og utvikle et mangfoldig litteraturtilbud til norske lesere på.

Når vi nå opphever bokloven, og ordningen med frivillig avtale videreføres gjennom den nye bransjeavtalen, er det verdt å merke seg at den nye avtaleperioden er to år, i motsetning til forrige avtaleperiode på fire år. Det er å håpe at bransjen merker seg at kortere avtaleperioder åpner for hyppigere forhandlinger, og at bransjen ser behovet for hele tiden å ha forbrukeren i fokus. Den vertikale integrasjonen i bransjen gjør at det påhviler forleggere og bok-

handlere et ekstra stort ansvar, slik at man til enhver tid er sikker på at alt er transparent og tydelig i alle ledd. Den frivillige avtalen som nå er inngått, åpner for mer konkurranse enn en boklov ville gjort, men det er likevel grunn til å være bekymret over det høye prisnivået på bøker i Norge. En bransjeavtale av den karakter som nå er inngått, krever unntak fra konkurranseloven, og da er det også viktig at det er klart for alle at det er nettopp det det er – et unntak. Unntak skal ikke gis lett, og unntak må forvaltes klokt.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Arild Grande (A) [15:39:48]: Det er spesielt å høre en Høyre-representant som ofte snakker om mye konkurranse, si at han foretrekker en bransjeavtale framfor en lov som sikrer en reell konkurranse mellom aktørene, og som omfatter alle – at bransjen selv skal gå sammen og lage en avtale. Det er noe underlig, men jeg registrerer det.

Eidem Løvaas bekrefter selv i sitt innlegg at det blir kortere avtaleperioder. Det blir dermed mer uforutsigbarhet for bransjen. Bransjen merker seg at dette krever stadige forhandlinger om vilkårene. Ser ikke representanten at bransjen og norske forfattere i møte med en tøff internasjonal konkurranse kan bli utsatt for svekkede konkurransevilkår med disse rammevilkårene, i forhold til det internasjonale markedet, i forhold til hva en lov ville bidratt til?

Kårstein Eidem Løvaas (H) [15:40:48]: Jeg tror representanten Grande og jeg ser på konkurranse litt ulikt. Jeg har merket meg – flere ganger – at han viser til at en boklov ville gitt lik konkurranse. Der er vi i utgangspunktet uenige. En boklov er lik for alle – det er ingen dynamikk når det gjelder muligheten til å konkurrere – mens en bransjeavtale er en avtale som er fremforhandlet mellom partene. Det er en avtale som kan tas opp til reforhandlinger, og det er en avtale bransjen – hvilket deler av bransjen gjør – kan velge å stå utenfor. Man opererer altså i et friere marked, og man opplever en mer reell konkurranse enn man ville gjort med en boklov.

Jeg tror – hvis jeg skal få lov til å spekulere litt – at representanten Grande tenker at vi lager en enhet av det norske markedet som skal stå imot utenlandsk konkurranse. På det alteret ofrer vi den innenlandske konkurransen.

Arild Grande (A) [15:41:40]: Jeg ber representanten om å merke seg at en slik avtale i utgangspunktet er i strid med konkurransevilkårene, og at man her må ha et unntak for å kunne videreføre en slik avtale. Det blir interessant å se hva prosessen med ESA vil føre til – om en slik avtale holder vann.

Jeg er helt uenig med Eidem Løvaas i at det er mer like vilkår når deler av bransjen går sammen og lager en avtale, mens andre deler av bransjen er utenfor. Det er ikke like konkurransevilkår. Det får man når vilkårene gjelder for alle og alle har det samme utgangspunktet med hensyn til hva man skal konkurrere om – ikke minst den norske bransjen og de norske forfatternes muligheter til å konkurrere på det internasjonale markedet.

Spørsmålet mitt blir da: Hva mener representanten må skje dersom avtalen faller i møte med ESA? Er det da fripris som er svaret?

Kårstein Eidem Løvaas (H) [15:42:39]: Vi får komme tilbake til det når ESA kommer med sitt svar, men det ligger implisitt at man får lov til å fortsette slik man har gjort tidligere.

Jeg har lyst til å komme tilbake til konkurransebegrepet. Hvis man har fri pris, har man fri konkurranse. Hvis man har en avtale, har partene seg imellom kommet frem til den. Det er en mellomting. Så har man den andre ytterligheten, som er en boklov. Grunnen til at en lov ikke trenger unntak fra konkurranseforskriften, er at da er det ingen konkurranse lenger, da faller hele konkurransebegrepet bort. Hvis man ville ha en ordning med fri pris, ville man selvfølgelig ikke behøve å ha noe unntak fra konkurranseloven, for da er man innenfor det konkurranseloven omfatter. Her vekter vi forbrukernes interesse for pris og tilgjengelighet mot forbrukernes interesse for et bredt og mangfoldig litteraturtilbud. Vi har funnet ut at det som best ivaretar dette, er begge deler, nemlig konkurranse og litteraturpolitikk. Det er en bransjeavtale.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ib Thomsen (FrP) [15:43:50]: Hva er viktig for oss i Stortinget? Hva er det viktig for Stortinget å gi signaler om? Jo, flere lesere ønsker vi. Vi ønsker også flere som leser på norsk. Vi ønsker at flere i bokbransjen fornyer seg og følger med på de nye plattformene – at de utvikler seg i tråd med samfunnet.

Det er store endringer i den teknologiske utviklingen. Det har fått dyptgripende konsekvenser for bokomsetningen verden over – også i Norge. Det har gått fort. Hva er løsningen? Er løsningen en bokavtale? Er løsningen en boklov, som mange mener er saliggjørende? Er løsningen på å videreutvikle bokbransjen en fripris, spesielt når vi vet at e-bøker må forventes å ta en større markedsandel både i Norge og i utlandet, og vi ikke minst ser konkurransen fra de engelskspråklige e-bøkene? Dette er ikke noe nytt. Dette har vært spådd.

Denne utviklingen ser vi går fortere og fortere for hver dag. Derfor er det viktig at bransjen er «på» og utvikler gode lesebrettløsninger, noe som vi ser at EBOK.NO har klart. Enkle ordninger for kjøp av bøker på nett vil også føre til raskere endringer i brukervaner – og dermed til endringer i distribusjonsform, konkurranseforhold og konseptutvikling når det gjelder disse produktene.

Det er viktig for den norske litteraturen og språkets framtid at bokbransjen og -aktørene makter å gjennomføre gode overganger til en situasjon der digital produksjon og distribusjon vil være mer dominerende enn i dag – vi kan ikke spore det særlig. Ut fra mitt eget ståsted, ut fra mine synspunkter, er bransjen meget treg eller – som man kaller det i Stortinget – konservativ når det gjelder den utviklingen. Dette fordrer en dynamisk bransje preget av omstilling, økonomisk bærekraft og innovasjon. Da er det ikke sikkert det er en lov, stabile rammer, trygghet og «slik har

det vært» vi trenger – nei, da trenger vi en dynamikk som gjør at dette kan utvikle seg.

Litteraturtilbudet i Norge preges av høy litterær kvalitet. Det er det ingen tvil om. Det er ingen land i verden der man leser flere bøker enn det vi gjør her i Norge. Det betyr at vi har en god litteraturpolitikk. Vi har gode forfattere. Vi har en bokbransje som fram til i dag har fungert bra. Det norske språksamfunnet er lite, med god kvalitet, bredde og mangfold. Det lar seg opprettholde hvis markedet er på plass. Konkurransen med de engelske bøkene er sterk. Vi ønsker å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og tilgjengelighet for alle i hele Norge.

Argumentasjonen for å innføre en boklov er at vi skal sikre smal litteratur. Jeg spør mange: Hva er smal litteratur? Er det de bøkene som det selges lite av, eller er det de forfatterne som ikke selger så godt? Dette er en diskusjon. For meg er det viktig at flere leser, at vi sprer litteraturen over hele landet – ikke om den er smal eller bred, men at folk er interessert i å lese den.

Når man har gitt unntak fra konkurranseloven, har man gått langt – spør du meg. Dette skal revurderes om to år. Da vil man ta hensyn til utviklingen som har vært i bokbransjen. Man vil ta hensyn til den utviklingen som vi ser rundt oss, og ikke minst se på utviklingen i det litterære markedet når det gjelder det norske språket.

De små forlagene er spennende. De utvikler seg, og de selger mange bøker. De må få muligheten til dette også framover.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Rigmor Aasrud (A) [15:48:59]: Det kan synes som om representanten Thomsen har oppfattet det slik at bokloven kun dreier seg om å ta vare på smal litteratur. Men en viktig grunn til å ha en boklov er at vi også skal ta vare på det norske språket. Hvilke tiltak ser representanten Thomsen for seg for å ta vare på det norske språket, nå som vi ikke skal ha en boklov?

Ib Thomsen (FrP) [15:49:21]: Jeg tror ikke at bokloven er det saliggjørende for at vi skal ha et godt norsk språk i litteraturen. Jeg tror det viktigste for litteraturen er at man har gode forfattere, som selger bøker, som skriver godt på norsk, og som får mulighet til å utvikle seg innenfor de områdene.

Jeg tror også at man må få en ny diskusjon når det gjelder litteraturen. Det handler om moms på papirbøker og e-bøker. Vi ser konkurransen fra utlandet, fra engelske bøker – som jeg var innom i innlegget mitt. Det er der den store konkurransen er. Den greier man ikke å forhindre med en boklov når man har forskjellige prisnivåer, når man har en bransje som ikke er med og utvikler det elektroniske markedet, og når ungdommen nå bare automatisk laster ned engelske bøker på Pad-ene sine. Det tror jeg er den største konkurransen for den norske litteraturen.

Rigmor Aasrud (A) [15:50:25]: Det var litt vanskelig å få tak i tråden i det Thomsen svarte nå. Han sier at det viktigste for å bevare det norske språket er å ha gode for-

fattere. Hvilke virkemidler ser Thomsen for seg for at man skal ha gode norske forfattere?

Ib Thomsen (FrP) [15:50:43]: Ja, jeg var vel inne på det. Jeg beklager hvis representanten mistet tråden, men jeg sa vel noe sånt som at det var viktig at de også selger mange gode bøker, altså selger bøker, at de tjener penger. Da utvikler man forfatterne videre. Når man ikke er med og utvikler det elektroniske markedet, og det er med på at de får muligheten til å selge bøkene sine også på norsk istedenfor at ungdommen nå laster ned på engelsk, vil det bli et begrenset salg av norske bøker.

Hvis representanten mistet tråden en gang til, kan jeg godt gjenta det: Det er viktig at man er med i utviklingen, at man også kan være med på det elektroniske markedet, at man selger flere norske bøker, både på papir og elektronisk, altså e-bøker. På den måten tror jeg at man kan være med og styrke det norske språket.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:51:47]: Eg fekk med meg som ein tråd, kan ein seie, i innlegget at representanten ikkje vart salig av ei boklov. Men på kva måte vert ein meir salig av ein avtale, ein bransjeavtale, med fastpris og avtalte rabattavgrensingar?

Ib Thomsen (FrP) [15:52:09]: Min saliggjøring begrenser seg nok litt når man ser at det nå kommer en ny avtale i bransjen. Bransjen har vært fornøyd med det før. De fikk en boklov, og nå er det tilbake til en avtale. For min del tror jeg at fripris og markedskreftene kunne ha styrt dette på en god måte videre.

Litt i forlengelse av det jeg sa til Rigmor Aasrud om at dette nå er blitt et internasjonalt marked: Vi må prøve å få fokus på det norske markedet, og det gjør vi ved at vi gir norske forfattere mulighet til å selge mange flere bøker på flere plattformer.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:53:14]: Omsetning av bøker er et marked, men reguleringen av dette markedet er mer enn næringspolitikk. Det er litteraturpolitikk, det er kulturpolitikk, det er forvaltning av norsk språk, og det er forvaltning av norsk identitet.

Forfattere skal ha gode arbeidsvilkår, og Kristelig Folkeparti vil at leserne skal ha et bredt tilbud av høy kvalitet. Jeg mener at bokloven ikke var godt nok egnet for å få til dette. Den var heller ikke godt nok egnet til å stimulere utviklingen i bransjen eller å sørge for innovasjon og sunn konkurranse. Men samtidig – og det er viktig – er ikke fripris veien å gå. Det er det heller ikke flertall for her på Stortinget. Fastprispolitikken er et bærende element i norsk litteraturpolitikk. Spørsmålet er da hvordan vi mest hensiktsmessig sikrer den fastprispolitikken og regulerer den framover.

Bokbransjen og hele litteraturfeltet er i en omfattende omstilling, og en bransjeavtale vil, i større grad enn Boklöv – boklov – sikre en dynamikk som gjør at omstillingen skjer i takt med tidens utfordringer. Derfor er det riktig å

trekke bokloven, etter Kristelig Folkepartis syn, og det er bra at en avtale er på plass. Avtalen skal reforhandles hvert annet år. Det er partene i bransjen som framforhandler en avtale. Samtidig vet partene at det er noen forventninger fra myndighetene om hva en slik avtale bør inneholde for at den skal unntas fra konkurranseloven.

Det er selvsagt partene selv som først og fremst skal definere en avtale, men jeg regner med at det vil være god dialog mellom bransjen og regjeringen på dette. Det er helt legitimt – ja, jeg forventer det faktisk – at regjeringen har en aktiv litteraturpolitikk og bidrar til å stille noen velbegrunnede krav til bransjen. Vi må f.eks. kunne forvente at bransjen utvikler gode norske konsepter for digital omsetning av bøker, og at det gjøres tilgjengelig på en forbrukervennlig måte. Utviklingen på e-bokmarkedet er noe av det som det vil være naturlig å se nærmere på når ny avtale skal vurderes om to år.

Kristelig Folkepartis posisjon er og har vært at verken fripris eller fastpris gjennom boklov er noen god løsning. Vi ønsker et fastprisregime gjennom en bransjeavtale, og derfor er vi glade for at nettopp dette er på plass nå. En boklov, slik de rød-grønne la opp til, er etter Kristelig Folkepartis syn for statisk. Markedet og betingelser endrer seg raskt, og det er viktig at utviklingen ikke fryses gjennom en lov, slik den forrige regjeringen la opp til.

Over tid har litteraturbransjen fått støtte- og særordninger som bidrar til å gjøre den levedyktig. På mange områder har disse ordningene vært vellykkede. Det utgis mange gode bøker på norsk. Så godt som alle nordmenn leser bøker jevnlig, og det er med tiden utviklet et stort og omfattende nettverk av forhandlere. Dyktige bransjeaktører som forfatterforeninger, Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen har bidratt til å øke leselysten.

Med en aktiv og offensiv litteraturpolitikk framover er jeg trygg på at vi kan styrke norsk litteratur og norske forfatterskap – også uten en boklov.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [15:57:19]: Som medlem av kulturkomiteen kan man fort havne opp med idrettsuttrykk, og boklov kan fort bli Boklöv. Men jeg går til mitt spørsmål, som er mer rettet mot at hvis bokavtalen nå faller i ESA, og fripris er uaktuelt for Kristelig Folkeparti, hva er da siste alternativ?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:57:45]: Vi følger selvfølgelig også nøye med på hva som skjer med en slik bransjeavtale i ESA. Det er et litt hypotetisk spørsmål foreløpig, men det er helt klart at da har vi en ny situasjon. Vi ønsker ikke fripris, vi ønsker fastpris, og det har vært hele vårt utgangspunkt. Vi mener allikevel at det ikke trygges utelukkende gjennom en boklov, og det handler rett og slett om at det er en veldig statisk måte å løse det på. Bransjeavtalen, slik vi har hatt nå gjennom flere år, og som nå er reforhandlet, har jo nettopp vært en sånn dynamisk avtale der

bransjen ikke gjennom en lov, men gjennom en avtale kan utvikle seg videre. Det er den dynamikken Kristelig Folkeparti ønsker skal være der fortsatt, uten at det er snakk om å gi opp fastprisen. Men dersom det viser seg at dette ikke går gjennom i ESA, vel, da har vi en ny situasjon. Kristelig Folkeparti skal ta stilling til det da.

Hege Haukeland Liadal (A) [15:58:49]: For ikke mange ukene siden var komiteen på besøk hos ESA, og da uttrykte den personen som var der på vegne av ESA, at bokavtalen vil være en av de sakene de på eget initiativ vil følge med stor interesse. Så mitt spørsmål til Kristelig Folkeparti er: Har man tenkt ut et alternativ B hvis bokavtalen faller hos ESA?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:59:21]: For det første tror jeg nok at når man har laget en ny bransjeavtale nå, har man også tatt hensyn til det som er krav fra ESA. Bransjeavtale har vi hatt tidligere. Det er inngått en ny bransjeavtale nå. Jeg tror nok at de hensynene man er nødt til å ta når det gjelder EØS-reglement, også er ivaretatt her.

Jeg vil bare svare slik jeg gjorde på det forrige spørsmålet, at dersom det viser seg at dette faller i ESA, har vi en ny situasjon. For oss som er opptatt av litteraturpolitikk, opptatt av at vi skal ha et bredt utvalg, og opptatt av at fastprisen skal vare, vel, da får vi sette oss ned og se på dette på nytt. Det er Kristelig Folkeparti villig til.

Bård Vegar Solhjell (SV) [16:00:19]: Eg la merke til at representanten Bekkevold i sitt innlegg argumenterte for kvifor ein avtale er betre enn ei lov med at ei lov – han brukte ord som at situasjonen ville «fryses» eller at ho er «statisk», mens ein avtale er meir «dynamisk».

Då vart eg litt nysgjerrig fordi innhaldet i lova som vart framlagt, var på dei sentrale punkta til forveksling lik dei rammene vi har hatt i ein avtale, men lova var kanskje meir generell. Så begynte eg å lure: Er det eit generelt standpunkt frå Kristelig Folkeparti at lov ofte kan fryse ein situasjon og noko ein ikkje bør føretrekkje, eller er det noko spesifikt, og i tilfellet kva, ved forslaget til lov som kan verke mindre dynamisk, fryse ting, enn ein avtale?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [16:01:06]: Jeg mener dette på generelt grunnlag ved at en lov må oppheves og behandles på nytt – en må foreslå lovendring. Det tar tid. Det er en statisk måte å løse dette på.

En bransjeavtale har et noe løsere og mer dynamisk preg over seg, hvor man også kan omstille seg ganske fort til den nye utviklingen og nye krav som stilles også til dette markedet. Derfor har vi vært skeptiske til å organisere dette gjennom lov. Men vi har sett at bransjeavtalen har vært en god løsning, og dette har bransjen selv tatt ansvar for. Jeg er ganske sikker på at det er den måten vi kan løse dette på også i framtiden.

Men jeg vil si, som jeg har sagt i mine to forrige replikker, at dersom ESA ikke vil godta dette, da har vi en ny situasjon. Kristelig Folkeparti skal da sette seg ned og være konstruktive med hensyn til det.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [16:02:25]: En aktiv litteraturpolitikk med regulering av omsetningen av bøker er en viktig årsak til at vi kan konstatere at vi i Norge har en bedre litteraturpolitisk måloppnåelse enn mange andre land, f.eks. Sverige og Danmark. Dette er bl.a. dokumentert gjennom den eksterne utredningen om litteratur- og språkpolitiske virkemidler i Norge, gjennomført av Oslo Economics i 2011. I utredningen vises det til at det her til lands utgis flere titler og selges flere bøker per innbygger enn i våre naboland.

En fortsatt regulering av omsetning av bøker, sammen med andre viktige litteratur- og språkpolitiske midler, er viktig for å bidra til å oppfylle de kulturpolitiske målene også framover. Men en slik regulering burde omfatte alle, mener vi i Senterpartiet.

I et samspill med momsfratak for papirbøker, innkjøpsordninger for litteratur og stipend- og vederlagsordninger er særlig fastpris på nye bøker viktig for også i framtida å bevare bokas posisjon i Norge.

Til forskjell fra en videreføring av ordninga med bokavtale, ville en boklov inneholdt i all hovedsak obligatoriske bestemmelser som ville omfattet alle norske utgivere og forhandlere av bøker i det norske bokmarkedet – omsetning av både skjønnlitteratur, sakprosa, faglitteratur for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning uansett publiseringsformat.

Sentralt i bokloven lå en lovfesting av obligatorisk plikt for leverandører av bøker til å fastsette bindende videre-salgspriser – fastpriser – på nye bøker.

Grunnmuren i bokloven er en fastprisordning. Fastprisordninga sikrer at norske bøker koster det samme alle steder. Dette sikrer alle omsetningsledd en viktig forutsigbarhet. Fastprisen er en forutsetning for å ivareta forlagenes og bokhandlernes kulturpolitiske forpliktelser og lik tilgang på bredde og kvalitet i alle deler av landet.

Det handler om å gi folk en litterær bredde – mulighet for norske forfattere og et godt mangfold. Som flere har nevnt, er det mange land i Europa som har gått veien fra bokavtale til boklov for å sikre akkurat det samme. Når vi her til lands skårer så høyt på statistikken over bokutgivelser og lesing, skyldes det selvfølgelig den kvaliteten vi som lesere blir tilbudt, men i høyeste grad også tilgjengelighet til bredde og kvalitet gjennom detaljleddet.

I Norge har vi mange distriktsbokhandlere. Hele 88 pst. av befolkninga bor i en kommune med minst en bokhandel. I store deler av landet inngår bokhandelen som en viktig kulturarena. Bokhandelen tar gjerne på seg en rolle utover det å selge bøker. De arrangerer forfatterbesøk, etablerer lesesirkler og noen reiser sågar rundt til lag og foreninger for å presentere nye bøker.

Leserundersøkelsen gjennomført av Ipsos MMI i februar 2012 viser at 74 pst. av befolkninga kjøpte en bok i bokhandelen. I løpet av en måned er 73 pst. av befolkninga innom en bokhandel. Norsk bokhandel formidler og selger en enorm bredde på tross av tilgangen på e-bøker.

Men sjøl om mange liker seg i bokhandelen, er det mange bokhandlere som allerede i dag ser seg nødt til å

drive med annen handel ved siden av det å selge bøker. Det er en fare for at bokhandelen vil forsvinne dersom boksalget reduseres til en liten bigeskjeft.

Senterpartiet er opptatt av at bokhandlerne i størst mulig grad skal tjene penger på å være faghandel, og mener at en boklov ville vært et viktig rammeverk i så måte. Vi ser også sjølsagt at tilgangen til bøker endres med den teknologiske utvikling, men mener fortsatt at bokhandelen har en viktig rolle rundt omkring i landet.

Representanten Aasrud nevnte ivaretakelsen av det norske språket. Faglitteraturen er, om mulig, enda mer utsatt enn skjønnlitteraturen i så måte. Som utdanningspolitiker er jeg kjent med at presset fra engelskspråklig litteratur i norsk utdanning er stort. Mister vi fastprisordninger som sikrer produksjon av faglitteratur på norsk, settes grunnleggende verdier og prinsipper for læring og kvalitet i utdanninga på spill.

Markedet for fagbøker i høyere utdanning er kjennetegnet av at det omfatter mange fag. I tillegg har vi også et mangfold av mange smale fag med få studenter. Fastpris på fagbøker ville sikre at hvert fag kan ha et godt tilbud av spesifikk faglitteratur på norsk.

Det er derfor trist at regjeringa har valgt å vrake en boklov som ville omfattet alle i bransjen, til fordel for en fortsatt bokavtale, som ikke inkluderer alle.

Bård Vegar Solhjell (SV) [16:07:33]: SV kjem til å stemme mot å oppheve boklova her i dag. Vi meiner at å innføre ei boklov var eit viktig skritt framover for norsk kulturpolitikk, og noko som kunne gjeve det nødvendige rammeverket for litteraturpolitikken i åra som kjem.

Mange av dei store europeiske kulturnasjonane, Tyskland og Frankrike blant dei, har boklover som rammeverk for deira litteraturpolitikk. Noreg hadde vore tent med å ha det same i dei krevjande åra vi går inn i på dette området.

Når eit område er svært viktig, er det svært ofte slik at vi òg vel å ha ei lov som ramme for politikken rundt det. Litteraturpolitikken er grunnleggjande viktig for eitkvart land. Det fortel mykje om kven vi er, og er blant det som skal sikre at vi tek vare på befolkningas moglegheiter til å lese og få tilgang til litteratur, men òg til å byggje opp minnet vårt, den felles kulturarven vår.

Boklov og det å ha ein god litteraturpolitikk er òg viktig for å sikre ein brei litteratur i Noreg. Det var tilløp til debatt om smal og brei litteratur her tidlegare. Det er snodige omgrep, men eg trur i alle fall det er viktig å vere einige om at sjølv ikkje dei forfattarane som sel aller mest i dag, vart fødte som «breie forfattarar». Herbjørg Wassmo, Per Petterson og Lars Saabye Christensen vart ikkje fødte som superseljande forfattarar – dei vart det. Dei begynte som dei fleste forfattarar, som selde såkalla smal litteratur, som ikkje selde så godt. Det å ha ein litteraturpolitikk som sikrar at ein kan få gjeve ut mange titlar – òg av forfattarar ein ikkje veit om vert superstjerner, er ei god investering i at nokre vert superstjerner og når ut til mange. Den politikken kan vi godt sikre gjennom ei boklov.

Så vil eg seie at eg likevel er svært glad for at vi no har fått ein avtale som eg i grove trekk synest er svært god. Vi har vidareført eit system som vi har levd godt med i Noreg

i mange år – eg synest ikkje vi skal underkommunisere det. Eg har lese at statsråden er godt fornøgd med den avtalen som er inngått, og legg opp til at han skal vidareførast i noverande form. Så får vi sjå korleis det går med ESA-saka.

Eg må likevel knyte nokre kommentarar til dei ulike partia sine innretningar, for eg spurde representanten Thomsen om kva han meinte var saliggjerande. Då synest eg han som representant for Framstegspartiet burde ha svara at han ikkje vart så veldig salig av avtalen, for hans syn er sjølsagt, som Framstegspartiet sitt syn, at vi burde ha fri pris – ein fri marknad.

Eg synest at representantane frå Kristeleg Folkeparti og Venstre burde reflektere bitte litt over kvifor Høgre og Framstegspartiet føretrekkjer ein avtale framfor ei lov. Det trur eg representanten Bekkevold var inne på sjølv: fordi det er lettare å gjere noko med han raskare. Det er klart at dersom ein eigentleg ønskjer å ha fripris på bøker, er det betre å ha ein avtale som ein har moglegheit til å avskaffe lettare, enn ei lov som det er ein tyngre prosess å gjere noko med – ikkje fordi avtalen i seg sjølv er mindre detaljert eller meir dynamisk, nei, tvert imot, lova ville ha vore meir overordna og meir ei rammelov, men fordi det er raskare å endre.

Derfor er mitt viktigaste bodskap til Kristeleg Folkeparti og Venstre – to parti som hevdar å vere kulturparti, som er opptekne av at vi skal ha ein litteraturpolitikk som ikkje baserer seg på fri pris, og som står for mange av dei same prinsippa som SV og andre parti på venstresida gjer – å tenkje seg nøye om, om det eigentleg er klokt det ein gjer her i dag. Spesielt trur eg det kan vere behov for det dersom dette skulle vise seg å verte ei vanskeleg ESA-sak. No ser eg elles at dei partia har forlate salen, så dei får tenkje rundt tv-skjermene på kontora sine. Dersom vi ikkje skulle få godkjent avtalen i ESA, kan det fortare enn vi anar vere ei reell problemstilling som ein må ta stilling til.

Det er i dag synd at boklova vi hadde ein kort periode, ikkje vert ståande. Det var moro så lenge det varte, men ho kjem til å kome tilbake på eit seinare tidspunkt. Det vert fort så lenge som til etter valet i 2017. Det får vi i så fall leve med.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [16:12:47]: Bokloven var moro så lenge den varte, sa representanten Solhjell. Nå fikk vi vel for så vidt aldri sett den i praksis, og den blir trukket her i dag. Vi har en virkelighet med en boklov som den ene ytterligheten, en bransjeavtale i midten, og fripris som den andre ytterligheten. Der tror jeg Solhjell og jeg er enige. Nå viser det seg at når det gjelder dagens system, som vi kjenner ganske godt fordi vi har hatt en bransjeavtale ganske lenge, er det en god del aktører som velger å stå utenfor, de velger altså å operere fritt i markedet. Det er opp mot én av fem i dagens marked som står utenfor bransjeavtalen – små forlag, store forlag og også bokhandlere.

Jeg har spurt om dette tidligere i dag også, men har ikke

fått noe godt svar fra noen andre, så jeg håper Solhjell kan gi meg det gode svaret: På hvilken måte vil de virksomhetene som i dag velger å operere fritt i markedet fordi de kan, få det bedre ved å tvinges inn i et boklovsystem?

Bård Vegar Solhjell (SV) [16:13:45]: At det var moro så lenge det varte, var nok ei overdriving, det kan eg vere einig i.

Så til spørsmålet: Eg trur at ei av dei forbetringane som vi etter mitt syn ville ha hatt med ei lov, var at ho ville ha vore obligatorisk for alle aktørar. Den viktigaste forbetringa ville ha vore for alle som er glade i litteratur i Noreg, for då ville ein fått eit system der litteraturpolitikken sitt mål og verkeområde ville nådd ut til alle, og sikra at dei spelereglane som det har vore veldig brei einigheit om, ville gjelde alle forlag og dermed alle titlar. Så trur eg nok det er feil å teikne eit bilete der ein har boklov her og avtale i midten. Avtale og boklov liknar mykje på kvarandre i innhald, men det er litt ulike strukturar. Det var derfor eg prøvde å seie at eg er positiv til at vi trass alt får ein avtale som skal vidareførast.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Thorhild Widvey [16:15:11]: Å lese beriker oss. Det gir oss gode opplevelser, innsikt og kunnskap. Litteratur er både en livsnerv i en kunnskapsnasjon og en avgjørende del av kulturarven vår. Derfor er litteraturpolitikken viktig.

Regjeringen vil føre en litteraturpolitikk som skal ivareta norsk språk og litteratur. God fremvekst av nye forfatterskap og god tilgang til litteraturen for leseren er hovedmål.

Faste bokpriser gir forlagene og forfatterne forutsigbare økonomiske rammer. Dette gir mulighet til å satse på litteratur i alle sjangre, der både velrenommerte forfattere og debutanter kommer til orde. Dette gir oss et mangfold i litteraturen og et velfungerende bokmarked.

Bøker er kultur, men bøker er også varer som skal omsettes i et kommersielt marked. Derfor er det viktig for regjeringen at rammevilkårene ivaretar kulturpolitiske hensyn, samtidig som de balanserer de konkurransepolitiske elementene godt.

Jeg har merket meg at en samlet komité støtter regjeringens litteraturpolitiske målsettinger, men at det er delte meninger med hensyn til hvordan man skal oppnå dem.

Det er vår oppfatning at en frivillig bokavtale mellom bokbransjens aktører gir bedre rammevilkår enn boklovens obligatoriske bestemmelser. Vi mener at sterke, frie aktører på utsiden av en bokavtale og foreningene vil styrke konkurransen og innovasjonen.

Regjeringen vil gjennomføre en frihetsreform i kulturlivet. Det betyr mer privat kapital, maktspredning og mindre regulering og færre føringer på kulturlivets aktører og institusjoner. Dette gir et større mangfold blant kulturlivets aktører og større konkurranse.

Derfor vil vi oppheve bokloven. Økt konkurranse vil gi lavere priser for forbrukerne og mer innovative distribusjonsløsninger.

Regjeringen har gitt sin tilslutning til Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningens nye bokavtale. Den nye avtalen bygger på gjeldende avtale, dvs. fastprisordning. Den gjelder skjønnlitteratur, sakprosa og faglitteratur i alle formater, litteraturabonnementsordninger og gjensidig leverings- og skaffeplikt.

Avtalen tar også høyde for at vi lever i en digital tid. Det er et politisk mål at utviklingstakten for e-bøker økes.

Avtalen legger bedre til rette for utviklingen i e-bokmarkedet. En mer dynamisk prissetting innebærer at e-boken ikke lenger har fastpris dersom det lanseres en pocketbok. Avtalen legger også bedre til rette for innovative distribusjonsløsninger som strømmetjenester. Det er dessuten gjort en innstramning av hvilke versjoner av en tittel som kan få en egen fastprisperiode.

Med utgangspunkt i denne avtalen vil et utkast til unntaksforskrift sendes på høring, slik at ny forskrift vil være på plass i god tid før gjeldende forskrift utløper 31. desember i år.

Vi lever midt i en digital revolusjon, og det er fremdeles vanskelig å forutse hvordan e-bokmarkedet vil utvikle seg og påvirke og utfordre etablerte distribusjons- og publiseringsformer. Vi mener det er riktig å følge dette nøyte og gjøre en ny vurdering om relativt kort tid.

Som en konsekvens av dette vil den nye unntaksforskriften gjelde i to år, dvs. at den utløper 31. desember 2016.

Jeg er trygg på at den nye bokavtalen vil bidra til å ivareta og fremme norsk litteratur til det beste for leserne, enten de foretrekker papir eller lesebrett.

Jeg registrerte at det var et par spørsmål når det gjelder EØS, og en del bekymring for at denne nye avtalen ikke skal kunne passere i EØS-systemet. Da har jeg lyst til å si at jeg opplever at dette er en hypotetisk problemstilling – Nærings- og fiskeridepartementet har gitt i oppdrag og fått til noen utredninger sammen med Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen. Det har vært tre uavhengige utredninger som alle sier at dette ikke er noe problematisk.

Jeg har også lyst til å legge til at jeg opplever problemstillingen som hypotetisk i dag, for så langt som jeg kjenner til, er det heller ingen som har klaget denne saken inn for ESA.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Aasrud (A) [16:20:18]: Jeg vil ta tak i det statsråden sa helt til slutt, om at det er en hypotetisk problemstilling, at dette ikke kan ha noen EØS-relevans, og hun viser til at det er gjennomført tre utredninger.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Er det utredninger som er gjort av regjeringen, eller baserer man seg utelukkende på utredninger som er gjort av andre? Og kan statsråden nå garantere at dette ikke er EØS-problematisk? Det må være ganske viktig, for når regjeringen stiller seg bak en unntaksforskrift, vil det jo ikke være regjeringen som får problemer hvis forskriften ikke passerer ESA, det vil være de som har inngått avtalen.

Statsråd Thorhild Widvey [16:21:00]: Det er på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet at disse utredningene har blitt gjort, og også Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen står bak disse. Det er altså tre uavhengige utredninger som vi har fått, og alle sier at dette ikke er problematisk.

Så har jeg lyst å legge til at en selvfølgelig aldri kan garantere det. Jeg understreker at per dags dato er det ikke sånn – i hvert fall meg bekjent – at det foreligger noen sak, eller at noen har tatt denne saken inn for ESA i dag. Med det som bakgrunn, mener jeg at det er en hypotetisk problemstilling. Vi vil selvfølgelig følge denne saken nøye, men vi har ingen informasjon i dag som skulle tilsi at dette skulle være noe problem.

Bård Vegar Solhjell (SV) [16:22:00]: Mitt spørsmål gjeld litteraturpolitikken og e-bøker, og ikke direkte boklova – men likevel.

Som kjent står ikke fjerning av moms på e-bøker i regjeringserklæringa, men få dager etterpå gikk Framstegspartiets kulturpolitiske talsperson ut og sa at det likevel var ønskeleg. Han uttalte til nrk.no:

«Vi ønsker å likebehandle moms på papir-, lyd- og e-bøker. Aller helst ønsker vi å kutte moms helt.»

Eg lurer på: Er det aktuelt for statsråden å vurdere å kutte eller fjerne moms på e-bøker?

Statsråd Thorhild Widvey [16:22:39]: Det er et spørsmål som regjeringen ikke har tatt stilling til.

Vi har heller ikke tatt stilling til momsproblematikken omkring aviser. Det skal vi få rikelig anledning til å komme tilbake til. Der har vi foreløpig sagt, i vår erklæring, at vi skal ha en lav moms. Det er noe som jeg på et senere tidspunkt vil komme tilbake til.

Når det gjelder bøker, har vi ikke tatt stilling til det.

Arild Grande (A) [16:23:18]: Flere, inkludert statsråden, har pekt på at Norge er en del av et svært krevende internasjonalt marked. Mange land har valgt å møte denne utfordringen ved å forsøke å skape bedre og mer forutsigbare rammevilkår for bransjen i sitt land. Flere av de store kulturnasjonene i Europa har gjort det. Det var også ambisjonen med bokloven.

Det at regjeringen har lagt opp til å trekke bokloven, og det at man i tillegg skal ha bare toårige avtaler, vil jo føre til man gjentatte ganger må henvende seg til ESA for å få godkjent dette.

På hvilken måte bidrar statsråden til mer forutsigbarhet og klare rammevilkår for bransjen ved å opptre på det viset?

Statsråd Thorhild Widvey [16:24:19]: For det første er jeg veldig glad for at vi har en felles forståelse for de litteraturpolitiske målene. Men vi har altså forskjellig syn på hvordan man best ivaretar dem. Regjeringens prinsipielle standpunkt er at en frivillig bokavtale mellom bokbransjens aktører faktisk gir bedre rammevilkår for bokomsetningen enn det boklovens obligatoriske bestemmelser vil gjøre.

Så er det også slik at vi mener at en bokavtale gir en bedre mulighet for å endre kurs, dersom det skulle vise seg at de litteraturpolitiske målene ikke oppnås ved hjelp av den innretningen på bokavtalen. Det tror jeg også er grunnlaget for at vi nå har sagt at vi vil ha den avtalen for to år. Så får vi se utviklingen an, ikke minst hvordan det utvikler seg med tanke på, som jeg også sa i mitt innlegg, at vi står midt i en digital revolusjon, og det er mange utfordringer som vil komme til å møte oss i årene som kommer.

Arild Grande (A) [16:25:20]: Ja, det er helt riktig, og det er klart at med bare toårige avtaleperioder, blir det gjentatte runder med forhandlinger med ESA.

Da har vi noen ytterpunkter. Jeg hørte statsråden si at det bare er hypotetiske problemstillinger – hvis ESA sier at en avtale ikke godkjennes. Men dette skal jo skje hvert andre år. Hvis det skulle skje, har vi da det ene ytterpunktet som Ib Thomsen fra Fremskrittspartiet representerer; han sier at da er alternativet fripris. Så har vi kanskje det andre ytterpunktet, med Geir Jørgen Bekkevold fra Kristelig Folkeparti, som sier at et av de viktigste prinsippene her er fastpris.

Hvis det skulle skje en gang i fremtiden, tror jeg i hvert fall det er viktig for bransjen å få et signal om dette. Vil statsråden da gå i retning av fripris, eller vil statsråden gå i retning av å prøve å finne et rammeverk som sikrer fastpris?

Statsråd Thorhild Widvey [16:26:17]: Når regjeringen nå har valgt å foreslå at vi skal ha en toårig avtale, ligger det ikke nødvendigvis i det at man trenger å starte fra scratch for å framforhandle en ny avtale. Det er også en mulighet at man kan forlenge den avtalen som er. Det kan jo tenkes at det kan være i alle parters interesse.

Grunnlaget for at vi har valgt to år, var, som jeg sa, at vi står midt i en digital revolusjon, som innebærer at distribusjonsløsningene endrer seg – og de kan komme til å endre seg drastisk. Boken som produkt kan komme til å endre seg, og det norske bokmarkedet må også forholde seg til et globalt marked på en helt ny måte. Det er det som er grunnlaget for at vi har valgt å ha denne avtalen for kun to år.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [16:27:12]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av endringer i EUs vernetidsdirektiv) (Innst. 201 L (2013–2014), jf. Prop. 54 L (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre blir det foreslått at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Harberg (H) [16:27:55] (komiteens leder og ordfører for saken): Denne saken føyer seg inn i en rekke saker vi behandler her på Stortinget, saker som oppstår gjennom behovet for å harmonisere lover og regler på tvers av landegrensene. Dette er saker som ikke får så mye oppmerksomhet, eller mye debatt, men de er av stor betydning for dem det gjelder. En samlet komité er enige om at vernetiden for opphavsrett er en sentral og viktig rettighet for kunstnerne. Når det i denne saken gjaldt å sikre denne rettigheten, var det derfor ikke vanskelig å få enighet i komiteen.

Proposisjonen følger ikke bare opp og harmoniserer de norske reglene med reglene i resten av Europa, men også med andre kunstnergrupper. Her sørger vi for at opphavsmenn og -kvinner til lydopptak og musikk med tekst får utvidet sin vernetid på lik linje med det som før er gjort for øvrige kunstnere. Det er rett og rimelig, og etter hvert også avgjørende, i en stadig mer internasjonal deling av kunstneriske uttrykk på tvers av landegrensene og plattformer.

Det er liten tvil om at opphavsrettigheter blir utfordret gjennom de muligheter for deling som stadig dukker opp gjennom nye digitale medier og muligheter. Jeg er derfor glad for at departementet nå er i gang med en helhetlig gjennomgang av åndsverkloven. Det er også en vanskelig balanse som skal ivaretas, mellom opphavsretten og beskyttelse av kunstnerne på den ene siden og muligheten for formidling og bruk på den andre siden. I tillegg til god og robust beskyttelse av åndsverksrettigheter gjennom lovverket, er det derfor viktig at organisasjonene som forvalter rettighetene gjennom avtalelisensordninger, sørger for smidighet i forvaltningen av regelverket. Det må bli enkelt for forbrukere som ønsker å betale rettighetshavere for opphavsrettsbeskyttet materiale de finner på Internett.

På samme måte som man har desimert piratkopiering fordi det har blitt enkelt å kjøpe musikk og film på lovlig vis gjennom de store aktørene, må vi få enklere og mer brukervennlige løsninger for flere typer beskyttet materiale som allerede er tilgjengelig på nettet.

Arbeidet med oppdatering av åndsverkloven blir utfordrende, men er både riktig og viktig. Den debatten skal vi ta når den kommer. I dag sørger vi for å verne om rettigheter og sørger for harmonisering av reglene i Norden og Europa. Det er bra.

Statsråd Thorhild Widvey [16:30:47]: Jeg er glad for at en samlet komité støtter regjeringens forslag til endringer i åndsverkloven om gjennomføring av endringer i EUs vernetidsdirektiv. Forslaget vil styrke rettighetene til lydopptak og musikkverk med tekst. Dette gjøres ved at vernetiden for rettigheter til lydopptak forlenges, og at beregningen av vernetiden for musikkverk med tekst harmoniseres.

Vernetiden er betegnelsen på det tidsrommet verk og arbeider er vernet etter åndsverkloven. Innenfor EØS-områ-

det er reglene om dette harmonisert gjennom EUs vernetidsdirektiv. Forslaget fra regjeringen er en konsekvens av at det er foretatt endringer i vernetidsdirektivet, som Norge gjennom EØS-avtalen er forpliktet til å gjennomføre.

Lovforslaget består av følgende hovedelementer:

For det første endres vernetiden for utøvende kunstnere og produsenters rettigheter til lydopptak fra 50 til 70 år. Forslaget vil styrke musikernes rett til å få inntekter fra sitt arbeid. Dette sikrer bl.a. at musikere kan få inntekter fra sin tidlige produksjon i hele sin levetid.

For det andre innføres det nye regler som gir utøvende kunstnere rett til et tilleggsvederlag i den forlengede vernetiden. Dette vederlaget skal komme til gode dem som har overdratt rettigheter til et lydopptak mot et engangsvederlag. Forslaget innebærer at også denne gruppen utøvende kunstnere får ta del i de inntektene som endringen i vernetiden medfører. Hvert år i den forlengede vernetiden skal produsenten sette av 20 pst. av sine inntekter fra det enkelte lydopptaket. Dette beløpet skal fordeles blant de utøvende kunstnerne som har medvirket på lydopptaket.

For det tredje innføres det nye regler som gir utøvende kunstnere adgang til å heve avtalen med produsenten dersom denne lar være å utnytte opptaket i tilstrekkelig grad. Den utøvende kunstnerens muligheter til å tjene penger på lydopptaket forutsetter at produsenten utnytter de overdratte rettighetene. I de tilfellene der produsenten i den forlengede vernetiden ikke tilbyr lydopptaket i markedet, åpner forslaget for at den utøvende kunstneren kan få tilbakeført sine rettigheter. Dette vil gjøre det mulig for den utøvende kunstneren selv å utnytte lydopptaket.

Sist, men ikke minst foreslås det for det fjerde endringer i beregningen av vernetiden for musikkverk med tekst. Dette er verk som flere har bidratt til som komponist og tekstforfatter. I dag beregnes vernetiden for teksten og musikken hver for seg. Etter forslaget vil vernetiden være 70 år fra utløpet av dødsåret til den lengstlevende av komponisten og tekstforfatteren.

Som saksordføreren redegjorde for, arbeides det for tiden med en helhetlig revisjon av åndsverkloven. Loven skal gjennomgås og gjøres enklere tilgjengelig for alle brukere av loven. Både språkbruk og oppbygging av loven skal vurderes på nytt. Det skal også vurderes endringer av regelverket på bakgrunn av utviklingen siden den siste større revisjonen, i 2005. Dette innebærer – som også komiteen minner om – at man i arbeidet skal ta hensyn til de mulighetene og utfordringene nye digitale løsninger gir.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:34:12]

Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven (reduksjon av mødrekvoten og fedrekvoten) (Lovvedtak 48 (2013–2014), jf. Innst. 180 L (2013–2014) og Prop. 40 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 9 [16:34:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i forurensningsloven (tilsyn med kommunene) (Lovvedtak 49 (2013–2014), jf. Innst. 196 L (2013–2014) og Prop. 56 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 10 [16:34:14]

Stortingets vedtak til lov om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet (Lovvedtak 50 (2013–2014), jf. Innst. 179 L (2013–2014) og Prop. 39 L (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

I

Grunnloven kapittel E og F skal lyde (bokmål):

E.

Menneskerettigheter

§ 92

Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter.

§ 93

Ethvert menneske har rett til liv. Ingen kan dømmes til døden.

Ingen må utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Ingen skal holdes i slaveri eller tvangsarbeid.

Statens myndigheter skal beskytte retten til liv og bekjempe tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskelig eller nedverdiggende behandling.

§ 94

Ingen må fengsles eller berøves friheten på annen måte uten i lovbestemte tilfeller og på den måte som lovene foreskriver. Frihetsberøvelsen må være nødvendig og ikke utgjøre et uforholdsmessig inngrep.

Den pågrepne skal snarest mulig fremstilles for en domstol. Andre som er berøvet sin frihet, kan få frihetsberøvelsen prøvet for domstolene uten ugrunnet opphold.

De som uberettiget har arrestert noen eller ulovlig holdt noen fengslet, står til ansvar for vedkommende.

§ 95

Enhver har rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid. Rettergangen skal være rettferdig og offentlig. Retten kan likevel lukke rettsmøtet dersom hensynet til partenes privatliv eller tungtveiende allmenne interesser gjør det nødvendig.

Statens myndigheter skal sikre domstolenes og domernes uavhengighet og upartiskhet.

§ 96

Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom.

Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven.

Ingen kan dømmes til å avstå fast eiendom eller samlet formue, med mindre verdiene er benyttet til eller er utbytte fra en straffbar handling.

§ 97

Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

§ 98

Alle er like for loven.

Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.

§ 99

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 13. mai 2014.)

§ 100

Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

§ 101

Enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier.

Alle kan møtes i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner.

Regjeringen har ikke rett til å bruke militær makt mot innbyggerne uten etter lov, med mindre en forsamling forstyrrer den offentlige ro og ikke øyeblikkelig oppløses etter at de lovbestemmelser som angår opprør, tre ganger høyt og tydelig er opplest for forsamlingen av den sivile øvrighet.

§ 102

Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

Statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet.

§ 103

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 13. mai 2014.)

§ 104

Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.

§ 105

Fordrer statens tarv at noen må avgi sin rørlige eller urørlige eiendom til offentlig bruk, så bør han eller hun ha full erstatning av statskassen.

§ 106

Enhver som oppholder seg lovlig i riket, kan fritt bevege seg innenfor rikets grenser og velge sitt bosted der.

Ingen kan nektes å forlate riket med mindre det er nødvendig av hensyn til en effektiv rettsforfølgelse eller for avtjening av verneplikt. Norske statsborgere kan ikke nektes adgang til riket.

§ 107

§ 108

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 109

Enhver har rett til utdanning. Barn har rett til å motta grunnleggende opplæring. Opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov og fremme respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

Statens myndigheter skal sikre adgang til videregående opplæring og like muligheter til høyere utdanning på grunnlag av kvalifikasjoner.

§ 110

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring. Den som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold, har rett til støtte fra det offentlige.

Nærmere bestemmelser om ansattes medbestemmelserett på sin arbeidsplass fastsettes ved lov.

§ 111

§ 112

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

§ 113

Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.

F.

Alminnelige bestemmelser

§ 114

Til embeter i staten må utnevnes bare de norske borgere, menn eller kvinner, som taler landets språk, samt

- a) enten er født i riket av foreldre som på det tidspunkt var norske statsborgere
- b) eller er født i utlandet av norske foreldre som på den tid ikke var statsborgere i noe annet land
- c) eller heretter oppholder seg i riket i ti år
- d) eller blir naturalisert av Stortinget.

Dog kan andre beskikkes til lærere ved Universitetet og de lærde skoler, til leger og til konsulere på fremmede steder.

§ 115

For å sikre den internasjonale fred og sikkerhet eller fremme internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels flertall samtykke i at en internasjonal sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter seg til, på et saklig begrenset område skal ha rett til å utøve beføyelser som etter denne Grunnlov ellers tilligger statens myndigheter, dog ikke beføyelse til å forandre denne Grunnlov. Når Stortinget skal gi sitt samtykke, bør, som ved behandling av grunnlovsforslag, minst to tredjedeler av dets medlemmer være til stede.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved deltakelse i en internasjonal sammenslutning hvis beslutninger bare har rent folkerettslig virkning for Norge.

§ 116

Så vel kjøpesummer som inntekter av det gods som er benefisert geistligheten, skal bare anvendes til geistlighe-

tens beste og til opplysningens fremme. Milde stiftelsers eiendommer skal bare anvendes til gagn for disse.

§ 117

Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal bestå til støtte for staten og til gagn for landallmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting.

§ 118

Ingen grevskaper, baronier, stamhus og fideikommisser må for ettertiden opprettes.

§ 119

Enhver statens borger er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om sitt fedreland, uten hensyn til fødsel eller formue.

Anvendelsen av denne grunnsetning og de begrensninger den bør ha, bestemmes ved lov.

§ 120

Det norske flaggs form og farger bestemmes ved lov.

§ 121

Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei. Dog må en slik forandring aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være enige i en slik forandring.

En således vedtatt grunnlovsbestemmelse underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring ved trykken som gjeldende bestemmelse i kongeriket Norges Grunnlov.

II

Grunnloven kapittel E og F skal lyde (nynorsk):

E.

Menneskerettar

§ 92

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje menneskerettane slik dei er fastsette i denne grunnlova og i traktatar om menneskerettar som er bindande for Noreg.

§ 93

Kvart menneske har rett til liv. Ingen kan dømmast til døden.

Ingen må utsetjast for tortur eller anna umenneskeleg eller nedverdige behandling eller straff.

Ingen skal haldast i slaveri eller tvangsarbeid.

Dei statlege styresmaktene skal verne retten til liv og stri mot tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskeleg eller nedverdige behandling.

§ 94

Ingen må fengslast eller bli fråteken fridommen på anna vis utan i dei tilfella og på den måten som lovene fastset. Fridomstapet må vere naudsynt og ikkje utgjere eit mishøveleg inngrep.

Den pågripne skal snarast råd framstillast for ein domstol. Andre som er fråtekne fridommen, kan få fridomstapet prøvd for domstolane utan grunnlaus drygging.

Dei som utan rett har arrestert nokon eller halde nokon ulovleg fengsla, står til ansvar for vedkommande.

§ 95

Alle har rett til å få saka si avgjord av ein uavhengig og upartisk domstol innan rimeleg tid. Rettargangen skal vere rettvis og offentleg. Retten kan likevel stengje rettsmøtet dersom omsynet til privatlivet til partane eller tungtvegande allmenne interesser krev det.

Dei statlege styresmaktene skal sikre at domstolane og dommarane er uavhengige og upartiske.

§ 96

Ingen kan dømmast utan etter lov eller straffast utan etter dom.

Alle har rett til å bli rekna som uskuldige til skuld er prova etter lova.

Ingen kan dømmast til å avstå fast eigedom eller heile eiga si om ikkje verdiane er nytta til eller er utbyte frå ei strafflagd handling.

§ 97

Inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft.

§ 98

Alle er like for lova.

Ikkje noko menneske må utsetjast for usakleg eller mishøveleg forskjellsbehandling.

§ 99

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 13. mai 2014.)

§ 100

Ytringsfridom skal det vere.

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller bodskapar om det ikkje let seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningssøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvarleg halde opp imot grunngevingane for ytringsfridommen.

Førehandssensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk, så nær som i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folke-

valde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

§ 101

Alle har rett til å skipe, melde seg inn i og melde seg ut av foreiningar, medrekna fagforeiningar og politiske parti.

Alle kan møtast i frededelege forsamlingar og demonstrasjonar.

Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov, med mindre ei forsamling skiplar den offentlege roa og ikkje skilst åt så snart den sivile styresmakta tre gonger har lese lovføresegnene om opprør høgt og tydeleg for henne.

§ 102

Alle har rett til respekt for privatlivet og familielivet sitt, for heimen sin og kommunikasjonen sin. Det må ikkje utførast husransakingar, så nær som i kriminelle tilfelle.

Dei statlege styresmaktene skal sikre eit vern om den personlege integriteten.

§ 103

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 13. mai 2014.)

§ 104

Born har krav på respekt for menneskeverdet sitt. Dei har rett til å bli høyrd i spørsmål som gjeld dei sjølve, og det skal leggjast vekt på meininga deira i samsvar med alderen og utviklingssteget.

Ved handlingar og i avgjerder som vedkjem born, skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn.

Born har rett til vern om den personlege integriteten sin. Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for utviklinga til barnet og mellom anna sjå til at det får den økonomiske, sosiale og helsemessige tryggleiken som det treng, helst i sin eigen familie.

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlige eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

§ 106

Alle som oppheld seg lovleg i riket, kan fritt ferdast innanfor grensene og velje bustad der.

Ingen kan nektast å forlate riket om det ikkje trengst av omsyn til effektiv rettsfølgjing eller fordi dei skal gjere verneplikt. Norske statsborgarar kan ikkje nektast tilgjenge til riket.

§ 107

§ 108

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

§ 109

Alle har rett til utdanning. Born har rett til å ta imot grunnleggjande opplæring.

Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

Dei statlege styresmaktene skal sikre tilgjenge til vidaregåande opplæring og likt høve til høgare utdanning på grunnlag av kvalifikasjonar.

§ 110

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at kvart arbeidsført menneske kan leve av arbeidet sitt eller næringsverksemda si. Den som ikkje sjølv kan forsyte seg, har rett til stønad frå det offentlege.

Nærare føresegner om medråderetten til dei tilsette på arbeidsplassen blir fastsette i lov.

§ 111

§ 112

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene skal setje i verk tiltak som gjennomfører desse grunnsetningane.

§ 113

Styresmaktene må ha grunnlag i lov for å gripe inn overfor einskildmennesket.

F.

Allmenne føresegner

§ 114

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar som talar språket i landet og

- a) anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
- b) eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
- c) eller har opphalde seg i riket i 10 år,
- d) eller får innføddsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnemnast til lærarar ved universitetet og dei lærde skulane, til lækjarar og til konsular på framande stader.

§ 115

For å sikre internasjonal fred og tryggleik eller fremje internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels fleirtal gje samtykke til at ein internasjonal samskipnad som Noreg er tilslutta eller sluttar seg til, på eit sakleg avgrensa område får råderett som elles ligg hjå dei statlege styresmaktene etter denne grunnlova, men likevel

ikkje rett til å endre denne grunnlova. Når Stortinget skal gje sitt samtykke, skal minst to tredjedelar av medlemmene vere til stades, som ved behandling av grunnlovsframlegg.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje ved deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.

§ 116

Kjøpesummar og inntekter av det benefiserte godset til presteskapet skal berre nyttast til gagn for presteskapet og til å fremje opplysinga. Eigedommane til milde stiftingar skal berre nyttast til deira eige gagn.

§ 117

Odels- og åsetesretten må ikkje opphevast. Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmugen, blir fastsette av det fyrste eller andre stortinget.

§ 118

Heretter kan det ikkje skipast grevskap, baroni, stamhus eller fideikommiss.

§ 119

Alle statsborgarane har i regelen den same skyldnaden til å verne fedrelandet ei viss tid, utan omsyn til fødsel eller formue.

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unntak ho skal ha, blir fastsett i lov.

§ 120

Forma og fargane på det norske flagget blir fastsette i lov.

§ 121

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast på prent. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering på prent som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forhold-

det til EU holdt i Stortingets møte 20. mai 2014 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Presidenten: I sakene nr. 3–5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov om oppheving av bokloven

I

Lov 21. juni 2013 nr. 96 om omsetning av bøker oppheves.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti står bak innstillingen og skal følgelig stemme for.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.31)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme for.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 58 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.54)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av endringer i EUs vernetidsdirektiv)

I

I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 40 skal lyde:

Opphavsretten varer i opphavsmannens levetid og 70 år etter utløpet av hans dødsår. For de verk som er nevnt i § 6, regnes de 70 årene fra utløpet av den lengstlevende opphavsmanns dødsår. For filmverk regnes de 70 årene fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av hovedregissøren, forfatteren av filmmanuskript, dialogforfatteren og komponisten av musikk som er frembrakt med henblikk på filminnspillingen. For musikkverk der både tekst og musikk er frembrakt med henblikk på verket, regnes de 70 årene fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av tekstforfatteren og komponisten.

§ 42 andre ledd skal lyde:

Vernet etter denne bestemmelse varer i 50 år etter utløpet av det året fremføringen fant sted. Dersom en film utgis eller offentliggjøres i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, varer vernet i 50 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort. Dersom et lydopptak utgis eller offentliggjøres i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort.

Ny § 42a skal lyde:

En utøvende kunstner som har overdratt rettigheter til et lydopptak til en tilvirker, kan heve avtalen når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt, eller dersom utgivelse ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort, hvis tilvirkeren ikke:

a) tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplarer av lydopptaket for salg, og

b) stiller lydopptaket til rådighet på en slik måte at allmennheten selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Den utøvende kunstneren må varsle tilvirkeren om at han vil benytte seg av hevingsretten etter paragrafen her. Dersom tilvirkeren ikke utfører handlingene som nevnt i første ledd bokstav a og b innen ett år etter å ha mottatt varsel, kan avtalen heves.

Hvis flere utøvende kunstnere medvirker på et lydopptak, må alle være enig om det dersom avtalen skal heves. Når flere har medvirket på et lydopptak skal tilvirkeren, dersom en utøvende kunstner anmoder om det, gi opplysninger om hvem som har rettigheter til opptaket.

Hvis en avtale heves etter denne bestemmelse, opphører tilvirkerens rettigheter etter § 45 og § 45b til lydopptaket som avtalen gjelder.

Det kan ikke gis avkall på retten til å heve avtalen etter paragrafen her.

Ny § 42b skal lyde:

En utøvende kunstner som har overdratt rettigheter til et lydopptak til en tilvirker og har avtalt engangsvederlag, har rett til et tilleggsvederlag fra tilvirkeren for hvert hele år som følger når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt, eller dersom utgivelse

ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort.

For hvert lydopptak skal det samlede årlige tilleggsvederlaget svare til 20 prosent av tilvirkerens inntekter fra eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring av lydopptaket i året forut for det år som vederlaget skal betales for. Inntekter fra utleie, kompensasjon for eksemplarfremstilling til privat bruk etter § 12 første ledd og vederlag for offentlig fremføring etter § 45b tas ikke med i beregningen av vederlaget.

Overfor de vederlagspliktige må vederlaget gjøres gjeldende gjennom en oppkreivings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet og som representerer en vesentlig del av utøvende kunstnere som medvirker på lydopptak som brukes i Norge. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godkjenning av oppkreivings- og fordelingsorganisasjon og administrering av ordningen.

Etter anmodning fra en utøvende kunstner eller godkjent oppkreivings- og fordelingsorganisasjon skal en tilvirker av lydopptak utlevere enhver opplysning som er nødvendig for å sikre at det årlige tilleggsvederlaget blir betalt.

Det kan ikke gis avkall på retten til tilleggsvederlag etter paragrafen her.

Ny § 42c skal lyde:

Hvis en utøvende kunstner har overdratt rettigheter til et lydopptak til en tilvirker og avtalt løpende vederlag, skal verken forskuddsbetaling eller kontraktsmessige fradrag trekkes fra løpende vederlag for tiden som følger når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt, eller dersom utgivelse ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort. Fradrag kan likevel skje dersom kunstneren uttrykkelig har godkjent det.

§ 45 andre ledd skal lyde:

Vernet etter denne bestemmelse varer i 50 år etter utløpet av det året innspillingen fant sted. Dersom en film i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, utgis eller offentliggjøres, varer vernet i 50 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort. Dersom et lydopptak i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her utgis, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt. For lydopptak som ikke utgis, men i samme tidsrom på annen måte offentliggjøres, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble offentliggjort.

§ 45b første ledd første punktum skal lyde:

Lydopptak av utøvende kunstners prestasjoner kan mot vederlag gjøres tilgjengelig for allmennheten ved offentlig fremføring.

§ 45b nytt sjette ledd skal lyde:

Vederlagsplikt etter denne paragraf gjelder i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort.

§ 51 første punktum skal lyde:

Departementet kan for godkjenning etter §§ 13b, 38a, 38c, 42b og 45b gi *forskrift om* saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Endringene i § 40 gjelder bare for musikkverk med tekst der enten musikken eller teksten var vernet i en stat innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet 1. november 2013, og for musikkverk med tekst som er skapt etter 1. november 2013.
3. Endringene i §§ 42, 42a, 42b, 42c, 45 og 45b gjelder bare for utøvende kunstners rettigheter til lydopptak og tilvirkeres rettigheter til lydopptak som var vernet 1. november 2013, og for slike lydopptak som er innspilt etter 1. november 2013.
4. Endringene i loven her gjelder ikke for handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før loven har trådt i kraft.
5. Dersom et verk eller et lydopptak inngår i et annet opptak som er innspilt når verket eller lydopptaket etter de eldre regler ikke var vernet, kan opptaket uten hensyn til de nye vernetider offentlig fremføres frem til 1. januar 2020.
6. Med mindre annet er angitt i avtalen, skal en avtale om overdragelse av rettigheter til lydopptak som er inngått mellom en utøvende kunstner og en tilvirker før loven har trådt i kraft, gjelde i den forlengede vernetiden som følger av endringene i loven her.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sakene nr. 8–10

Presidenten: Når det gjelder sakene nr. 8–10, er de andre gangs behandling av lovsaker. Presidenten foreslår at sakene behandles samlet. – Det anses vedtatt.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning i noen av sakene. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Presidenten: Sak nr. 11 var referat. Referatet ble behandlet før sak nr. 1 i dag. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.45.
